

การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สารนิพนธ์
ของ
ชุตินา คำแก้ว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
กุมภาพันธ์ 2555

การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

กุมภาพันธ์ 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

บทคัดย่อ
ของ
ชุดิมา คำแก้ว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
กุมภาพันธ์ 2555

ชูดิมา คำแก้ว. (2555). การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. สารนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา).กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญฤทธิ์ คงคาเพชร.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ 85/85 และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) จำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ บทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณภาพวีดิทัศน์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา และแบบวัดความพึงพอใจสำหรับนักเรียนที่เรียนบทเรียนวีดิทัศน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

ผลการวิจัย พบว่า บทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคุณภาพด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดี และด้านเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในระดับดี และมีประสิทธิภาพ 90.44/90.22 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

THE DEVELOPMENT OF VIDEO INSTRUCTION ON SEARCHING INFORMATION
RESOURCES FOR MATTHAYOM SUKSA 1 STUDENTS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Technology
at Srinakharinwirot University

February 2012

Chutima Camkaew.(2012).*The Development of Video Instruction On*

Searching Information Resources For Matthayom Suksa 1 Students

Master's Project.M.Ed. (Educational Technology). Bangkok: Graduate School.

Srinakharinwirot University.Project Advisor : Asst. Prof. Boonyarith

Kongkapetch

The purposes of this study were to develop the video instruction on searching information resources for Matthayom Suksa 1 students and to find out the satisfaction of the students and its efficiency according to the set of 85/85 criterion

The samples used in this research were 48 Matthayom Suksa 1 students from Matthayom Suksa Wat Thatthong School in the first semester of 2011 academic year. The samples were selected by multistage random sampling. The instruments used in this study were a video instruction, an achievement test, a quality evaluation form of video instruction approved by content and educational technology experts, and a satisfaction test of the students. The data were analysed by using percentage and mean.

The results of this study revealed that the qualities of the video instruction on researching information resources for Matthayom Suksa 1 students as evaluated by content and educational technology experts was at a good level and its efficiency was 90.44/90.22. The students' satisfaction was at a high level.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของ ชุติมา คำแก้ว ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญยฤทธิ์ คงคาเพชร)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทธิ์ชัย อ่อนมิ่ง)

คณะกรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญยฤทธิ์ คงคาเพชร)

ประธาน

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อลิศรา เจริญวานิช)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. งามอาจ นัยพัฒน์)

วันที่ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญฤทธิ์ คงคาเพชร อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ตรวจสอบแก้ไข และ ให้คำปรึกษา ด้วยความเอาใจใส่ ซึ่งทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์อติศรา เจริญวานิช และผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่งคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์อรพรรณ พรสีมา และอาจารย์ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องสารนิพนธ์ตลอดเวลาที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้ารวมทั้งคุณอาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้ศึกษาค้นคว้า ผู้ศึกษาค้นคว้าขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อติศรา เจริญวานิช , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประวีติ เลิศจันทร์ทองกุล , และอาจารย์ธนกร ชันทเขตต์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจสอบความถูกต้องทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา พร้อมทั้งตรวจสอบและประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์รัฐติมา แสงโชติ , อาจารย์สุภัส เลิศประเสริฐรัตน์ , และ อาจารย์อรุณี สุระบุตร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจสอบความถูกต้องทางด้านเนื้อหา พร้อมทั้งตรวจสอบและประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้เป็นอย่างดี ซึ่งคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านดังที่ได้กล่าวมา เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างและพัฒนาวิดิทัศน์

ขอขอบคุณสมักร อยู่ล่อง ที่ได้บันทึกภาพวิดิทัศน์ให้มีความชัดเจน จนทำให้วิดิทัศน์มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง นักเรียนทุกคน และเพื่อนๆที่ร่วมงานตลอดจนเพื่อนนิสิตปริญญาโท ที่มีส่วนช่วยเหลือทั้งด้านร่างกายและแรงใจเสมอมา

สุดท้ายขอกราบรำลึกถึงพระคุณบิดามารดาและพี่น้องทุกคนที่คอยให้คำแนะนำเป็นกำลังใจส่งผลให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์ในที่สุด

ชุตติมา คำแก้ว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	3
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	3
เนื้อหาวิชา.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
เอกสารเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา.....	6
การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา.....	6
ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา.....	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยพัฒนาทางการศึกษา.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิดิทัศน์การสอน.....	10
ความหมายของวิดิทัศน์.....	10
คุณค่าของวิดิทัศน์การสอน.....	12
ประเภทและและรูปแบบของรายการวิดิทัศน์การสอน.....	14
การผลิตรายการวิดิทัศน์.....	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิดิทัศน์การสอน.....	22
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ.....	25
ความหมายของสารสนเทศ.....	25
ระบบสารสนเทศ ประเภท และแหล่งสารสนเทศ.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศ.....	29
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	38
ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	39
จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	39
ลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ประเภทของการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	40
ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	41
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
การดำเนินการทดลอง.....	48
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
4 ผลการวิจัย.....	50
ผลการวิจัย.....	50
ผลการประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	50
ผลการทดลองหาประสิทธิภาพบทเรียนวีดิทัศน์.....	54
ผลการประเมินความพึงพอใจของบทเรียนวีดิทัศน์.....	55
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	59
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	59
ความสำคัญของการวิจัย.....	59
ขอบเขตของการวิจัย.....	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การดำเนินการทดลอง.....	61
สรุปผลการวิจัย.....	62
อภิปรายผล.....	62
ข้อเสนอแนะ.....	64

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	65
ภาคผนวก.....	73
ภาคผนวก ก ตารางแสดงค่าความยากง่าย(p) ค่าอำนาจจำแนก(r).....	74
ภาคผนวก ข ตัวอย่างบทรายการวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น.....	78
ภาคผนวก ค แบบประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์.....	95
ภาคผนวก ง แบบประเมินความพึงพอใจ.....	98
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์.....	101
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	103

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	46
2 ผลการประเมินคุณภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา.....	51
3 ผลการประเมินคุณภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา.....	53
4 ผลการทดลองบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น จากการทดลองครั้งที่ 2.....	54
5 ผลการทดลองบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น จากการทดลองครั้งที่ 3.....	55
6 ข้อมูลการใช้บริการห้องสมุด.....	56
7 ความพึงพอใจในการเรียนบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น....	56

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การรู้สารสนเทศมีความสำคัญและถือเป็นสมรรถนะหลักของบุคคลในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศที่เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นพลังขับเคลื่อนหรือปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนในสังคม ทั้งสังคมโลกและสังคมไทย (ชุตินา สัจจันท์. 2550) สารสนเทศในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นและการที่จะเรียนรู้สารสนเทศให้กว้างขวางนั้นก็ต้องมีแหล่งที่จัดเก็บที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าแหล่งสารสนเทศที่สำคัญก็คือห้องสมุดซึ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมสารสนเทศต่างๆไว้มากมาย เพราะห้องสมุดการเรียนที่สำคัญนอกห้องเรียนเป็นส่วนขยายของห้องเรียนเยี่ยมแต่มีชีวิตชีวาปลอดภัย ให้บริการและมีกฎระเบียบมีบรรยากาศเชิญชวนเข้าใช้ค้นคว้าข้อมูล สารสนเทศ และเป็นที่พักผ่อนและพักผ่อน ห้องสมุดเป็นสถานที่ค้นคว้าของนักเรียน รวมไปถึงจนถึงการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่นักเรียน โดยมีครูบรรณารักษ์ที่เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับห้องสมุดช่วยให้นักเรียนสามารถค้นคว้าหาข้อมูลที่นักเรียนต้องการได้ จึงเป็นเหมือนพี่เลี้ยงหรือผู้ให้ความรักความช่วยเหลือให้นักเรียนให้สามารถค้นหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาหรือทางออกในสิ่งที่นักเรียนต้องการ สารสนเทศหรือสื่อการศึกษาที่มีในห้องสมุดจะเป็นตัวชี้้นำทางไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมเส้นทางการศึกษาที่ดี ให้กำลังใจเพื่ออนาคตข้างหน้า และการเรียนรู้สารสนเทศผ่านห้องสมุดโรงเรียนมีความสำคัญกับนักเรียนเพราะห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่สุด เป็นแหล่งรวมความรู้ที่ใกล้ตัวผู้เรียนที่มีความทันสมัย ใช้ได้สะดวกรวดเร็วและยังช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นเยาวชนแห่งการเรียนรู้ ทันทต่อเหตุการณ์รู้เท่าทันเทคโนโลยี เป็นการเรียนรู้แบบยั่งยืนด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่วนในด้านสภาพห้องสมุดโรงเรียนและการใช้ห้องสมุดโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้สารสนเทศนั้นย่อมจะเกิดปัญหาเนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจในระบบการสืบค้นของห้องสมุดเพราะสารสนเทศและทรัพยากรต่างๆในห้องสมุดมีจำนวนมากมายและมีการจัดระบบที่เป็นมาตรฐานแต่นักเรียนยังไม่เข้าใจในระบบการจัดเก็บและไม่สามารถค้นคว้าด้วยตนเองได้ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจระบบห้องสมุดและสามารถสืบค้นในเนื้อหาสาระความรู้ที่นักเรียนต้องการได้

ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สำคัญและเป็นกระบวนการที่ครูบรรณารักษ์ต้องช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและโดยอิสระ อาจจะเป็นกิจกรรมที่ทางห้องสมุดจัดขึ้นในลักษณะต่างๆ การจัดให้มีการเรียนการสอนใช้ห้องสมุดให้กับนักเรียนหรือกิจกรรมส่งเสริมการอ่านนั้น เนื่องจากว่านักเรียนไม่มีความสามารถในการใช้ห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อันเนื่องมาจากการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้เพื่อการสืบค้นมีความซับซ้อนและมีจำนวนมาก ผู้ใช้จึงอาจไม่สามารถค้นหาสารสนเทศที่ตนเองต้องการ

ได้ด้วยตนเอง หรือบางครั้งก็อาจจะใช้เวลามากเกินไป และความจำเป็น และหากมองในมุมกว้างสามารถกล่าวได้ว่า การอบรมหรือการสอนการใช้ห้องสมุดเบื้องต้นนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก เพราะเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน (Breivik. 1982) และถือเป็นส่วนหนึ่งของงานบริการของห้องสมุด ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสอนการใช้ห้องสมุดจะต้องขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอาจารย์ผู้สอน การสอนวิชาการใช้ห้องสมุดที่เน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักทรัพยากรประเภทต่างๆ และการใช้บริการต่างๆ ของห้องสมุด เน้นทักษะในการค้นหาและการใช้เครื่องมือต่างๆ ตลอดจนกลยุทธ์ในการค้นหาสารสนเทศ เช่น การเลือกแหล่งทรัพยากร การค้นหาข้อมูล เทคนิคการสืบค้นฐานข้อมูล เป็นต้น ในการเรียนการใช้ห้องสมุดนี้เป็นการปฐมนิเทศพื้นฐานที่ให้นักเรียนทุกคนต้องรู้และปฏิบัติด้วยตนเองได้เพราะนักเรียนต้องใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเองแต่ในปัจจุบันยังมีปัญหา นักเรียนขาดความรู้ และทักษะในการใช้แหล่งค้นคว้าให้เกิดประโยชน์ และยังขาดสื่อที่ให้เป็นที่น่าสนใจแก่นักเรียน

สื่อวีดิทัศน์นับเป็นสื่อหนึ่งที่ยังคงความนิยม ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีด้านอื่น ๆ นั้นได้พัฒนาไปมากก็ตามอันเนื่องมาจากคุณสมบัติของสื่อวีดิทัศน์ที่สามารถทำการฉายซ้ำได้เท่าที่ต้องการเป็นสื่อที่เคลื่อนไหว แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงและนำเสนอเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง วีดิทัศน์ช่วยครูได้เป็นอย่างดีในการตอบสนองความต้องการเฉพาะด้านสามารถแสดงขั้นตอนหรือกระบวนการต่างๆ ที่ผู้สอนไม่สามารถลงปฏิบัติได้จริงในห้องเรียนโดยทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและติดตามเรื่องราวอย่างสนุกสนาน รวมทั้งเกิดความเข้าใจในเรื่องราวที่ผู้สอนต้องการจะนำเสนอเป็นรูปธรรมมากขึ้น เทคนิคการซูมภาพ ภาพเคลื่อนไหว ภาพการ์ตูน การทดลอง และสนทนาโต้ตอบเป็นสิ่งที่กระตุ้นความสนใจของเด็ก (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2543: 17) สื่อวีดิทัศน์เป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ได้ดี สะดวก รวดเร็ว ทำให้เกิดความเข้าใจในการสอนการใช้ห้องสมุดมากยิ่งขึ้น จึงเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนที่ไม่มีความรู้ทางด้าน การสืบค้นสารสนเทศ การใช้เครื่องมือช่วยค้นนั้น สามารถสืบค้นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่นักเรียนต้องการได้

แม้ว่าในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายมักใช้ Internet หรือ e-Learning การจัดสื่อประสม multimedia การเรียนการสอนบนเครือข่าย แต่บทบาทของสื่อวีดิทัศน์ก็ไม่ได้ลดลง ถึงแม้ว่าต้องการจะใช้สื่อต่างๆ เหล่านี้ให้มีความน่าสนใจ ก็จะต้องใช้ภาพเคลื่อนไหวของสื่อวีดิทัศน์เป็นตัวช่วยในการจัดทำเพื่อให้บทเรียนนั้นเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ทำการศึกษาและพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ โดยใช้เนื้อหาเรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วและเป็นการช่วยให้ครูบรรณารักษ์ซึ่งเป็นครูผู้รับผิดชอบในสอน เกิดความสะดวกในการสอนมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้บทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ประกอบการสอนที่มีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนประเภทวีดิทัศน์ในเนื้อหารายวิชาอื่นๆ
4. เพื่อให้นักเรียนรักการอ่านและให้ความสำคัญกับห้องสมุดมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ห้อง ห้องเรียนละ 50 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 500 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) จำนวน 48 คน และแบ่งเป็นกลุ่มทดลองดังนี้

การทดลองครั้งที่ 1	ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน
การทดลองครั้งที่ 2	ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน
การทดลองครั้งที่ 3	ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

3. เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาวิชาในการวิจัยเพื่อพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาไว้เป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของห้องสมุด

ตอนที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด

ตอนที่ 3 การสืบค้นสารสนเทศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **บทเรียนวีดิทัศน์** หมายถึง บทเรียนที่มีเนื้อหาเรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น มีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบการบรรยาย ซึ่งมีทั้งตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง ประกอบ โดยการบันทึกในระบบ DVD

2. **การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์** หมายถึง การผลิตและการหาคุณภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้นโดยผ่านเกณฑ์ประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา มีการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างและปรับปรุงแก้ไขจนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. **ประสิทธิภาพของวีดิทัศน์** หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งเรียนเนื้อหาจากบทเรียนวีดิทัศน์ มีผลการเรียนรู้ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ 85/85

85 ตัวแรก ร้อยละ ของคะแนนเฉลี่ยที่ได้รับจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนของนักเรียน เมื่อคิดเป็นร้อยละ 85 ขึ้นไป

85 ตัวหลัง ร้อยละ คะแนนเฉลี่ยที่ได้รับจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนเมื่อคิดเป็นร้อยละ 85 ขึ้นไป

4. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนที่ได้รับหลังจากการเรียน โดยใช้บทเรียนวีดิทัศน์เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ซึ่งวัดได้จากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและหาคุณภาพแล้ว

5. **ความพึงพอใจ** หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีความรู้สึกต่อบทเรียนวีดิทัศน์ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้นวัดได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาและหาประสิทธิภาพการพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา
  - 1.1. การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา
  - 1.2. ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา
  - 1.3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยพัฒนาทางการศึกษา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวีดิทัศน์การสอน
  - 2.1. ความหมายของวีดิทัศน์
  - 2.2. คุณค่าของวีดิทัศน์การสอน
  - 2.3. ประเภทและและรูปแบบของรายการวีดิทัศน์การสอน
  - 2.4. การผลิตรายการวีดิทัศน์
  - 2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวีดิทัศน์การสอน
3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ
  - 3.1. ความหมายของสารสนเทศ
  - 3.2. ระบบสารสนเทศ ประเภท และแหล่งสารสนเทศ
  - 3.3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศ
4. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
  - 4.1. ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
  - 4.2. จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
  - 4.3. ลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
  - 4.4. ประเภทของของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
  - 4.5. ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
  - 4.6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1. เอกสารเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

การวิจัยคือกระบวนการการค้นหาคำตอบหรือความรู้ความเข้าใจด้วยวิธีการที่มีระเบียบระบบเป็นที่น่าสนใจ น่าเชื่อถือได้ ถ้าแบ่งการวิจัยตามลักษณะความรู้ความเข้าใจที่ค้นพบ ก็จะได้การวิจัยเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การวิจัยบริสุทธิ์ (Basic or Pure Research) ที่เน้นสร้างทฤษฎีและการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ที่เน้นการนำความรู้ความเข้าใจมาใช้ในชีวิตประจำวัน

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือที่เรียกชื่อย่อว่า R & D เป็นการวิจัยประยุกต์ที่มุ่งคิดค้นแนวทางหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพื่อสนองความจำเป็นหรือเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะที่สำคัญบางประการ การวิจัยและพัฒนาเริ่มต้นในวงการทหารตั้งแต่สมัยสงครามโลกที่มีการวิจัยคิดค้นอาวุธยุทธศาสตร์ใหม่ๆ ต่อมาขยายเข้ามาในวงการอุตสาหกรรม มีการคิดค้นพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการแข่งขันในการผลิตและการค้าขาย การคิดค้นและพัฒนาต่างก็อาศัยกลวิธีทางการวิจัยที่ช่วยให้การคิดค้นนั้นสะดวก มีเหตุผลและมีคุณภาพที่พิสูจน์ได้จริง

ปัจจุบันงานวิจัยและพัฒนานับเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงผลงานวิจัยเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและเป็นการตรวจสอบคุณภาพของผลิตทางการศึกษา

บอร์กและกอลล์ (Borg; & Gall. 1979: 771 – 798) ได้กล่าวถึงหลักการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาไว้ดังนี้

การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา (Education Research and Development หรือ R & D) เป็นการพัฒนาทางการศึกษาโดยพื้นฐานทางการวิจัย (Research Based Education Development) เป็นกลยุทธ์หรือวิธีการสำคัญวิธีหนึ่งที่ยอมรับใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาการศึกษาโดยเน้นหลักเหตุผลและตรรกวิทยา เป้าหมายหลัก คือ ใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนา และตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษา (Education Product) อันหมายถึงวัสดุ ทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่ หนังสือแบบเรียน फिल्म สไลด์ เทปเสียง เทปโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

1.1. การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาแตกต่างจากการวิจัยทางการศึกษา 2 ประการ คือ

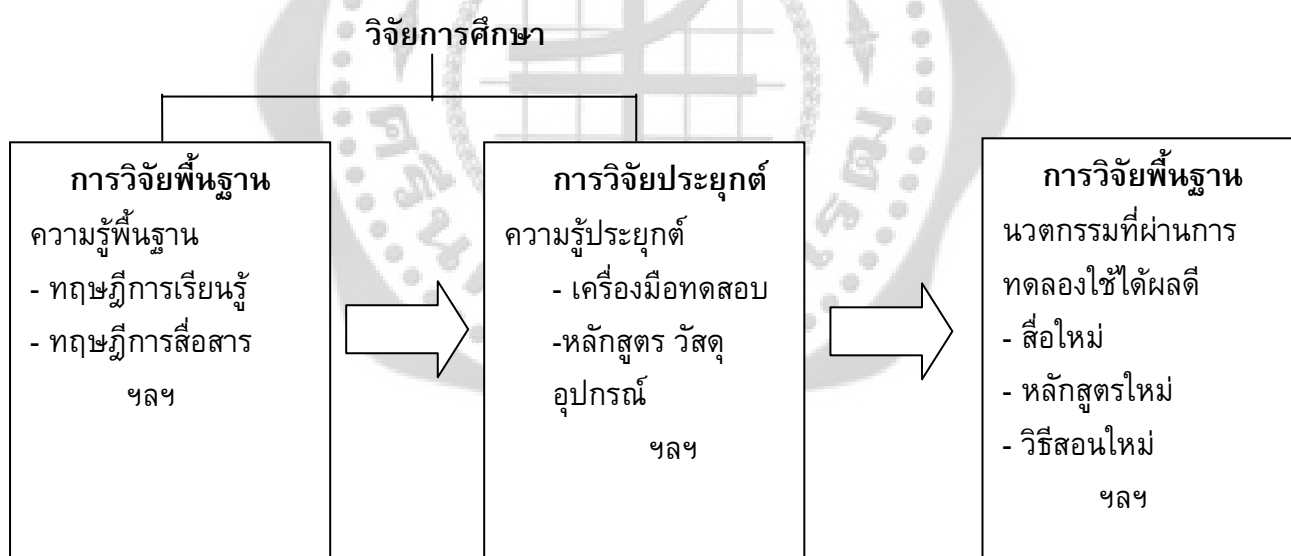
1. ความแตกต่างในเรื่องเป้าประสงค์

เนื่องจากการวิจัยทางการศึกษามีจุดประสงค์ เพื่อค้นหาคำตอบใหม่โดยการวิจัยพื้นฐานหรือไม่ก็เพื่อตอบคำถามเฉพาะเกี่ยวกับปัญหาในทางปฏิบัติโดยการวิจัยประยุกต์ ส่วนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา มุ่งพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพผลผลิตทรัพยากรทางการศึกษา

2. ความแตกต่างในเรื่องการนำผลวิจัยไปใช้

การวิจัยทางการศึกษามักไม่ได้นำไปใช้จริงเนื่องจากขาดการตรวจสอบหรือทดสอบอย่างจริงจัง ข้อค้นพบที่ได้รับจากการวิจัยมักจะเป็นเพียงความมีนัยสำคัญทางสถิติเท่านั้น อีกประการหนึ่งสถานการณ์ที่ใช้ศึกษามีความแตกต่างไปจากชั้นเรียนปกติมากทำให้มีผลกระทบโดยตรงต่อการปฏิบัติในสถานการณ์จริง นักการศึกษาและนักวิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้ค้นหาวิธีการที่จะเชื่อมช่องว่างระหว่างการวิจัยและการปฏิบัติทำให้แนวคิดนี้ได้เป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดการวิจัย เนื่องจากเอาข้อค้นพบของการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์มาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาที่ผ่านการทดสอบว่าพร้อมที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในโรงเรียนทั่วไป

อย่างไรก็ตามการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษามีได้สร้างขึ้นเพื่อทดแทนการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์วิธีการวิจัยทั้งสามวิธี คือการวิจัยพื้นฐาน การวิจัยประยุกต์และการวิจัยพัฒนาการต่างก็ทำการวิจัยเพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาทั้งสิ้น เพียงแต่การวิจัยและพัฒนาเพิ่มความเป็นไปได้ที่จะนำผลการวิจัยทางการศึกษาให้เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นถึงความสัมพันธ์ในภาพ (พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. 2531)

1.2. ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

บอร์กและกอลล์ (Borg; & Gall. 1979: 222-223) ได้กล่าวถึงขั้นตอนสำคัญของการวิจัยและพัฒนาสื่อมี 10 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. การค้นหาและรวบรวมข้อมูล คือ การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัย การสังเกตภาคสนามซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ผลผลิตทางการศึกษาที่กำหนด ถ้ามีความจำเป็นผู้ทำการวิจัยและพัฒนาอาจต้องทำการศึกษาวิจัยขนาดเล็ก เพื่อหาคำตอบที่งานวิจัยและทฤษฎีที่มีอยู่ไม่สามารถตอบได้ก่อนที่จะเริ่มทำการพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนนี้ต้องกำหนดให้ชัดว่าผลผลิตทางการศึกษาที่จะวิจัยและพัฒนาคืออะไร โดยต้องกำหนดว่า

- 1.1. ตรงกับความต้องการหรือไม่
- 1.2. ความก้าวหน้าทางวิชาการมีเพียงพอที่จะพัฒนาพอที่จะพัฒนาผลผลิตที่กำหนดหรือไม่
- 1.3. บุคลากรที่มีอยู่มีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการวิจัยและการพัฒนานั้นหรือไม่
- 1.4. ผลผลิตนั้นจะพัฒนาขึ้นในเวลาอันสมควรได้หรือไม่
2. การวางแผนการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย การกำหนดทักษะที่จะเรียนรู้ วัตถุประสงค์กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
3. การพัฒนารูปแบบขั้นต้นของผลผลิตทางการศึกษา ขั้นนี้เป็นการออกแบบ และจัดทำผลผลิตการศึกษาตามที่วางไว้ มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ และกำหนดวิธีการประเมินผล
4. การทดลองใช้ผลผลิตทางการศึกษาครั้งที่ 1 โดยการนำเสนอผลผลิตทางการศึกษาที่ออกแบบและจัดเตรียมไว้ในขั้นที่ 3 ไปทดลองใช้เพื่อทดสอบคุณภาพขั้นต้นของผลผลิตทางการศึกษา ในโรงเรียนจำนวน 1-3 โรงเรียนใช้กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเล็ก 6- 12 คน ประเมินผลโดยใช้แบบสอบถามการสังเกต และการสัมภาษณ์ แล้วรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์
5. การปรับปรุงผลผลิตทางการศึกษาครั้งที่ 1 นำข้อมูลและผลจากการทดลองใช้จากขั้นที่4 มาศึกษาพิจารณาเพื่อปรับปรุง
6. การทดลองใช้ผลผลิตทางการศึกษาครั้งที่ 2 ขั้นนี้นำผลผลิตทางการศึกษาที่ปรับปรุงไปทดลอง เพื่อหาคุณภาพผลผลิตทางการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ในโรงเรียนจำนวน 5 – 15 โรงเรียนโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 30 -100 คน ประเมินผลเชิงปริมาณในลักษณะ Pre – Test กับ Post – Test นำผลไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการใช้ผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งอาจมีกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองถ้าจำเป็น
7. การปรับปรุงผลผลิตทางการศึกษาครั้งที่ 2 นำข้อมูลและผลจากการทดลองใช้จากขั้นที่6 มาศึกษาพิจารณาเพื่อปรับปรุง

8. การทดลองใช้ผลผลิตทางการศึกษาครั้งที่ 3 ชั้นนี้ นำผลผลิตทางการศึกษาที่
 9. ปรับปรุงไปทดลองเพื่อทดสอบคุณภาพการใช้งานของผลผลิตทางการศึกษาใน
 โรงเรียนจำนวน 10 – 30 โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 40 – 200 คน ประเมินผลโดยการใช้แบบสอบถาม
 การสังเกต และการสัมภาษณ์

10. การปรับปรุงผลผลิตทางการศึกษาขั้นสุดท้าย นำข้อมูลและผลจากการทดลอง
 ใช้จากขั้นที่ 8 มาศึกษาพิจารณาเพื่อปรับปรุงขั้นสุดท้าย

11. การเผยแพร่และการนำไปใช้ ให้มีการเสนอรายการที่เกี่ยวกับผลการวิจัยและ
 พัฒนาผลผลิตทางการศึกษาในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการหรือวิชาชีพ ส่งไปเผยแพร่ในวารสาร
 ทางวิชาการและติดต่อกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อจัดทำผลผลิตทางการศึกษาเผยแพร่ไปใช้ใน
 โรงเรียนต่าง ๆ หรือติดต่อบริษัทเพื่อผลิตจำหน่ายต่อไป

การทดสอบเพื่อหาประสิทธิภาพในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนจะใช้วิธีการ
 เช่นเดียวกับบทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งการทดสอบบทเรียนถือเป็นงานที่สำคัญมาก ซึ่งจะต้องมีการ
 ทดสอบเพื่อให้แน่ใจว่าสื่อที่สร้างขึ้นสามารถทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การ
 ทดสอบบทเรียนมีด้วยกัน 3 ลักษณะ (ปรัชญา ใจสะอาด. 2522: 62-64) ได้แก่

1. การทดสอบแบบหนึ่งต่อหนึ่ง
2. การทดสอบเป็นกลุ่มเล็ก
3. การทดสอบภาคสนาม

1.3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยพัฒนาทางการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อมีการศึกษาวิจัยในหลายเรื่อง ดังนี้

ไพโรจน์ วรกระมล (2539: บทคัดย่อ) ได้พัฒนารายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การ
 ฝึกภาพและการใช้ภาพทางการศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มทดลองแตกต่างกัน
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการเรียนจากรายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การฝึก
 ภาพและการใช้ภาพทางการศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. รายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การฝึกภาพและการใช้ภาพทางการศึกษา มี
 ประสิทธิภาพ 91.06/93.00 แสดงว่าวีดิทัศน์การสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 90/90
 จริง

กัลยาณี จิรินทร์กุล (2539: 44) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์เรื่อง การ
 เข้าพบและการสาธิตสามารถสรุปผลการวิจัยไว้ดังนี้

1. การทดสอบหาประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ โดยใช้เกณฑ์ 90/90 พบว่า
 คะแนนเฉลี่ยร้อยละจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและการทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังเรียน
 ของกลุ่มตัวอย่างคือ 90.62/90.12 (ครั้งที่2)และ90.67/90.33(ครั้งที่3)ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. การตรวจสอบยืนยันประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ โดยการเปรียบเทียบผล การเรียนรู้ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนปกติ ผลจากการทดลอง พบว่า นักเรียนเรียนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์ มีผลการเรียนรู้ดีกว่านักเรียนที่เรียน ด้วยการเรียนการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปได้ว่า การวิจัยและการพัฒนาเป็นรูปแบบการวิจัยที่จะทำให้การวิจัยการศึกษา งานการวิจัยการศึกษาทั้งการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ได้รับการนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือ การพัฒนาการศึกษามากยิ่งขึ้น เพราะการวิจัยและพัฒนาเน้นการพัฒนาผลผลิตทางการศึกษาที่ใช้ ในการจัดการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวีดิทัศน์การสอน

2.1. ความหมายของวีดิทัศน์

ในปัจจุบันรายการวีดิทัศน์เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ เป็นที่นิยมกันอย่าง กว้างขวางในวงการศึกษามาก โดยรายการวีดิทัศน์จะให้ทั้งสาระความรู้ และความบันเทิง อีกทั้งในการ นำไปใช้ในชั้นเรียนก็สามารถนำไปใช้ได้โดยสะดวก เพียงแต่มีเครื่องรับโทรทัศน์และเครื่องเล่นวีดิทัศน์เท่านั้นสำหรับความหมายของรายการวีดิทัศน์ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

คำว่า "วีดิทัศน์" เป็นคำที่ราชบัณฑิตยสถาน(2532: 3)บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในเชิง วิชาการ มาจากคำว่า Video ซึ่งหมายถึง เครื่องที่แสดงภาพเพื่อความเพลิดเพลิน

วีดิทัศน์ หมายถึง ภาพที่มองเห็นในระบบโทรทัศน์(กรมวิชาการ 2527: 158)

วีดิทัศน์ หมายถึง กระบวนการนำเสนอภาพและเสียง ในรูปแบบบันทึกและการ ทำซ้ำ โดยใช้แถบวีดิทัศน์(Hanson.1987 : 12)

วีดิทัศน์ หมายถึง การจัดเก็บภาพและการแสดงภาพบนจอโทรทัศน์ ((Heinich,Molenda andRussell.1993 : 450)

ส่วนคำว่า แถบวีดิทัศน์ หรือเทปโทรทัศน์ มาจากคำว่า Videotape (สุรัชย์ ศึกษา บัณฑิต และเสาวณีย์ ศึกษาบัณฑิต. 2535: 138) ซึ่งหมายถึง แถบที่บันทึกภาพและเสียงในระบบ โทรทัศน์(กรมวิชาการ. 2527: 158)

แถบวีดิทัศน์ หมายถึง แถบแม่เหล็กที่ใช้กับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำเสนอภาพ และเสียง เป็นส่วนที่ใช้บันทึกโปรแกรมโทรทัศน์สำหรับนำออกอากาศในภายหลัง (Webster.1980: 2037)

แถบวีดิทัศน์ หมายถึง แถบแม่เหล็กที่ใช้สำหรับบันทึกเสียง และภาพเคลื่อนไหว แล้ว สามารถนำมาเล่นตลับได้ ตามปกติจะใช้กับเครื่องเล่นแถบวีดิทัศน์(Rowntree.1981: 341)

สันตต์ ภีบาลสุข(2527: 20)กล่าวว่า วิดีโอ แปลความตามศัพท์เทคนิค หมายถึง ภาพ แต่วิดีโอเทป นั้นจะแปลได้ว่าเทปบันทึกภาพ หรือเทปโทรทัศน์ หมายถึง 2 กรณี คือ

1. เครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์ หมายถึง เครื่องเล่นเทปโทรทัศน์ที่ใช้ได้ทั้งบันทึก (Record) และเล่นเทป (Playback) ออกทางเครื่องรับโทรทัศน์ (TV Receive)

2. เทปภาพ หมายถึง เทปโทรทัศน์ทั้งชนิดม้วนและชนิดตลับเทปโทรทัศน์ หมายถึง แถบบันทึกภาพโทรทัศน์ที่ผลิตขึ้นเพื่อเป็นบทเรียน โดยเฉพาะมีจุดประสงค์เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น (วัฒนธรรม สงวนเรือง. 2528: 20)

แถบวีดิทัศน์ หมายถึง วัสดุที่สามารถใช้บันทึกภาพและเสียงไว้พร้อมกันในแถบเทป ในรูปของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าและยังสามารถบันทึกและลบใหม่ได้เช่นเดียวกับเทปบันทึกเสียง (กิดานันท์ มลิทอง. 2536: 144)

กิดานันท์ มลิทอง (2535: 144) ได้กล่าวถึง วีดิทัศน์ไว้ว่า ตามปกติเราเรียกทับศัพท์ว่าวีดิทัศน์ โดยแบ่งเป็นวัสดุ คือ แถบบันทึกเสียงและอุปกรณ์เครื่องเล่นวีดิทัศน์ แถบวีดิทัศน์ เป็นวัสดุที่สามารถบันทึกภาพและเสียงไว้พร้อมกันในรูปคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า และยังสามารถลบและบันทึกใหม่ได้เช่นเดียวกับเทปเสียง แถบวีดิทัศน์ทำด้วยสารโพลีเอสเตอร์ (polyester) มีขนาดความกว้างของเทปหลายขนาด ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดและระบบเครื่องเล่นนั้น

กิดานันท์ มลิทอง (2540: 161-162) ได้กล่าวถึงวีดิทัศน์ว่าเป็นวัสดุสำคัญที่สามารถใช้บันทึกภาพและเสียงไว้ได้พร้อมกันในแถบเทปในรูปของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า และยังสามารถลบแล้วบันทึกใหม่ได้ ใช้เล่นกับเครื่องเล่นวีดิทัศน์ซึ่งต่อเข้ากับเครื่องรับโทรทัศน์เพื่อเล่นภาพและเสียงออกมา นิยมใช้กันมากในบ้านเรือนและสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะในการใช้โทรทัศน์เพื่อการสอนและการศึกษาเนื่องจากสะดวกในการใช้มาก เพราะสามารถบันทึกบทเรียนหรือการสอนไว้ได้และนำมาใช้ได้อีกหลายครั้ง และดูภาพช้า ภาพเร็ว เดินหน้า หรือถอยหลังกลับมาดูซ้ำได้ตามต้องการ

บุญเที่ยง จุ้ยเจริญ (2534) ได้กล่าวไว้ว่า วีดิทัศน์คือกระบวนการบันทึก หรือเก็บสัญญาณภาพและเสียงไว้ได้พร้อมกันด้วยแถบเทปในรูปคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า และรวมไปถึงกระบวนการถ่ายทอดภาพและเสียงโดยผ่านอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ไปสู่ผู้รับด้วย

เชิดพงษ์ ชีระจิตต์ (2548) ได้กล่าวไว้ว่า วีดิทัศน์ หมายถึง วัสดุทำการบันทึก หรือเก็บสัญญาณภาพและเสียงไว้ในรูปของเส้นแรงแม่เหล็ก และทำการส่งภาพและเสียง ผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เกิดภาพเคลื่อนไหว สีเสียงประกอบ และสีสันเหมือนธรรมชาติ นอกจากนี้วีดิทัศน์ยังเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประโยชน์ ผู้เรียนสามารถเห็นภาพและเสียงได้พร้อมกันเหมือนกับว่าอยู่ในสถานการณ์จริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

กัลยา จยุติรัตน์ และคนอื่นๆ (2531: 84) ได้กล่าวไว้ว่า วีดิทัศน์เป็นสื่อการสอนได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลอันสำคัญยิ่งต่อการศึกษาในปัจจุบัน เดิมเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั่วไปว่า เทปโทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ ภาพทัศน์ หรือเรียกทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า วิดีโอ (Vedeo) ในภาษาอังกฤษเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทเดียวกันกับ Television ซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่า “โทรทัศน์” จึงสมควรบัญญัติคำว่า Vedeo ขึ้นใช้เป็นชื่อทางการในภาษาไทย สรุปได้เป็นคำว่า “วีดิทัศน์” มี

ความหมายคือ เครื่องมือที่แสดงภาพเพื่อความเพลิดเพลิน

จิรพรรณ พิระวุฒิ (2533: 8) วิดีทัศน์ หมายถึง สารสังเคราะห์ที่เคลือบด้วย สารแม่เหล็กสามารถบันทึกสัญญาณภาพและเสียงได้ โดยผ่านกล้องโทรทัศน์ โดยใช้เครื่องบันทึกภาพหรือจากเครื่องรับโทรทัศน์โดยตรง แล้วสามารถนำมาเล่นกลับ หรือถ่ายทอดออกมาได้โดยเครื่องบันทึกภาพซึ่งปรากฏภาพและเครื่องรับโทรทัศน์

วรพล แก้วจรัส (2547) วิดีทัศน์ หมายถึง ภาพและเสียงที่ถูกบันทึกลงในสารสังเคราะห์เคลือบด้วยแม่เหล็กในรูปแบบม้วน หรือเป็นตลับ (Cassette) ด้วยระบบ Analog หรือ Digital สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงที่บันทึกนั้น ออกมาทางเครื่องรับโทรทัศน์ได้ด้วยเครื่องเล่นวีดิทัศน์

จากความหมายดังกล่าวจึงสรุปการวิจัยครั้งนี้ว่า รายการวีดิทัศน์ หมายถึง กระบวนการบันทึก หรือเก็บสัญญาณทางด้านภาพและสัญญาณทางด้านเสียงไว้ในสื่อกลางที่เป็นวัสดุทางแม่เหล็กไฟฟ้า และรวมไปถึงกระบวนการถ่ายทอดภาพและเสียงโดยผ่านอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ไปสู่ผู้รับด้วยและเป็นรายการที่บันทึกลงบนแถบบันทึกภาพที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน อันเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ สนใจบทเรียนมากขึ้น และทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

2.2. คุณค่าของวีดิทัศน์การสอน

รายการวีดิทัศน์เป็นสื่อที่แสดงให้ทั้งภาพและเสียง จึงสามารถให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบตั้งแต่ความรู้ง่าย ๆ ไปจนถึงขั้นที่เป็นกระบวนการซับซ้อนได้ รายการวีดิทัศน์จึงได้ถูกนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในวงการศึกษา เพราะคุณสมบัติของเทปโทรทัศน์สามารถบันทึกภาพแล้วนำมาเปิดดูได้ทันที หรือนำมาตัดต่อเนื้อหาที่เอื้ออำนวยต่อบทเรียน หรือนำมาแก้ไขปรับปรุงได้ วิจิตร ภัคศิริรัตน์ (2523: 328) ได้กล่าวถึงคุณค่าของเทปโทรทัศน์ที่มีต่อการศึกษาดังนี้

1. เป็นเครื่องมือที่เข้าถึงคนหมู่มากได้พร้อมๆ กันทั้งหมด
2. เป็นการผสมผสานส่วนที่ดีที่สุดของภาพยนตร์และวิทยุเข้าด้วยกัน
3. เป็นเครื่องมือที่สามารถเอาชนะอุปสรรคของการเรียนรู้ได้หลายประการ ซึ่งไม่จำเป็นว่าผู้รับจะต้องมีความสามารถทางภาษาสูง หรือต้องอยู่ ณ สถานที่เกิดเหตุการณ์นั้น
4. เป็นการเผยแพร่ความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ ไปยังผู้รับได้เป็นจำนวนมาก
5. โทรทัศน์สามารถนำเอาสื่อการสอนหลายอย่างมาใช้ร่วมกันได้อย่างสะดวก เป็นการใช้สื่อที่เรียกว่า สื่อประสม ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์
6. เป็นอุปกรณ์การสอนที่ใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ประถม มัธยม และอุดมศึกษา
7. ใช้ในการสาธิตอย่างได้ผล ในบทเรียนที่มีการแสดงปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์

8. การวิจัยพบว่า โทรทัศน์ใช้สอนหลักการความคิดรวบยอด และกฎเกณฑ์ได้ผลดีที่สุดในบรรดาสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญมากในการให้การศึกษาคือ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งโทรทัศน์อยู่ในฐานะที่ดีมากเพราะสามารถที่จะให้เห็นภาพ และได้ยินเสียง จึงสามารถที่จะให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่ความรู้ง่าย ๆ ไปหากระบวนการที่ซับซ้อนได้ เป็นเครื่องมือที่สามารถสอนได้เทียบเท่าการสอนโดยครู (พินิต วัฒนโธ.2520 :11)

สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต(2538)ก็กล่าวถึงคุณค่าของรายการวีดิทัศน์ว่า

1. ช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาแก่มวลชน
2. ช่วยแพร่กระจายความรู้ไปยังมวลชน
3. ทำให้มวลชนมีความรู้ทันสมัย ทันวิทยาการ
4. ช่วยให้ครูสามารถติดต่อกับนักเรียนและครูได้
5. ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

6. ผู้ปกครองสามารถติดตามและช่วยเหลือดูแลการศึกษาของนักเรียนได้ใกล้ชิด

ฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ (2528 : 301-302)กล่าวว่า โทรทัศน์และวีดิทัศน์นั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหลายประการ คือ

1. ขยายภาพให้เห็นได้ชัดเจน จะขยายต้นฉบับให้ใหญ่ หรือชัดเจนเพียงใดโดยอาศัยเลนส์ของกล้องแบบต่าง ๆ ตามที่ต้องการจะใช้งาน
2. ผู้เรียนจำนวนมากได้รับการเสนอบทเรียนจากภาพแหล่งเดียวกัน และในเวลาเดียวกันทำให้ได้ประสบการณ์ร่วมกัน
3. เครื่องรับโทรทัศน์จะอยู่ห่างจากกล้องโทรทัศน์เท่าไรก็ได้ ทำให้สามารถส่งบทเรียนไปได้ทุกหนทุกแห่ง
4. ในการแสดงภาพนั้น สามารถรวมภาพต่างๆ จากแหล่งต่างๆ เข้าด้วยกันได้ เช่น จับภาพ 2 ภาพเข้าด้วยกัน จากฉากที่ต่าง ๆ กัน หรือซ้อนข้อความบรรยายภาพได้
5. สามารถเก็บข่าวสารโดยการบันทึกวีดิโอ สามารถเปิดดูเมื่อใดก็ได้
6. รายการถ่ายทอดสดต่างๆ ทำให้เห็นเหตุการณ์ได้ทันใจ ทันเหตุการณ์
7. โทรทัศน์สามารถสื่อความหมายในการเรียนการสอนได้หลายประการ เช่น สามารถเสนอเนื้อหาได้เป็นกลุ่ม เป็นหมวด หรือสรุปให้เข้าใจได้ง่าย

8. รายการวีดิทัศน์ช่วยทำให้ครูมีเวลาในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเช่น ใช้สอนนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย หรือใช้ดูบทเรียนจากรายการวีดิทัศน์สำหรับนักเรียนกลุ่มหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็สามารถที่จะดูแลให้คำแนะนำปรึกษาสำหรับนักเรียนที่กำลังอภิปราย หรือทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือการเรียนเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนคนอื่น ๆ ก็ได้

จากคุณค่าของรายการวีดิทัศน์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า รายการวีดิทัศน์เป็นสื่อการสอนที่มีความสำคัญและเหมาะที่จะนำประโยชน์มาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ จึงได้พัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

2.3. ประเภทและรูปแบบของรายการวีดิทัศน์การสอน

วสันต์ อติศัพท์ (2533: 14) ได้แบ่งรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษาออกได้เป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของรายการ ได้แก่

1. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา(Educational Television : ETV)รายการประเภทนี้มุ่งส่งเสริมให้ความรู้ทั่วไปในด้านต่างๆแก่ผู้ชม เช่น สารคดี ดนตรี วรรณกรรม ภาษา วิทยาศาสตร์เกษตรกรรม ฯลฯ

2. รายการโทรทัศน์เพื่อการสอน(Instructional Television : ITV)รายการประเภทนี้เน้นในเรื่องการเรียนการสอนแก่กลุ่มผู้ชมบางกลุ่มโดยตรง ใช้ได้ทั้งการสอนเนื้อหาทั้งหมดเป็นหลัก และการสอนเสริม มักจะเป็นรายการที่ครอบคลุมกระบวนการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ ตั้งแต่การวางวัตถุประสงค์กระบวนการเรียนการสอน และการวัดผล ใช้ได้ทั้งในสถานศึกษาโดยตรง หรือ การศึกษาระบบเปิด เช่น รายการโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และรายการโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมาเนื่องจากการแบ่งรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังสามารถแบ่งในลักษณะอื่นได้อีก 3 ประเภทคือ

1. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาปกติ (Formal Education Programme) เป็นรายการที่ให้การเรียนการสอนในระบบเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา

2. รายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานอกโรงเรียน(Non-Formal Education Programme)เป็นรายการเพื่อให้ความรู้ทั่วไปแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสารคดีทั่วไป ภาษา วิทยาศาสตร์ การแพทย์เกษตรกรรม ฯลฯ

3. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทั่วไป(Informal Education Programme) เป็นรายการที่ให้ความรู้ทั่วไปแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสารคดีทั่วไป ภาษา วิทยาศาสตร์ การแพทย์ เกษตรกรรม ฯลฯ

เกศินี โชติกเสถียร (2538: 131) ได้อธิบายถึงรูปแบบการผลิตรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษาโดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. รูปแบบรายการวีดิทัศน์ที่ผลิตขึ้นเพื่อการสอน(Teaching Format) เป็นกลุ่มรายการที่ใช้เพื่อการสอนตามหลักสูตร รูปแบบรายการมีบทบาทในเชิงการสอนมากกว่าการจูงใจ การผลิตรายการวีดิทัศน์ในลักษณะนี้จะง่ายกว่าแบบอื่นๆ

2. รูปแบบรายการวีดิทัศน์เพื่อการเรียน(Learning Format) เป็นกลุ่มรายการวีดิทัศน์ที่มุ่งใช้เพื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรแบบกลุ่มแรกก็ได้ หรืออาจใช้เพื่อการศึกษาทั่วไปก็ได้ แต่เป็นรายการที่ต้องใช้แรงจูงใจแก่ผู้ชมมากขึ้น ต้องให้ผู้ชมสนใจอยากติดตามโดยผู้ชมไม่มีความรู้สึกว่าการผลิตขึ้นมาสอนตน แต่กลับรู้สึกว่าเป็นรายการดีมีประโยชน์น่าเรียนน่ารู้และเต็มใจชมโดยตลอด การผลิตรายการวีดิทัศน์ในรูปแบบนี้ต้องการความประณีตและใช้เทคนิควิธีการที่มีประสิทธิภาพสูง

3. รูปแบบรายการเพื่อการเผยแพร่ข่าวสาร(Information Format) เป็นกลุ่มรายการที่มุ่งใช้เป็นสื่อสนทนาแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อสนองความอยากรู้ เพื่อความทันต่อเหตุการณ์และสามารถปรับตัวเองเข้ากับความจริงก้าวหน้าของสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม รายการวิทยุทัศน์รูปแบบนี้ต้องสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ชมให้มากที่สุด การผลิตรายการต้องอาศัยความประณีตและใช้เทคนิควิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2533: 731-736) ได้อธิบายถึงรูปแบบของรายการวิทยุทัศน์ว่ารูปแบบ(Format)หมายถึง วิธีการและลีลาการนำเสนอเนื้อหาสาระและสิ่งที่มีอยู่ในรายการวิทยุทัศน์สามารถจำแนกรูปแบบได้หลายวิธีตามประเภทของรายการวิทยุทัศน์ โดยเสนอรูปแบบที่ใช้กันมาก 12 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบพูดคนเดียว(Monologue) เป็นรายการที่ผู้พูดปรากฏตัว พูดคุยกับผู้ชมเพียงคนเดียว ส่วนมากจะมีภาพประกอบ เพื่อไม่ให้เห็นหน้าผู้พูดอยู่ตลอดเวลา

2. รูปแบบสนทนา(Dialogue) เป็นรายการที่มีคนมาพูดคุยกันสองคนทั้งสองคนมีผู้ถามและคู่สนทนาแสดงความคิดเห็นประเด็นที่นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนทนาจะมี 2-3 คนก็ได้

3. รูปแบบอภิปราย (Discussion) เป็นรายการที่ผู้ดำเนินการอภิปรายคนหนึ่ง เป็นการตั้งประเด็นคำถามให้ผู้ร่วมอภิปรายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 4 คน ผู้อภิปรายแต่ละคนจะแสดงความคิดเห็นของตนต่อประเด็นต่างๆ

4. รูปแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นรายการที่มีผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ คือมีวิทยากรมาสนทนากันโดยผู้ดำเนินการสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าให้ฟัง

5. รูปแบบเกมส์หรือตอบปัญหา (Quiz Program) เป็นรายการที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่างคนหรือกลุ่มที่มาพร้อมรายการด้วยการเล่นเกมหรือตอบปัญหา

6. รูปแบบสารคดี (Documentary) เป็นรายการที่เสนอเนื้อหาด้วยภาพและเสียงบรรยายตลอดรายการโดยไม่มีพิธีกร ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

6.1 สารคดีเต็มรูปแบบ เป็นการดำเนินเรื่องด้วยภาพเนื้อหาตลอดรายการ

6.2 กึ่งสารคดีกึ่งพูดคนเดียว (Semi Documentary) เป็นรายการที่มีผู้ดำเนินรายการทำหน้าที่เดินเรื่องพูดคุยกับผู้ชมและให้เสียงบรรยายตลอดรายการ นอกนั้นเป็นภาพแสดงเรื่องราวหรือกระบวนการตามธรรมชาติ

7. รูปแบบละคร (Drama) เป็นรายการที่เสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยการจำลองสถานการณ์เป็นละคร มีการกำหนดผู้แสดง จัดสร้างฉาก การแต่งตัวและแต่งหน้าให้สมจริงสมจัง และใช้เทคนิคการละครเพื่อเสนอเรื่องราวให้เหมือนจริงมากที่สุด ในด้านการศึกษา ละครโทรทัศน์อาจจำลองสถานการณ์ชีวิตของคนในสังคม เพื่อสนองความรู้ในเชิงจิตศึกษา สังคมวิทยา การเมือง การปกครอง

8. รูปแบบสารคดีละคร(Document Drama) เป็นรายการที่ผสมผสานรูปแบบสารคดีเข้ากับรูปแบบละคร หรือการนำละครมาประกอบรายการที่เป็นเนื้อหาบางส่วน มีใช้เสนอเป็นละครทั้งรายการ เพื่อให้การศึกษาความรู้และแนวคิด

9. รูปแบบสาธิตและทดลอง(Demonstration) เป็นรายการที่เสนอขั้นตอน วิธีการทำ เพื่อให้ผู้ชมได้แนวทางที่จะนำไปใช้ทำจริง

10. รูปแบบเพลงและดนตรี(Song and Music) มี 3 ลักษณะ

10.1 มีนักร้องและนักดนตรีมาแสดงสด

10.2 ให้นักร้องมาร้องควบคู่ไปกับเสียงดนตรีที่บันทึกไว้แล้ว

10.3 ให้นักร้องและนักดนตรีมาแสดง แต่ใช้เสียงที่บันทึกมาแล้ว

11. รูปแบบการถ่ายทอดสด(Live Program) เป็นรายการที่ถ่ายทอดรายการที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น

12. รูปแบบนิตยสาร (Magazine Program) เป็นรายการที่เสนอรายการหลายประเด็นหลายรสและหลายรูปแบบในรายการเดียวกัน

สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต (2528: 29) ได้แบ่งรูปแบบการนำเสนอรายการวิทัศน์ออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1. แบบบรรยาย(Lecture Format) การนำเสนอรายการแบบนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับการบรรยายของครูหน้าชั้นเรียน ถ้าผู้บรรยายไม่มีเทคนิคที่ดีในการบรรยาย ก็จะทำให้รายการนั้นไม่น่าสนใจ ซึ่งผู้ชมจะเห็นแต่หน้าของผู้บรรยาย

2. แบบอภิปราย(Panel Discussion Format) การนำเสนอแบบอภิปรายเป็นวิธีการนำเสนอที่มีลักษณะคล้ายกับวิธีการแบบบรรยาย แต่จะต่างกันตรงที่มีผู้บรรยายหลายคน บรรยายเป็นช่วงสั้นๆ ตามประเด็นคำถามที่ผู้อภิปรายตั้งขึ้น และอาจมีการโต้ตอบกันบ้าง สนทนากันบ้าง เป็นการแลกเปลี่ยนบรรยากาศ

3. แบบสัมภาษณ์(Interview Format) เป็นรูปแบบรายการที่ผู้ผลิตจะต้องวางแผนในการสัมภาษณ์ มีการตั้งคำถามให้ตรงเป้าหมาย และเลือกเรื่องที่น่าสนใจรวมทั้งภาพ ซึ่งจะทำให้รายการน่าสนใจยิ่งขึ้น ผู้สัมภาษณ์ที่ดีจะต้องมีความสามารถในการตั้งคำถาม ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบให้ตรงเป้าหมาย ค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการประเภทนี้ไม่สูงนัก สามารถใช้ได้ดีกับเนื้อหาทุกประเภท แต่รายการประเภทนี้ผลิตยากกว่ารายการ 2 แบบ ที่กล่าวมาแล้ว

4. แบบบรรยายภาพ(Off-Camera Narration Format) เป็นรายการที่น่าสนใจกว่าแบบที่กล่าวมาแล้วใช้เวลาในการถ่ายทำมาก เสียค่าใช้จ่ายสูง มีลักษณะเป็นการบรรยายภาพโดยไม่ปรากฏตัวผู้บรรยายได้ยินแต่เสียงเท่านั้น ภาพและเสียงที่บรรยายต้องสัมพันธ์กัน ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เทคนิคในการตัดต่อและผสมภาพให้เสร็จเรียบร้อยเสียก่อนแล้วจึงบรรยายภาพภายหลัง นิยมใช้ในการแสดงการสาธิต การโฆษณาสินค้า เพราะเป็นวิธีที่แสดงเนื้อหาของภาพไปสู่กลุ่มเป้าหมาย

5. แบบนาฏการหรือแบบแสดงบทบาท (Dramatization or Role Play Format) การนำเสนอแบบนี้เป็นแบบที่ดึงดูดความสนใจได้ดีที่สุด อาจจะใช้วิธีการผูกเรื่อง แสดงสถานการณ์จำลองเป็นตอนสั้นๆ รายการประเภทนี้ถ่ายทำยากที่สุด ต้องมีการวางแผน เขียนบท จัดเวที จัดฉากให้ดูเป็นจริงมากที่สุด อีกทั้งตัวผู้แสดงก็ต้องเลือกให้เหมาะสมกับบทบาท ถ้าเป็นผู้แสดงสมัครเล่นก็ต้องมีการฝึกซ้อมหลายครั้ง ถ้าใช้นักแสดงอาชีพจะประหยัดเวลาในการถ่ายทำได้มากแต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

รูปแบบรายการวีดิทัศน์ จะประกอบด้วยเทคนิควิธีการนำเสนอที่มีความหลากหลาย ช่วยให้ง่ายต่อการเข้าใจเนื้อหาและดึงดูดความสนใจของผู้ชม ซึ่งในแต่ละรูปแบบจะมีจุดเด่นแตกต่างกันไป

2.4. การผลิตรายการวีดิทัศน์

การนำรายการวีดิทัศน์มาใช้ในวงการศึกษา นั้น ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย เนื่องจากการบันทึกการสอนไว้ในรายการวีดิทัศน์ สามารถฉายซ้ำให้ผู้เรียนได้ศึกษาหลายครั้ง ไม่ต้องเตรียมการสอนใหม่ รวมทั้งสามารถที่จะเผยแพร่ หรือแลกเปลี่ยนการสอนต่อไปได้ ซึ่งพินิต วัฒนโธ (2520: 9-10) กล่าวว่า กระบวนการผลิตบทเรียนตามหลักสูตรนั้นจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างฝ่ายผลิตหรือฝ่ายเทคนิค กับหลักสูตรหรือฝ่ายวิชาการในชั้นต้น สำหรับการวางแผนที่ฝ่ายวิชาการด้านเนื้อหาต้องกำหนดคือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายที่แน่นอนของบทเรียนว่า นักเรียนเรียนจบแล้วจะได้อะไร
2. กำหนดเนื้อหาของบทเรียน ครอบคลุมสิ่งใด จะสนองจุดมุ่งหมายของบทเรียนเพียงใด จะเรียบเรียงเนื้อหาของบทเรียนในลักษณะอย่างไร จึงพร้อมที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นภาพและเสียงหรือรายการบนจอได้
3. วิเคราะห์ผู้เรียนในด้านวัย ความสามารถ ความรู้พิเศษ ความสนใจ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการทำบทเรียนให้เหมาะสม
4. การเลือกครู ต้องเลือกอย่างพิถีพิถัน โดยปกติจะเลือกครูที่สอนเก่ง แต่ควรระวังเพราะเวลาอยู่หน้ากล้องกลับทำอะไรไม่ได้ หรือไม่ตีเหมือนอยู่หน้าชั้นเรียน ครูจะต้องมีคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับของผู้เรียนว่าเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอนหรือไม่

2.4.1 ขั้นตอนการผลิตรายการวีดิทัศน์

ไพโรจน์ ตีรณธนากุล, นิพนธ์ ศุภศรีและขจีรัตน์ ปิยะกุล (2528: 76-78) กล่าวว่า “การผลิตรายการวีดิโอเทปขึ้นเป็นเรื่องหนึ่งนั้น มีขั้นตอนการผลิตหลายขั้นตอนด้วยกัน ซึ่งหากผู้ผลิตปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้ การจะทำให้การผลิตรายการวีดิโอเทปดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย” ซึ่งขั้นตอนการผลิตนั้นมี 13 ขั้นตอน แต่ละขั้นจะมีรายละเอียดและแนวทางเฉพาะดังนี้วิธีที่ดีควรมีการวางแผนย่อยในแต่ละขั้นด้วย

1. กำหนดจุดประสงค์ และเป้าหมาย (Objectives) ที่ชัดเจน ต้องรู้จุดประสงค์ของเรื่องที่ต้องการรู้ ประเภทผู้ชม และวิธีการใช้สอนในห้องเรียน
2. รวบรวมข้อมูลและเอกสาร (Collection of Materials and Research) ที่จำเป็นสำหรับการจัดทำรายการ ตรวจสอบความถูกต้อง รวมทั้งคุณภาพและปริมาณ ซึ่งขั้นนี้มีความสำคัญมาก
3. คัดเลือกข้อมูลข่าวสาร (Selection of Materials) เลือกเฉพาะที่เหมาะสม ที่จะนำไปใช้ทำรายการเท่านั้น
4. เขียนบทรายการ (Scenario Writing) เป็นขั้น เรียบเรียงและจัดเนื้อหารายการ
5. การเตรียมบันทึกเทปโทรทัศน์ (Preparation for Video Recording) จัดทำตารางในการบันทึก และจัดเจ้าหน้าที่ประจำในแต่ละงาน และต้องแน่ใจว่าเจ้าหน้าที่แต่ละคนจะต้องทราบงานในหน้าที่ดี
6. งานศิลป์ (Artwork) เป็นงานเตรียมหัวเรื่อง แผ่นภาพพลิก ฉาก อุปกรณ์อื่นๆ
7. เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสาธิตทดลอง (Equipment and Material for Demonstration)
8. การบันทึกภาพ (Video Recording) ก่อนการบันทึกภาพควรตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้เรียบร้อย
9. การตัดต่อ (Editing) หลังการบันทึกเทปแล้วควรนำมาเรียบเรียงตัดต่อ เพื่อให้เรื่องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตามที่กำหนดไว้
10. การบันทึกเสียง (Sound Recording) เป็นขั้นการบันทึกเสียงต่างๆ เช่น คำบรรยาย (Narration) เพลง (Music) เสียงประกอบ (Sound Effect)
11. ฉายทดลอง (Preview) เป็นการฉายให้ผู้ร่วมงานฝ่ายต่างๆ ได้ชมพร้อมกัน เพื่อเป็นการตรวจสอบและวิจารณ์ดูว่ามีส่วนใดควรปรับปรุง และถ้าต้องการตรวจสอบความสมบูรณ์ควรนำไปฉายให้กลุ่มเป้าหมายชม โดยการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเป้าหมาย
12. การนำไปใช้ (Utilization of Programme) เมื่อมีการทดลองใช้ว่าวิดีโอเทปดังกล่าวสามารถใช้ได้ ก็นำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย
13. การประเมินผล(Evaluation) จะทำให้ทราบว่ากลุ่มเป้าหมายนั้น มีความเข้าใจเนื้อหาหรือไม่ อย่างไร และมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการถ่ายทำ การแสดง การสาธิต(ถ้ามี) การดำเนินเนื้อหา การตัดต่อ ศิลปกรรม ดนตรีและเสียงประกอบ ซึ่งผลจากการประเมินนี้ผู้ผลิตสามารถนำไปใช้ปรับปรุงรายการวิดีโอเทป และเป็นแนวทางในการผลิตเรื่องอื่นๆ ต่อไป

สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต (2528: 26-48) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานในการผลิตรายการโทรทัศน์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

1. การวางแผนการผลิตรายการเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีความสำคัญมาก เพราะการวางแผนที่ดีย่อมส่งผลถึงรายการที่จะผลิตออกมาด้วย ขั้นตอนของการวางแผนการผลิตมีดังนี้

1.1 ศึกษาจุดมุ่งหมายและเป้าหมายจากเนื้อหาในหลักสูตรนั้นๆ แล้วนำเอาเนื้อหามาวิเคราะห์ กำหนดกลุ่มเป้าหมายและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เพื่อให้สามารถวัดได้ และควรกำหนดวิธีการนำไปใช้ด้วยว่าจะนำไปใช้ในการสอนลักษณะใด เช่น นานาบทเรียน อธิบายเนื้อหาในบทเรียนหรือสรุปบทเรียน

1.2 รวบรวมทรัพยากรและศึกษาข้อขัดข้องในการผลิต ทั้งสองสิ่งนี้จะต้องทำควบคู่กันไป โดยจะต้องศึกษาว่ามีแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการผลิตอะไรบ้าง มีเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่มีจะหาได้จากแหล่งใด ถ้าหาไม่ได้จะทำอย่างไร เช่น เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรงบประมาณ ปัญหาสิทธิกฎหมาย เป็นต้น

1.3 การเขียนหัวข้อ เนื้อหาและเลือกแบบการนำเสนอ ผู้ผลิตรายการจะต้องนำเนื้อหาจากตำราเรียนมาเขียนเป็นแบบการนำเสนอที่เหมาะสมกับลักษณะสื่อโทรทัศน์ รูปแบบการนำเสนอทางโทรทัศน์ที่เป็นที่นิยม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบอภิปราย แบบบรรยาย แบบนาฏการ และแบบบรรยายภาพ(โดยไม่ให้เห็นตัวผู้บรรยาย)

2. การเตรียมการผลิตรายการ ผู้ผลิตรายการจะต้องเตรียมสิ่งต่างๆ ให้พร้อม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 เขียนบท(Script)เป็นการวางโครงสร้างของรายการ ควรเขียนเพื่อให้สนองจุดมุ่งหมายของการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย

2.2 การเตรียมบุคลากร ในขั้นนี้ผู้ผลิตรายการจะต้องติดต่อกับบุคคลผู้ทำหน้าที่ต่างๆได้แก่ ผู้เขียนบท ผู้กำกับรายการ ฝ่ายเทคนิคและผู้แสดง เพื่อนัดแนะซักซ้อมความเข้าใจให้เป็นที่ตรงกัน

2.3 การเตรียมงานศิลปะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการผลิตรายการ ซึ่งการเตรียมศิลปะจะต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของผู้ผลิตรายการ และผู้กำกับเพื่อให้งานศิลปะสนองจุดมุ่งหมายของรายการ อีกทั้งมีความเหมาะสมกับการสื่อความหมายทางโทรทัศน์

2.4 การเตรียมฉากและอุปกรณ์ประกอบ มีความจำเป็นสำหรับการทำรายการในสตูดิโอมาก เพราะต้องเตรียมทุกสิ่งทุกอย่างให้พร้อม ถ้าเป็นฉากที่ต้องการแสดงให้ดูเป็นจริง ผู้จัดต้องพิถีพิถันมาก

2.5 การเตรียมสิ่งอื่นๆ เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายผู้แสดง ดนตรี เสียงประกอบ และไมโครโฟน

2.6 การซ้อม เป็นขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งจะต้องซักซ้อมทั้งฝ่ายเทคนิคและผู้แสดง

3. การดำเนินการ เป็นขั้นที่จะทำการผลิตรายการโทรทัศน์ ซึ่งถ้าได้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วอย่างเคร่งครัด ความผิดพลาดของการผลิตรายการที่มีขึ้นในขั้นนี้ก็มิใช่น้อย ย่อมหมายถึงรายการที่ได้จะมีคุณภาพตามไปด้วย ซึ่งความสำเร็จของการดำเนินรายการขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กำกับรายการและคณะผู้ร่วมงานทุกๆ คน ในขั้นนี้จะเริ่มถ่ายทำตามบทที่ได้เขียนไว้ จากนั้นจึงนำมาตัดต่อเพื่อเรียบเรียงภาพให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วจึงบันทึกเสียงบรรยาย เสียงดนตรี และเสียงประกอบต่างๆ

วสันต์ อดิศักดิ์ (2533: 138) ได้กล่าวถึงการผลิตรายการวิทยุทัศน์การสอนว่า จะมีระบบ 2 ระบบที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอยู่คือ

1. ระบบการเรียนการสอน เป็นระบบการวางแผนทางการจัดการเรียนการสอน นับตั้งแต่การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย การวิเคราะห์เนื้อหาของบทเรียน การตั้งวัตถุประสงค์ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน จนถึงการประเมินผลการเรียนการสอน

2. ระบบการผลิตรายการโทรทัศน์ เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับงานเทคนิคทางโทรทัศน์ นับตั้งแต่การเลือกรูปแบบของรายการ การเขียนบท การผลิตรายการ จนถึงการประเมินผลของรายการที่ผลิตหลังจากการดำเนินรายการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการประเมินรายการ เพราะเป็นการศึกษาว่าเทปทัศน์ที่ผลิตขึ้นมานั้นมีประสิทธิภาพเพียงใดต่อกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งทำได้ 2 รูปแบบคือ

1. การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยจัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินเทปทัศน์ชุดที่ผลิตขึ้น ผู้เชี่ยวชาญชุดนี้ควรประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาการนั้น นักเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา นักวัดผลและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญด้านโทรทัศน์ บุคคลเหล่านี้จะร่วมกันวิเคราะห์ในการปรับปรุงเทปทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น

2. การประเมินโดยการทดลอง เป็นการนำเอาเทปทัศน์ที่ผลิตขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริงหรือตัวแทนของกลุ่มเป้าหมาย และวัดดูว่าเขาบรรลุหรือผ่านวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้หรือไม่ การประเมินแบบนี้ต้องอาศัยแบบทดสอบร่วมด้วยและควรมีการประเมินแต่ละวัตถุประสงค์ให้แจ่มชัด (วสันต์ อดิศักดิ์.2533: 144)

2.4.2 การเขียนบทเพื่อการถ่ายทำรายการวิทยุทัศน์

การเขียนบทเป็นการเขียนเพื่อการสื่อความหมายด้วยภาพและเสียง บทเพื่อการถ่ายทำรายการวิทยุทัศน์จึงมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นแนวทางให้ผู้ร่วมงานการผลิตได้รับทราบและเข้าใจตรงกันว่าจะทำงานอย่างไร ผู้เขียนบทจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อการใช้ภาษาในการเขียนบท นอกเหนือจากเนื้อหาสาระของเรื่องนั้น

อารีตา สามห้วย (2538: 18-19) ได้กล่าวถึงการเขียนบทเพื่อการถ่ายทำวีดิทัศน์ว่า มีขั้นตอนที่ผู้เขียนควรยึด เพื่อเป็นหลักปฏิบัติได้ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ชมเป้าหมาย (Target Audience) ผู้เขียนต้องกำหนดลงไปให้แน่นอนว่า กลุ่มผู้ชมเป็นกลุ่มเป้าหมายใด ซึ่งต้องเป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวเท่านั้น
2. วัตถุประสงค์ของรายการ (Program Objective) ควรมีวัตถุประสงค์เดียว
3. ความยาวของรายการควรกำหนดแน่นอน
4. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล (Information Gathering) สำหรับประกอบการคิดและจัดสรรเนื้อหาของรายการ

5. ลำดับเนื้อหา (Editing Running Order) โดยคำนึงถึง

- 5.1 วิธีการนำเสนอ (Presentation Technique) ซึ่งอาจจะเป็นการสาริตบรรยาย

5.2 การเสนอภาพที่ต้องการให้ปรากฏในจอโทรทัศน์ เพื่อการถ่ายทอดเนื้อหา

6. การลำดับภาพ(Picture Running Order) เป็นการกำหนดที่ภาพที่จะนำเสนอ
  7. สถานที่ถ่ายทำควรกำหนดให้ชัดเจนว่าเป็นการถ่ายทำใน หรือ นอกสถานที่
- สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต (2528: 38) ได้ให้คำแนะนำในการเขียนบทเพื่อให้สนองจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

1. ควรเขียนบทให้เป็นแบบง่าย ๆ –อย่าเขียนให้ซับซ้อนเกินไป ข้อความรูปภาพหรือสัญลักษณ์ที่ใช้ ควรให้การสื่อความหมายที่ชัดเจน
2. ผู้เขียนบทจะต้องระลึกถึงจุดมุ่งหมายของรายการตลอดเวลา
3. คำบรรยายควรเขียนแบบคำสนทนา ไม่ใช่แบบการเขียนนวนิยาย
4. ภาพเนื้อหาที่ปรากฏควรมานพที่จะทำให้ผู้ชมสามารถศึกษาเนื้อหานั้นได้อย่างเข้าใจ และถ้าเป็นภาพหรือข้อความที่ให้ผู้ชมคิดจะต้องให้เวลาที่ผู้ชมคิดได้
5. ภาพและคำบรรยายต้องสัมพันธ์กัน
6. ภาษาที่ใช้ในการบรรยายควรเหมาะกับระดับชั้นของผู้ชม
7. ถ้าไม่ถนัดในการเขียนภาพประกอบ ในส่วนของภาพอาจใช้ภาพการ์ตูนลายเส้นง่ายๆหรือบรรยายภาพแทน

สรุป หลักการสำคัญในการเขียนบทเพื่อถ่ายทำวีดิทัศน์ จำเป็นจะต้องเขียนให้ภาพสามารถบรรยายความหมายได้ ส่วนเสียงนั้นเพื่ออธิบายความหมายของภาพได้ชัดเจนขึ้น

สำหรับรูปแบบการเขียนบทโทรทัศน์นั้น สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต (2528: 39-44) ได้กล่าวเอาไว้ว่า การเขียนบทโทรทัศน์ แบ่งออกได้ 4 รูปแบบ คือ

1. บทแบบสมบุรณ์ (Fully-Scripted Show) เป็นบทอย่างละเอียด บอกคำพูดทุกคำที่พูดในการแสดงตามที่บ่งไว้ในส่วนของภาพและส่วนของเสียง
2. บทแบบย่อ(Semi-Scripted Show) เป็นบทที่แตกต่างไปจากบทแบบสมบุรณ์ตรงที่ข้อความที่พูด จะบอกไว้อย่างหลวมๆ ผู้แสดงไม่จำเป็นต้องพูดตามบททุกอย่าง
3. บทลำดับรายการ(Show Format) เป็นการเขียนแบบง่าย ๆ จะมีเพียงหัวข้อรายการตามลำดับเวลา โดยจะบอกระยะเวลาของช็อตนั้นและจำนวนเวลาที่ใช้
4. บทข้อมูลรายการ(Fact Sheet) เป็นบทที่มีลักษณะเป็นการบอกรายการสิ่งที่จะถ่ายและบอกคำบรรยายคร่าว ๆ เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้น

บทโทรทัศน์เป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิตรายการ รายการบางประเภทไม่สามารถเขียนบทล่วงหน้าได้ เช่น รายการถ่ายทอดสด รายการข่าว ผู้ถ่ายทำจะต้องทราบลำดับเหตุการณ์อย่างคร่าว ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทำ รายการบางประเภทจะเตรียมบทเป็นแบบบทลำดับรายการ การถ่ายตามลำดับจะเป็นแนวทางในการถ่าย แต่ถ้าเป็นรายการที่ทราบรายละเอียดที่พอจะเขียนบทได้ก็จะเขียนเป็นแบบย่อ ส่วนรายการที่มีรายละเอียดเนื้อหาสมบุรณ์ และจะต้องดำเนินเรื่องตามเนื้อหา ก็จะเขียนเป็นบทแบบสมบุรณ์

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการวิทยุทัศน์การสอน

งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ส่วนมากงานวิจัยในประเทศไทยจะเป็นการเปรียบเทียบรายการวิทยุทัศน์กับสื่ออื่นๆ หรือกับการสอนปกติ การหาคุณค่าของรายการวิทยุทัศน์ เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

อนันต์นพ นิรมล (2531: 32) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้กิจกรรมนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากเทปโทรทัศน์กับการสอนปกติ ผลการศึกษาพบว่า ผลการเรียนรู้กิจกรรมนาฏศิลป์ภาคความรู้ของทั้งสองกลุ่มไม่ต่างกัน แต่ผลการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ กลุ่มที่เรียนนาฏศิลป์จากเทปโทรทัศน์สูงกว่าการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริวรรณ พึ่งปรีดา (2532: 95) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์กายภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้บทเรียนเทปโทรทัศน์ ประกอบกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์กายภาพของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนเทปโทรทัศน์ประกอบสูงกว่าการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นฤมล วังไฉ (2533: 37) ได้ศึกษาผลการอ้างอิงตนในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษจากโปรแกรมวีดิทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยของนักเรียนจากโปรแกรมวีดิทัศน์ที่มีการอ้างอิงตนสูงกว่าโปรแกรมวีดิทัศน์ที่ไม่มีการอ้างอิงตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญสม เลิศพิเชษฐ (2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยชุดบทเรียนเทปโทรทัศน์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดบทเรียนเทปโทรทัศน์กับการสอนตามคู่มือครูสูงกว่ากันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สอนด้วยชุดบทเรียนเทปโทรทัศน์กับการสอนตามคู่มือครูสูงกว่ากันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดบทเรียนเทปโทรทัศน์หลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กัญวณี สถาปนเงิน (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้บทเรียนโปรแกรมและบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง สิ้นในน้ำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. บทเรียนโปรแกรมและบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ้นในน้ำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 89.04/85.50 และ 91.03/89.40 ตามลำดับ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมและบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมและกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมธี เจริญสุข (2538: 57) ได้ทำการพัฒนารายการวีดิทัศน์โดยใช้ชุดถ่ายทำแบบกล้องเดี่ยวแบบเบ็ดเสร็จ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนจากรายการเทปวีดิทัศน์ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุทิศ ลิ้มสุวรรณ (2540: 53-54) ได้ทำการพัฒนารายการวีดิทัศน์ศึกษาด้วยตนเองแบบอนุমান ในการเรียนกลุ่มวิชาทักษะคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า รายการวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 85.428/85.222 และเมื่อนำมาใช้ทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่เรียนกับรายการวีดิทัศน์ศึกษาด้วยตนเองแบบอนุমানวิชา

คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ การหาร สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนตามรายการปกติที่มีครูเป็นผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สังวาล พวงย่อย (2541: 50-51) ได้ทำการศึกษาผลการใช้รายการวีดิทัศน์การสอน ชุด สิ้นในน้ำ วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า รายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง บีโตเลียมและแหล่งแร่ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.92/92.73 ซึ่งสูงกว่าที่กำหนด และนักเรียนที่เรียนจากรายการวีดิทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับรายการวีดิทัศน์ในต่างประเทศ ได้มีการทำกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในรูปแบบของการวิจัยสื่อเพื่อการพัฒนา และที่เกี่ยวกับระบบการศึกษา หรือระบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้รับล้วนเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งสิ้น

เลมเลอร์ (Lamler.1959: 10-11) ได้รวบรวมผลการวิจัยการสอนโดยใช้โทรทัศน์ของคูมาตะ (Kumata) แล้วสรุปว่า

1. นักเรียนที่เรียนจากโทรทัศน์เรียนได้ดีพอๆ กับนักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนตามปกติ
2. บางกรณีกลุ่มที่เรียนจากโทรทัศน์ได้ผลดีกว่ากลุ่มที่เรียนตามปกติ
3. เกี่ยวกับความจำ ปรากฏว่ากลุ่มที่เรียนจากโทรทัศน์จำได้ดีพอๆ กับกลุ่มที่เรียนตามปกติ
4. การสอนโดยโทรทัศน์ ได้ผลดีกว่าการสอนตามปกติถ้าเนื้อหาวิชาจัดเป็นกลุ่มย่อยๆ
5. การสอนโดยโทรทัศน์ ได้ผลดีพอๆ กับการสอนแบบปาฐกถา หรือแบบตัวต่อตัว
6. การเรียนจากภาพยนตร์ที่ถ่ายจากรายการโทรทัศน์โดยตรงได้ผลดีพอๆ กันกับการเรียนจากรายการโทรทัศน์
7. การสอนทางโทรทัศน์มีประโยชน์ต่อผลการเรียนเกี่ยวกับทักษะมากกว่าวิธีอื่นๆ
8. การฝึกครูที่สอนทางโทรทัศน์ที่ดีสามารถทำได้ในระยะเวลาอันสั้น

เคลลี (Kelly.1960: 21) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสอนทางโทรทัศน์ในอเมริกาปี 1959-1960 เพื่อต้องการทราบว่า การสอนทางโทรทัศน์จะให้ผลดีแก่นักเรียนหรือไม่ โดยทดลองกับนักเรียน 7ห้องเรียนๆ ละ ประมาณ 90-135 คน ในเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา วิทยาศาสตร์เบื้องต้น คณิตศาสตร์ การอ่าน และภาษาต่างประเทศ โดยการใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษา แล้วทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐานของสตอดดาร์ด(Stoddard)ปรากฏว่าทุกวิชาที่สอนทางโทรทัศน์ได้ผลดี

โคนิค และฮิลล์ (Koenig; & Hill. 1967: 12) ได้สรุปผลการวิจัยเปรียบเทียบผลการเรียนการสอนโดยใช้เทปโทรทัศน์กับการเรียนการสอนจากครูในห้องเรียนปกติ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนโดยใช้โทรทัศน์มีผลดีกว่าการเรียนการสอนจากครูในห้องเรียนปกติ และได้แสดงความเห็นไว้ว่า อาจเป็นเพราะการสอนทางโทรทัศน์มีการเตรียมตัวที่ดีกว่า

กุกสตอฟสสัน (Gustavsson.1982: 59 - 62) ได้ทดลองใช้โทรทัศน์สอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาในประเทศ สวีเดน ผลการทดลองมีดังนี้

1. โทรทัศน์เป็นนิมิตใหม่ของการใช้สื่อเพื่อทำให้ความรู้
2. นักเรียนให้ความสนใจ ประหยัดเวลาในการสอน และยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนถึง 23-25 เปอร์เซ็นต์

3. สามารถแสดงเทคนิคต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

4. ประสิทธิภาพการสอนของครูเพิ่มมากขึ้น

มิลเลอร์ (Miller.1984: 2659-A) แห่งมหาวิทยาลัยหลุยส์เซียน่า ทำการทดลองวิดีโอชุดนาที่ปลอดภัย ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือและเครื่องจักร พบว่าลูกจ้างที่ได้ดูรายการวิดีโอชุด นาที่ปลอดภัย จะมีความปลอดภัยในการทำงานมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ดูวิดีโอ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวีดิทัศน์ เห็นได้ว่าการใช้รายการวีดิทัศน์เป็นสื่อในการสอนนั้นสามารถใช้เครื่องมือและเทคนิคในการผลิตรายการได้หลายรูปแบบ เช่น แบบบทเรียนโปรแกรม การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากกว่าการสอนตามปกติ เพราะเป็นการสร้างบรรยากาศที่แปลกใหม่ขึ้นในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้นจากประสบการณ์ใหม่ๆ นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้วีดิทัศน์ในการสอนนั้น ส่วนใหญ่ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนตามปกติ ส่วนงานวิจัยบางส่วนที่มีผลสัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกันนั้นเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม หากได้มีการพัฒนารายการวีดิทัศน์การสอนให้เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรและวัยของผู้เรียน ตลอดจนมีเทคนิคการนำเสนอที่เข้าใจ ประยุกต์กับการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว รายการวีดิทัศน์การสอนก็จะกลายเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณค่าช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างแน่นอน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

3.1. ความหมายของสารสนเทศ

เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2533 นายบัณฑิตยสถาน ได้บัญญัติศัพท์คำในภาษาไทยเพื่อใช้แทนความหมายของคำว่า Information ขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยกำหนดให้ใช้ศัพท์บัญญัติในภาษาไทย 3 คำ ได้แก่ สารนิเทศ สสนเทศ และสารสนเทศ โดยอธิบายว่า สสนเทศ มาจากคำว่า สาร+นิเทศ หมายถึง การชี้แจง แสดง แนะนำ เกี่ยวกับข่าวสารข้อมูล ส่วนคำว่า สสนเทศ แปลว่าการแสดง การชี้แจง และหมายถึงข่าวสารด้วย และสุดท้ายกับคำว่า สารสนเทศ นั้น เป็นการนำคำ

สาร และ สนเทศ มารวมกันคล้ายคำแรก ก็ถือว่าให้มีความหมายเหมือนกัน ใช้แทนความหมายของ คำว่า Information ในภาษาต่างประเทศใช้ได้ทั้ง 3 คำ ขึ้นอยู่กับว่าผู้ใช้จะเห็นเหมาะสมคำหนึ่งคำใด (ปรียานุช คลอวุฒิวัฒน์. 2535: 9 ; อ้างอิงมากจากราชบัณฑิตยสถาน. 2532)

นอกจากนี้ นักวิชาการ ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ ที่ได้เขียนเกี่ยวกับความหมาย ของคำดังกล่าวมาอ้างอิงประกอบดังนี้

แม้้นมาส ชวลิต (2528: 5) กล่าวว่าสารสนเทศ หมายถึง ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งมีผู้ทำให้เกิดขึ้นและรวบรวมเก็บในรูปแบบต่างๆ เช่น คำพูด ภาพเขียน ทั้งที่มองเห็นด้วยตาเปล่า และที่ต้องใช้เครื่องแสดง เพื่อส่งต่อไปหรือกระจายไปสู่ผู้ที่ต้องการใช้สารนิเทศ

นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ (2526: 26) ได้ให้ความหมายของคำว่า สารสนเทศ หมายถึง ข่าว ข้อเท็จจริง ข้อมูล ตลอดจนความรู้ที่ได้จากการศึกษา หรือการสอน ซึ่งมีการบันทึกไว้ใน รูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปแบบต่างๆทั้งในรูปแบบของวัสดุพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร ต้นฉบับตัวเขียน ภาพยนตร์ แผ่นเสียง เทปเสียง ภาพเลื่อน เทป โทรทัศน์ ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช เทปแม่เหล็ก จานแม่เหล็ก เป็นต้น (รุ่งนภา เขียรสุตร. 2535)

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2531: 8) ได้ให้คำจำกัดความของสารสนเทศว่า หมายถึง ความรู้ เรื่องราว ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งมีการบันทึกและการจัดการตามหลักวิชา เพื่อเผยแพร่และเพื่อการใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาด้านต่างๆทั้งในส่วนบุคคลและสังคม

ส่วนในต่างประเทศนั้น จากการศึกษาค้นคว้า มีผู้เขียนไว้ที่น่าสนใจ ได้แก่ แฮร์รอด (Harrod. 1987: 381) กล่าวว่า สารสนเทศ คือ การรวบรวมข้อมูลในทุกรูปแบบที่สามารถใช้เพื่อการ สื่อสาร

นอกจากนี้ ในหนังสือ The ALA Glossary of Library and Information Science. (1983: 117) ให้ความหมายไว้ว่า สารสนเทศ หมายถึง แนวความคิด ข้อเท็จจริงและงานที่เกิดจากความ คิดของมนุษย์ทุกอย่าง ซึ่งได้มีการสื่อสาร บันทึก จัดพิมพ์ หรือเผยแพร่อย่างเป็นทางการ อย่างไม่เป็นแบบแผน ไม่ว่าในรูปแบบใดๆ

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อเท็จจริง ข้อมูล ข่าว ความรู้ทั่วไป ความรู้ทางวิชาการ ความรู้สึก ความคิดของนักคิด นักปราชญ์ นักวิชาการ ที่ แสดงออกโดยการบันทึกไว้ในรูปวัสดุพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์ เพื่อประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม

ในความสำคัญของสารสนเทศนั้น นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ (2526: 26-27) ยังได้ กล่าวถึงอีกว่า สารสนเทศที่ได้มีการบันทึกไว้ นับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อทั้งรัฐบาล วงการธุรกิจ วงการศึกษาและวิจัย และต่อบุคคลทุกคน ซึ่งระดับประเภทของสารนิเทศที่ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล บุคคลที่อยู่ในวงการอาชีพตั้งแต่นักเทคโนโลยีและครูอาจารย์ ตลอดจนถึงนักวิทยาศาสตร์ และทนายความมีความต้องการสารนิเทศมากกว่าบุคคลทั่วไปโดยเฉลี่ย แต่ถ้าจะให้ระบุว่าความ ต้องการสารสนเทศเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาของบุคคลกลุ่มใดจะสำคัญกว่ากันนั้นเป็นการยากที่จะ กระทำได้ ฉะนั้น จึงถือว่าความต้องการทั้งหมดนั้นเป็นความสำคัญทั้งสิ้น

ในวงการธุรกิจ สารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานประจำวันของโลกธุรกิจและวงการอาชีพ ผลผลิตของสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นดรชชนี้ใช้วัดความสมบูรณ์พูนสุขด้านเศรษฐกิจของชาตินั้น ขึ้นอยู่โดยตรงกับคุณภาพของสารสนเทศที่ผู้ทำงานในวงการธุรกิจและอาชีพได้ใช้ในการวางแผนสำหรับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าและบริการ ในวันหนึ่งๆภายในวงการธุรกิจเหล่านั้นได้มีการตัดสินใจด้านบริการอันซับซ้อนกันหลายครั้งหลายครามีการวางแผนการคาดการณ์สำหรับอนาคต การวิจัยและการพัฒนาในกิจกรรมในด้านต่างๆ ตลอดจนมีการพัฒนาในเรื่องการตัดสินใจและกลวิธีในด้านการตลาด กิจกรรมเหล่านี้จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย และมีปริมาณเพียงพอ

ในวงการศึกษาศาสตร์และวิจัย สารสนเทศเป็นปัจจัยพื้นฐานประกอบการเรียนการสอน การค้นคว้าและการทำวิจัยของนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และนักวิจัย

สำหรับบุคคลทั่วไปนั้นต้องการสารสนเทศเพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ การศึกษาในเรื่องอื่นๆที่น่าสนใจด้วยตนเองและเพื่อความบันเทิง ดังนั้น ห้องสมุดและศูนย์สนเทศซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศต่างๆจึงจำเป็นต้องทำหน้าที่บริการให้ผู้ใช้ได้ประโยชน์จากสารสนเทศที่มีอยู่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3.2. ระบบสารสนเทศ ประเภท และแหล่งสารสนเทศ

ถ้าพิจารณาในรูปแบบของกระบวนการในการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกองค์กรประกอบแล้ว องค์ประกอบหลักๆของสารสนเทศจะประกอบไปด้วยทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ บุคคลสารสนเทศ เครื่องจักรกล และอุปกรณ์ในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการจัดการและบริการสารสนเทศ กระบวนการในการบริการ หน่วยงานสารสนเทศ และผู้ใช้สารสนเทศ (โกวิท ตรีพิศาล. 2527: 123-125)

1. ทรัพยากรสารสนเทศ เป็นองค์ประกอบหลักของระบบสารสนเทศ ซึ่งอาจจะอยู่ในหลายรูปแบบได้แก่

1.1 สิ่งตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ นิตยสาร วารสาร สารสังเขป ดรชชนี้

บรรณานุกรม รายงานการประชุม วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย

1.2 สิ่งไม่ตีพิมพ์ ได้แก่ โสตทัศนวัสดุต่างๆ วัสดุย่อส่วน และวัสดุอิเล็กทรอนิกส์

1.2.1 โสตทัศนวัสดุ ได้แก่ ภาพถ่าย ฟิล์มภาพยนตร์ ภาพเลื่อน แถบเสียง แถบโทรศัพท์ เป็นต้น

1.2.2 วัสดุย่อส่วน ได้แก่ ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช ไมโครการ์ด ฯลฯ

1.2.3 วัสดุอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เทปคอมพิวเตอร์

คอมพิวเตอร์ดิสก์ ฯลฯ

1.3 สื่อบุคคล คือ คนที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องนั้นๆ เช่น นักวิชาการ ผู้มีประสบการณ์ ผู้ผลิตสารสนเทศ ผู้บรรยาย ฯลฯ

2. แหล่งสารสนเทศ จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

2.1 แหล่งสารสนเทศภายในตัวบุคคล ผู้แสวงหาสารสนเทศแต่ละคนสามารถสร้างสารสนเทศขึ้นเองได้ โดยการประมวลความคิด ความรู้ ใช้ความจำ ใช้ประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งเกิดจากการได้เรียนรู้จากการอ่าน การฟัง การดู แล้วประมวลเป็นความรู้ของตนเองเมื่อจะตัดสินใจอะไรก็ใช้ความคิด หรือความรู้ในตนเองในการตัดสินใจ

2.2 แหล่งสารสนเทศภายนอก แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

2.2.1 แหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคล บุคคลที่เป็นแหล่งสารสนเทศ ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมอาชีพ เพื่อนบ้าน สมาชิกในครอบครัว บุคคลที่เป็นผู้รู้ ที่ปรึกษา ฯลฯ แหล่งบุคคลเป็นแหล่งสารสนเทศภายนอก ที่เป็นที่ยอมรับใช้เพื่อหาสารสนเทศที่ต้องการมากเป็นอันดับหนึ่ง และเป็นอันดับสอง รองจากการใช้ประสบการณ์ของตนเอง

2.2.2 แหล่งสารสนเทศสถาบัน หมายถึง สถาบันให้บริการสารสนเทศต่างๆ ช่วยตอบคำถามและให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องราวที่ต้องการได้ แหล่งสารสนเทศประเภทนี้ รวมถึงบุคคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับสถาบันนั้นๆ จำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.2.2.1 สถาบันที่จัดตั้งขึ้นโดยจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินการ และให้บริการสารสนเทศอย่างเป็นทางการ ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์เอกสาร ศูนย์สารสนเทศ เป็นต้น

2.2.2.2 สถาบันที่มีหน้าที่ดำเนินงานเฉพาะด้าน แต่สามารถให้บริการสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่ต้องการได้ เช่น สำนักงานส่งเสริมการเกษตร สำนักงานสาธารณสุข ซึ่งรวมหน่วยงานสารสนเทศของรัฐทั้งหมด ฯลฯ

3. บุคคลากรสารสนเทศ นับตั้งแต่พัฒนาการของสังคมได้เคลื่อนเข้าสู่ยุคสารสนเทศ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจว่านักสารสนเทศเป็นใคร มีบทบาทอย่างไร

นักสารสนเทศ มีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของระบบการถ่ายทอดสารสนเทศ นักสารสนเทศจะเป็นส่วนสำคัญ ที่จะทำให้กระบวนการถ่ายทอดสารสนเทศเป็นไปอย่างสมบูรณ์ถ้ามองนักสารสนเทศเป็นเพียงสื่อสำคัญระหว่างสารสนเทศและผู้ใช้ก็อาจจะถูกต้องแต่นักสารสนเทศเป็นสื่อที่มีคุณภาพกว่าเครื่องมือการสื่อสารอื่นๆ เพราะนักสารสนเทศไม่ได้ทำหน้าที่ส่งผ่านสารสนเทศเท่านั้น แต่นักสารสนเทศมีบทบาทในการคัดสรร ประมวล ประเมินสารสนเทศที่มีอยู่อย่างมากมาย โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ใช้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ดังนั้น นักสารสนเทศจึงมีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กระบวนการถ่ายทอดสารสนเทศเป็นไปอย่างสมบูรณ์

4. อุปกรณ์ในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและบริการสารสนเทศ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องจักรกลต่างที่ใช้ในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานและเผยแพร่สารสนเทศ เครื่องจักรที่ใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลสารสนเทศ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ โมเด็ม เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องมือในการสื่อสารโทรคมนาคม เช่น โทรศัพท์ โทรสาร โทรศัพท์ เป็นต้น

5. กระบวนการในการจัดการและบริการสารสนเทศ เป็นกระบวนการที่ดำเนินงานด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน การบริหารบุคคลากร การจัดทำงบประมาณ นอกจากนี้

ยังรวมไปถึงการคัดเลือกและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ การวิเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ของทรัพยากรสารสนเทศ การสร้างฐานข้อมูลให้พร้อมที่จะใช้ค้นเรื่องราวที่ต้องการ การให้บริการช่วยค้นหา ประสานงานกับแหล่งทรัพยากรสารสนเทศอื่นๆ ในการจัดหาและการยืมทรัพยากรสารสนเทศ และการกระจายสารสนเทศที่ได้ประมวลผลแล้วในแต่ละเรื่อง จัดพิมพ์เป็นข่าววารสาร และการเข้าถึงสารสนเทศด้วยระบบออนไลน์ โดยส่งให้ถึงมือผู้ใช้โดยตรง โดยใช้อุปกรณ์ทางการสื่อสารและโทรคมนาคม

6. ผู้ใช้สารสนเทศ ผู้ใช้สารสนเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดตั้งระบบสารสนเทศเพราะการดำเนินงานทุกอย่างก็เพื่อที่จะสนองความต้องการของผู้ใช้

3.3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศ

งานวิจัยที่ศึกษาการใช้สารสนเทศของนักศึกษานั้น พบว่าในปี ค.ศ.1977 เอลเลียต (Elliot. 1977: 2391 A) ได้ศึกษา “การใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยบอบโจนส์ (Bob Jones University)” พบว่านักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดโดยเฉลี่ยมากกว่าสัปดาห์ละครั้ง โดยมักจะใช้เอกสารส่วนตัวเท่ากับเข้าใช้ห้องสมุด นักศึกษาเหล่านี้ได้ผ่านการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดมาบ้างแล้ว แต่ก็ยังต้องการเรียนรู้การใช้ห้องสมุดอย่างละเอียดจากระรณาร์ักษ์เพิ่มเติม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่านักศึกษามีแนวโน้มที่จะใช้ห้องสมุดมากขึ้น โดยสัมพันธ์กับงานที่อาจารย์มอบหมายให้ทำ นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีสูงๆ มักจะได้รับมอบหมายงานที่ต้องการค้นหาจากห้องสมุดน้อยกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีต้นๆ ดังนั้นนักศึกษาชั้นปีสูงๆ จึงใช้ห้องสมุดน้อยกว่า

ในปี ค.ศ. 1981 แบลคกี และ สมิท (Blackie; & smith. 1981: 19-23) ได้มีศึกษา “ความต้องการและการใช้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และโพลีเทคนิค” พบว่านักศึกษาต้องการขอสนเทศเพื่อสัมมนาและเพื่อการอ่านในเรื่องที่เกี่ยวกับรายวิชาต่างๆ ที่อาจารย์ผู้สอนกำหนด ส่วนแบ่งสารสนเทศที่นักศึกษานิยมใช้ คือ ห้องสมุดภายในมหาวิทยาลัย ทรัพยากรของภาควิชา ห้องสมุดอื่นๆ ภายนอกมหาวิทยาลัย และใช้แหล่งสารสนเทศตัวบุคคล ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่สูงกว่าเป็นต้น

ต่อมาในปี ค.ศ. 1983 ซุบราห์แมนเยม (Subrahmanyam. 1983: 200-204) ได้ศึกษา “พฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาเอกที่กำลังทำวิทยานิพนธ์ ในสาขาสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรี เวนกาเตสวาราร(Sri Venkateswara University) ในประเทศอินเดีย” เพื่อศึกษาข้อมูลสารสนเทศและความต้องการในการบริการของห้องสมุดในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาโดยศึกษาจากนักศึกษาสาขาจิตวิทยาการศึกษา ภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ สังคมวิทยา และมนุษยวิทยา ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการรวบรวมเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการค้นจากบัตรหัวเรื่องร้อยละ 59 ศึกษาจากบรรณานุกรมร้อยละ 47 เพื่อที่จะเริ่มอ่านเอกสารและวรรณกรรม และนักศึกษาร้อยละ41ตรงไปที่ชั้น

หนังสือเพื่อค้นหา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องของการเข้าถึงเอกสาร นักศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหา ในเรื่องเอกสารวรรณกรรมที่ต้องการอยู่กระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่เดียวกันการจัดหา และการเตรียมหนังสือออกบริการล่าช้าเกินไป ในด้านบริการของห้องสมุดส่วนใหญ่ นักศึกษาจะสอบถามเจ้าหน้าที่ห้องสมุดถึงสถานที่เก็บเอกสารนั้นๆ และมีข้อเสนอแนะว่า ห้องสมุดควรจัดเอกสารและวรรณกรรมให้เป็นระเบียบกว่าที่เป็นอยู่ รวบรวมรายชื่อเอกสาร บริการให้คำแนะนำการใช้เอกสารวรรณกรรมให้เป็นระเบียบกว่าที่เป็นอยู่ รวบรวมรายชื่อเอกสาร บริการให้คำแนะนำการใช้เอกสารและวรรณกรรมในห้องสมุด การใช้บรรณานุกรมและดรรชนีต่างๆ

งานวิจัยที่ศึกษาการใช้สารสนเทศของอาจารย์ พบว่า ในปี ค.ศ. 1981 แวน สตีเวน เดล (Van Styvendaale. 1981: 83-92) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการใช้แหล่งเอกสารอ้างอิงของอาจารย์ในสาขาสังคมศาสตร์กับอาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในห้องสมุด มหาวิทยาลัยแอนต์เวิร์ป (Antwrop University)” ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ใช้เอกสารอ้างอิงจากข้อมูลที่ได้จากสำนักพิมพ์ คือ จากใบโฆษณา หนังสือที่จัดพิมพ์และจากหนังสือที่ส่งมาให้เลือกซื้อ มากกว่าแหล่งอื่นๆ โดยผู้ใช้ต้องการให้รวบรวมหน้าสารบัญของสิ่งพิมพ์ที่ออกมาใหม่ๆ ในลักษณะ Current Contents ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ต้องการบริการข่าวสารทันสมัยมาก ส่วนอาจารย์ในสาขาสังคมศาสตร์จะใช้แหล่งเอกสารอ้างอิงจากห้องสมุด คือ บัตรรายการ โดยใช้บัตรหัวเรื่องมากที่สุด ส่วนในการศึกษาเกี่ยวกับอายุของสิ่งพิมพ์สรุปได้ว่าสิ่งพิมพ์ที่มีอายุมากขึ้นจะถูกใช้ลดน้อยลง

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาการใช้สารสนเทศของบุคคลทั่วไปพบว่าใน ค.ศ. 1972 ลิน และ การ์เวย์ (Lin; & Garevy. 1972: 19-22) ได้สำรวจ “ความต้องการและการใช้สารสนเทศของนักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ ในประเทศอังกฤษ” พบว่า นักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ชาวอังกฤษ ใช้วารสารและหนังสือในการทำวิจัยบ่อยที่สุด รองลงมา คือ สิ่งพิมพ์รัฐบาล รายงานการประชุม รายงานการวิจัย และรายงานพิมพ์จากคอมพิวเตอร์ตามลำดับ ส่วนช่องทางการถ่ายทอดสารสนเทศแบบไม่เป็นทางการนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ชาวอังกฤษใช้การติดต่อกับเพื่อนร่วมงาน หรือผู้เชี่ยวชาญในสถาบันเดียวกันในการทำวิจัยมากที่สุด รองลงมา คือ การเข้าร่วมประชุมนอกจากนั้นมีการใช้บรรณานุกรมและรายการอ้างอิงในหนังสือและวารสาร สำหรับเข้าถึงงานวิจัยปฐมภูมิที่สนใจมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้ที่ปรึกษา (Consultants) ดรรชนีและสารระสังเขปและเพื่อนร่วมงานในสถาบันเดียวกัน

ในปี ค.ศ.1980 โกรฟส์ และ เดวิส (Groves; & Davis. 1980: 22-29) ได้ศึกษา “ความต้องการและพฤติกรรมการค้นของผู้ใช้ห้องสมุด และคณะกรรมการยาเสพติดและแอลกอฮอล์แห่งเมืองอัลเบอร์ตา สหรัฐอเมริกา ในการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ” พบว่า กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มที่ปรึกษาใช้ดรรชนีที่ห้องสมุดจัดทำขึ้นมากที่สุด

ส่วนในประเทศไทยนั้น จากการค้นคว้าพบว่ามีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับด้านนี้อยู่น้อยแต่จะนำมาขออ้างอิงเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผลงานของ สุณีัย นุ้ยจันทร์

(2524: 104-109) ได้สำรวจ “ความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดที่เป็นทั้งนิสิตและอาจารย์ ในคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโทเข้าใช้ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าประกอบการเรียนตามหลักสูตรมากที่สุด ในด้านการเรียนรู้วิธีการใช้ห้องสมุดนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีสอบถามจากบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ในด้านความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดพบว่า ผู้ใช้ต้องการให้เพิ่มจำนวนสิ่งพิมพ์ในสาขาวิชาชีพมากที่สุด รองลงมา คือ ต้องการให้จัดทำบรรณานุกรมเฉพาะเรื่องในหัวข้อเรื่องที่น่าสนใจ นอกจากนี้ ผู้ใช้ทุกกลุ่มยังต้องการให้ปรับปรุงในด้านความทันสมัยของสิ่งพิมพ์ และประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้อ้างอิงห้องสมุดได้ทราบถึงบริการต่างๆ ที่ห้องสมุดได้จัดทำขึ้นให้มากกว่าเป็นอยู่

และงานวิจัยของ นายิกา เมฆจรสกุล (2529: 301-325) ที่ได้ศึกษา “ความต้องการและการใช้ข้อเสนอเทศของคณาจารย์ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น” พบว่า คณาจารย์ทุกคนมีความต้องการในด้านการสอน พบว่า กลุ่มคณาจารย์ที่สอนสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติต้องการข้อเสนอเทศมากใน 3 ลักษณะแรก คือ ข้อเสนอเทศที่ใช้ง่ายไม่ยุ่งยากในการค้นหาให้รายละเอียดเฉพาะเนื้อหา หรือตอบปัญหาเฉพาะที่ต้องการได้อย่างสมบูรณ์ ถูกต้องและชัดเจน ให้ความรู้และวิทยาการใหม่ๆ ภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี สามารถหยิบใช้ได้สะดวกและใช้ง่ายไม่ยุ่งยากในการค้นหา และให้รายละเอียดเฉพาะเนื้อหา หรือตอบปัญหาเฉพาะที่ต้องการได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้องและชัดเจน

นอกจากนั้น ชนิดตา โกวิทวาทิ (2530: 109-129) ยังได้ศึกษา “การใช้ห้องสมุด ความต้องการและปัญหาในการใช้ห้องสมุด คณะอักษรศาสตร์ ของนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” พบว่า การค้นหาสิ่งที่ต้องการไม่พบมีส่วนทำให้นิสิตเข้าใช้ห้องสมุด พบว่า การค้นหาสิ่งที่ต้องการไม่พบมีส่วนทำให้นิสิตเข้าใช้ห้องสมุดน้อยกว่า 1 ครั้ง / สัปดาห์ (ร้อยละ 32) และพบว่า ฐานะ ชั้นปี และสาขาวิชาที่นิสิตเลือกเรียนเป็นวิชาเอก มีส่วนทำให้นิสิตใช้ห้องสมุดแตกต่างกัน บริการที่นิสิตต้องการมาก คือ บริการถ่ายเอกสาร บริการที่นิสิตต้องการให้ห้องสมุดจัดเพิ่มขึ้น คือ บริการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะเรื่องบริการจัดทำสารสังเขป บริการจัดทำทศภาค ส่วนปัญหาที่นิสิตประสบมาก คือ การที่ผู้อื่นยืมสิ่งพิมพ์ ไปอ่านก่อน และการถ่ายเอกสาร

และจากการสำรวจของ ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (2535: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การใช้และต้องการสารนิเทศของนักวิจัยสาขาไทยศึกษา ในกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้และความต้องการสารนิเทศของนักวิจัย สาขาไทยศึกษา ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่นักวิจัยใช้สูงสุด คือ ด้านสังคมไทย รูปแบบของวัสดุที่ใช้ ประเภทวัสดุตีพิมพ์ใช้หนังสือและตำราสูงสุด ประเภทวัสดุไม่ตีพิมพ์ใช้สไลด์สูงสุด ในเรื่องของภาษาใช้ภาษาไทยสูงสุด ได้แก่ หอสมุดกลาง ของสถาบันที่นักวิจัยสังกัด

พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2535: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการแสวงหาและการนำสารสนเทศไปใช้ในการปฏิบัติงานเผยแพร่ในการป้องกันโรคเอดส์ ของเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการแสวงหา และการนำสารสนเทศไปใช้ในการปฏิบัติงานและเผยแพร่ในการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่าแหล่งสารสนเทศที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขใช้ค้นคว้า ได้แก่ ห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศ ในสถาบันของตนเองมากที่สุด สารสนเทศที่ใช้เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในระดับปานกลาง โดยใช้ทรัพยากรสารสนเทศใน 2 รูปแบบ ได้แก่ จุลสาร เอกสารทางวิชาการ ส่วนสารสนเทศด้านอื่นๆ มีการใช้น้อย

อัญชลี บุญญานุกูล (2535: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศในกระบวนการค้นคว้าเพื่อการเขียนรายงานของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สหวิทยาลัยทักษิณ” โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษา คือ

1. ศึกษาวิธีแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของ สหวิทยาลัยทักษิณ ในขั้นตอนต่างๆ คือ การเลือกหัวข้อทำรายงาน การกำหนดประเด็นสำคัญของเนื้อหา การรวบรวมข้อมูล โดยในแต่ละขั้นตอน ศึกษาประเภทของสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ การนำประสบการณ์จากการเรียนวิชาห้องสมุดและการศึกษาค้นคว้าไปใช้ในการแสวงหาแหล่งสารสนเทศ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า แหล่งสารสนเทศที่นักศึกษาใช้ ในทุกขั้นตอนการเขียนรายงานมากเป็นอันดับแรก คือ ห้องสมุดวิทยาลัย ส่วนการนำประสบการณ์จากการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดไปใช้ในการแสวงหาสารสนเทศ พบว่า นักศึกษานำประสบการณ์จากการเรียนเรื่องบัตรรายการใช้ในการแสวงหาสารสนเทศทุกขั้นตอน

อุไร สรรพเศรษฐ (2536: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสอนการใช้ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการสอนวิชาการใช้ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 12 แห่ง ในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อ วิธีสอน และปัญหาการสอนการใช้ห้องสมุด กับการประเมินผลการสอนการใช้ห้องสมุดทั้งจากผู้สอนและผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า การสอนวิชาการใช้ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 12 แห่งใช้วิธีการสอนเป็นรายวิชาในหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเขียนรายงานทางวิชาการ และสามารถที่จะเข้าศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดได้ด้วยตนเอง

1. ห้องสมุดโรงเรียน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ทัศนะเกี่ยวกับห้องสมุดไว้ว่า ความรู้ของมนุษย์เป็นมรดกตกทอดกันมาแต่ครั้งโบราณ เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นตัวอักษรขึ้นผู้มีความรู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตน สิ่งที่ตนค้นพบเป็นจารึกหรือเป็นหนังสือ ทำให้

บุคคลอื่นในสมัยเดียวกันหรืออนุชนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษาทราบถึงเรื่องนั้นๆ และได้ใช้ความรู้เก่าๆ เป็นพื้นฐานที่จะหาประสบการณ์ คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นความก้าวหน้าเป็นความเจริญสืบต่อไป ห้องสมุดเป็นสถานที่เก็บเอกสารต่างๆ อันเป็นแหล่งความรู้ดังกล่าวแล้ว จึงเรียกได้ว่าเป็นครู เป็นผู้ชี้้นำให้เราแก้ปัญหาวิเคราะห์วิจารณ์ ให้รู้สิ่งควรรู้อันชอบธรรมด้วยเหตุด้วยผลได้

ข้าพเจ้าอยากให้เราห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน หนังสือที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้ เด็กๆ ส่วนใหญ่สนใจที่จะทราบเรื่องราวต่างๆ แปลกๆ ใหม่ๆ อยู่แล้วถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาและรูปภาพให้เขาอ่านให้ความรู้และความเพลิดเพลินเด็กๆ จะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจมีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำแต่ประโยชน์ที่สมควร (เฉลียว พันธุ์สีดา.

2539 : 11)

1.1 ความหมายของห้องสมุดโรงเรียน ได้มีผู้ให้ความหมายของห้องสมุด

โรงเรียนไว้หลายทระศนะ คือ

นนทนา เผือกผ่อง (2531: 28) อธิบายว่าห้องสมุดโรงเรียนหมายถึง ห้องสมุดที่จัดตั้งในโรงเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนและครูอาจารย์โรงเรียนนั้นได้ศึกษาค้นคว้าไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประถม มัธยม อาชีวศึกษาหรือโรงเรียนฝึกหัดครู ฉะนั้นห้องสมุดโรงเรียนมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากห้องสมุดอื่นๆ

วาทณี ฐาปนวงศ์ตานติ (2531: 2) ได้ให้ความหมายห้องสมุดโรงเรียนว่า หมายถึง ห้องสมุดที่จัดตั้งในสถานศึกษาระดับโรงเรียนประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา มีหน้าที่จัดหาหนังสือและวัสดุต่าง ๆ ทุกสาขาวิชาที่เปิดสอนในโรงเรียน โดยมีเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรและสามารถใช้ประกอบการเรียนวิชาต่างๆ ได้

ภิญญาพร นิตยประภา (2534: 17) ได้อธิบายว่าห้องสมุดโรงเรียน คือห้องที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดขึ้นภายในโรงเรียน ได้แก่ห้องสมุดโรงเรียนอนุบาล ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาและห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแหล่งรวมวัสดุเพื่อการศึกษาทั้งหนังสือ เอกสารและโสตทัศนวัสดุตามหลักสูตรของโรงเรียนนั้นๆ โดยมีครูที่มีความรู้ทางวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานและให้บริการ

กรมวิชาการ (2539 : 8-9) ได้กล่าวไว้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนหมายถึงแหล่งศูนย์กลางการเรียนการสอนเพื่อการศึกษา ค้นคว้า เพื่อบริการทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและเพื่อข่าวสารข้อมูลนอกจากนี้ห้องสมุดโรงเรียนยังช่วยพัฒนาชุมชนเพราะชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรและวิทยาการให้โรงเรียน ดังนั้นบรรณารักษ์ควรสร้างมนุษยสัมพันธ์รู้จักประสานงานกับชุมชนโดยให้บุคลากรในท้องถิ่นร่วมเป็นคณะกรรมการห้องสมุด และจัดห้องสมุดให้เป็นแหล่งวิชาการของชุมชนพร้อมทั้งให้บริการตามความต้องการของชุมชนด้วย

เฉลียว พันธุ์สีดา (2539: 10) ได้ให้ความหมายของห้องสมุดโรงเรียนว่า เป็นสถาบันทางการศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดขึ้นเป็นแหล่งรวมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งมีทั้งวัสดุ

ตีพิมพ์(Printed Materials)และวัสดุไม่ตีพิมพ์ (Non-print Materials) เป็นศูนย์วิชาสำหรับครูและนักเรียนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อประกอบการเรียนการสอนอาจจัดเป็นอาคารเอกเทศหรือห้องใดห้องหนึ่งในอาคารเรียน มีครูบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางวิชาบรรณารักษศาสตร์หรือครูที่ทางโรงเรียนคิด

ว่าเหมาะสมเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการบริหารงาน เช่น จัดทรัพยากรสารสนเทศ จัดหมู่หนังสือตามระบบสากล และมีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นคว้าหาเรื่องราวข่าวสาร ข้อมูล อาทิบัตรรายการบรรณนุกรมเฉพาะเรื่อง ตรชนีวารสาร เป็นต้น สำหรับให้ครูอาจารย์และนักเรียนได้มีโอกาสเข้าถึง (Access) ทรัพยากรทางการเรียนการสอนทุกชนิดได้อย่างรวดเร็ว สะดวกสบาย โดยไม่ต้องเสียเวลามากนัก

กุหลาบ บั้นลายนาค (2542: 17) อธิบายว่า ห้องสมุดโรงเรียนหมายถึง การกระทำใด ๆ ในอันที่จะทำให้การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยสำคัญ 4 อย่าง คือ บุคลากร เงินหรืองบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการหรือเทคนิคในการบริหารการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนก็เช่นเดียวกับการบริหารทั่วไปคือ ต้องมีกระบวนการและขั้นตอนในการบริหาร

ฮาร์รอด (Harrod. 1990: 547) ได้ให้ความหมายของห้องสมุดโรงเรียนว่า ห้องสมุดโรงเรียนคือสถานที่รวบรวมหนังสือเพื่อประโยชน์สำหรับครู และนักเรียน

สรุปได้ว่าห้องสมุดโรงเรียนหมายถึง ห้องสมุดประเภทหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา จัดทำขึ้นภายในสถานศึกษาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร ตลอดจนทั้งเป็นแหล่งสำหรับค้นคว้าโดยอิสระสำหรับนักเรียนทุกระดับ ครูอาจารย์และประชาชนโดยทั่วไป โดยมีเป้าหมายให้ผู้ที่มีความรู้และทักษะด้านบรรณารักษศาสตร์ เป็นผู้ดำเนินงานให้บริการ

1.2 ความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนมีความจำเป็นและสำคัญต่อการจัดการศึกษาและต่อการดำรงชีวิตของคนเรา ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530: 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องสมุดไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ต้องการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ห้องสมุดจึงเป็นแหล่งวิทยาการที่สำคัญสำหรับครูและนักเรียนที่จะให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

กุหลาบ บั้นลายนาค (2542 : บทนำ) กล่าวว่าห้องสมุดโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของระบบการสอนที่จะสนับสนุนส่งเสริมความต้องการในการศึกษาหาความรู้โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอนในห้องเรียนไม่เพียงพอับความต้องการของเด็ก ในอันที่จะเผชิญกับสิ่งแวดล้อมในชีวิตในสังคมประชาธิปไตยนั้นพลเมืองจะต้องมี สติปัญญา มีความรู้และมีศีลธรรมสูงพอที่จะพินิจ

พิจารณาปัญหาต่างๆได้อย่างถูกต้องเมื่อเผชิญกับวิกฤติการณ์ต่างๆก็จะต้องรู้จักตัดสินใจด้วยความสงบ เยือกเย็น ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ชั่ววูบ ด้วยเหตุนี้ห้องสมุดโรงเรียนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาไทยในปัจจุบันห้องสมุดเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญและจำเป็นจะต้องจัดให้มีในโรงเรียนเพราะห้องสมุดจะมีบทบาทสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมนอกหลักสูตร และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ดังนั้นห้องสมุดโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาอันเป็นจุดมุ่งหมายของห้องสมุดโรงเรียนมีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ สามารถสนองต่อความต้องการของนักเรียน ครู และชุมชนได้
2. เพื่อจัดหาวัสดุสารนิเทศทุกชนิดมา และจัดระบบบริการอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่แก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล
3. เพื่อกระตุ้นและชี้นำนักเรียนให้เกิดความสนใจในการอ่านและพบกับความสนุกสนานในการอ่าน จนพัฒนาการอ่านของตนถึงขั้นสามารถอ่านได้อย่างซาบซึ้ง วิเคราะห์วิจารณ์สารคดี บทความข่าวสารได้และสามารถสังเคราะห์นำมาใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
4. เพื่อจัดประสบการณ์การใช้ห้องสมุดให้แก่แก่นักเรียน อันจะเป็นการพัฒนาความสนใจและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี
5. เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนให้มีทักษะในการใช้วัสดุสารนิเทศประเภทต่างๆ
6. เพื่อทำให้นักเรียนรู้จักกับการใช้ห้องสมุดในโรงเรียนในเบื้องต้นก่อนจะก้าวไปสู่ห้องสมุดอื่นๆ เช่นห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ฯลฯ เพื่อศึกษาค้นคว้าขั้นสูงต่อไป
7. เพื่อร่วมมือกับครู และผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาอาชีพของผู้ร่วมงาน คือห้องสมุดต้องบริการแก่ครูด้วย ให้สามารถใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้า เพื่อประสิทธิภาพในการสอน
8. เพื่อร่วมมือกับบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนอื่นและห้องสมุดประสิทธิภาพในการสอน

กรมวิชาการ (2539: 8-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องสมุดไว้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาค้นคว้า เพื่อบริการทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เพื่อข่าวสารข้อมูล นอกจากนี้ห้องสมุดโรงเรียนยังช่วยพัฒนาชุมชน เพราะชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรและวิทยาการให้โรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารควรต้องมีการประสานงานกับชุมชนหรือให้บุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ และควรให้บุคลากรในห้องถิ่นร่วมเป็นคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน และจัดห้องสมุดให้เป็นแหล่งวิชาการของชุมชนพร้อมทั้งให้บริการตามความเหมาะสมของชุมชนด้วย

ลมูล รัตตากร (2538: 28) ได้ประมวลความสำคัญของห้องสมุดไว้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. ห้องสมุดเป็นที่รวมแห่งทรัพยากรสารสนเทศต่างๆ ที่อาจารย์ผู้สอนและนิสิต นักศึกษาเข้ามาค้นคว้าหาความรู้ทุกแขนงวิชาที่มีการเรียนการสอนห้องสมุดจะช่วยให้ครูอาจารย์ใช้หนังสือสิ่งพิมพ์อื่นๆเพิ่มเติมความรู้ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และรอบรู้มากกว่าที่ตนกำลังสอนอยู่ เป็นการสร้างความมั่นใจให้ตัวเอง และสร้างศรัทธาอันมั่นคงของศิษย์

2. ห้องสมุดเป็นที่ที่ทุกคนจะเลือกอ่านหนังสือ และค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ ได้โดยอิสระตามความสนใจของแต่ละบุคคล ทั้งนี้หมายถึงความรู้ที่นอกเหนือจากการเรียนในชั้น

3. ห้องสมุดช่วยให้ผู้ใช้พอใจที่จะอ่านหนังสือต่างๆ โดยไม่รู้จักจบสิ้น จากเล่มหนึ่ง ไปสู่อีกเล่มหนึ่ง จะทำให้รู้สึกเพลิดเพลินมีนิสัยรักการอ่านเกิดขึ้นได้โดยไม่รู้ตัว

4. ห้องสมุดช่วยให้ผู้ใช้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

5. ช่วยให้ผู้ใช้อ่านสมุดรักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง

6. ห้องสมุดช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

7. ห้องสมุดจะช่วยให้ผู้ใช้รับรู้ในสมบัติสาธารณะ รู้จักใช้และระวังรักษาอย่าง

ถูกต้อง ความระมัดระวังนี้จะกลายเป็นความเคยชินและเป็นนิสัยที่ดีติดตัวต่อไป

เจเลียว พันธุ์สีดา (2539: 18) ได้กล่าวไว้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนเป็นสถาบันของสังคมเป็นศูนย์รวมวิทยาการของนักปราชญ์ นักกวี นักศึกษา นักวิทยาศาสตร์ นักประพันธ์ นักประวัติศาสตร์ นักวิจัย ฯลฯ จึงเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการขจัดความโงเขลาเบาปัญญาของครูและนักเรียนและเป็นศูนย์กลางสำหรับการศึกษาค้นคว้าไปจนตลอดชีวิต และ อาจกล่าวสรุปความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนได้กว้างๆ 2 ประการ ดังนี้

1. เป็นศูนย์ทรัพยากรการศึกษา ได้แก่ เป็นศูนย์กลางการอ่าน ส่งเสริมการอ่านอย่างเสรี เป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้า และเป็นศูนย์กลางวัสดุอุปกรณ์

2. เป็นศูนย์ช่วยส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เสริมความรอบรู้ สนองความใฝ่รู้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เสริมทักษะการอ่านและการใช้ ห้องสมุด ส่งเสริมความเข้าใจตนเอง ส่งเสริมอาชีพและงานอดิเรก และเป็นจุดเริ่มต้น เพื่อก้าวไปสู่โลกกว้าง

สมใจ สิปปกรณ์ (2542: 44) ได้ให้ความเห็นว่าห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ไม่ได้ทำหน้าที่ให้บริการสิ่งพิมพ์เท่านั้น ยังเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้ โดยผู้ใช้ได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักการใช้สารสนเทศสมบัติตลอดจนร่วมมือกับคณะครูในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งรวมความรู้ และวัสดุอุปกรณ์สารสนเทศในการสนับสนุนและเกื้อกูลให้การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของหลักสูตรตลอดจนให้ความสะดวกต่อการค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียนและผู้สนใจอันมีผลต่อการพัฒนาชุมชนและ ท้องถิ่น และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพเพื่อใช้ในการพัฒนาการศึกษาในชุมชนและท้องถิ่นให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น

1.3 วัตถุประสงค์ของห้องสมุดโรงเรียน

พวา พันธุ์เมฆา (2526: 10) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของห้องสมุดไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ สามารถสนองต่อความต้องการของนักเรียน ครู แม้กระทั่งผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนในท้องถิ่นได้
2. เพื่อจัดหาวัสดุการศึกษาทุกชนิดเข้ามาและจัดระบบบริการอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล
3. เพื่อการกระตุ้นหรือชี้แนะนักเรียนให้เกิดความสนใจในการอ่าน และพบกับความสนุกสนานในการอ่าน
4. เพื่อจัดประสบการณ์ การใช้ห้องสมุดให้นักเรียน อันจะเป็นการพัฒนาความสนใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมเป็นอย่างดี
5. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้มีทักษะในการใช้วัสดุห้องสมุดประเภทต่างๆ
6. เพื่อนำนักเรียนให้รู้จักกับการใช้ห้องสมุดเป็นเบื้องต้นแรก ก่อนจะก้าวไปสู่การใช้ห้องสมุดอื่นๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530: 1) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของห้องสมุดโรงเรียนไว้ว่า เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนจัดและใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนอย่างมีระบบ และพัฒนาห้องสมุดไปในทิศทางเดียวกัน

เจลิยว พันธุ์สีดา (2539: 16-17) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของห้องสมุดโรงเรียนไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อการอ่าน เป็นจุดประสงค์หลังของการจัดห้องสมุดทุกระดับ เพราะการอ่านมากจะทำให้ผู้อ่านมีความรู้แตกฉาน เจลียวฉลาดและแหลมคม ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในเรื่องบรรยากาศโดยจัดบสนับสนุน เพื่อกระตุ้นให้ครู นักเรียน และผู้สนใจที่จะเข้าไปอ่านได้อย่างเสรี และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็ก
2. เพื่อการฟัง หรือการได้ยิน เป็นวิธีการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมาแต่พุทธกาลและยังใช้ได้ผลดีมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะจะใช้วิธีนี้ได้ผลดีแก่เด็กที่อ่านหนังสือไม่ออก ได้แก่ การจัดให้มีชั่วโมงเล่านิทาน ฟังวิทยุ ฟังปาฐกถาฟังเพลง ฟังเทป การอ่าน ทำนองเสนาะ ฯลฯ
3. เพื่อการดู การดูเป็นอีกวิธีหนึ่งของการเรียนการสอน การสั่งสมความรู้ กิจกรรมที่ห้องสมุดนิยมปฏิบัติ คือ การจัดนิทรรศการ การแสดงหนังสือใหม่ ฉายสไลด์ ฉายวีดิทัศน์ เป็นต้น

4. เพื่อการค้นคว้า การศึกษาค้นคว้าเป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่หลักสูตรกำหนดให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในห้องสมุด ห้องสมุดต้องเตรียมทรัพยากรทางการค้นคว้าไว้หลายประเภท และให้มีจำนวนพอตามความสนใจของผู้เรียน เช่น บัตรรายการ บรรณานุกรม กฤตภาค และรูปภาพไว้ให้สมบูรณ์

5. เพื่อพิจารณาหาข้อมูลในการตัดสินใจ การคัดเลือกข้อมูลที่ดีที่สุดสำหรับการตอบปัญหาหรือข้อสงสัยทั้งหมด ในแต่ละประเด็นหรือแต่ละเรื่อง ซึ่งผู้พิจารณาจะต้องมีข้อมูลมากพอสำหรับวินิจฉัย

6. เพื่อการคิดที่เป็นระบบ กระบวนการคิดเป็นกระบวนการสุดท้ายที่เสริมสร้างลักษณะนิสัยแก่เด็กตามหลักสูตรไว้ว่า ให้เด็กคิดเป็นวิธีการที่ดีและฝึกตามวัตถุประสงค์ตั้งแต่ ข้อหนึ่งถึงข้อสุดท้ายตามลำดับเรื่อยมา และฝึกจนเป็นนิสัย นักเรียนจะคิดเป็น และสามารถนำเอาความคิดที่ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบ

กุหลาบ บันลายนาค (2524: 2) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของห้องสมุดโรงเรียนไว้เป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อช่วยให้นักเรียนและครูเลือกหนังสือ และวัสดุอื่นๆ ได้ตรงกับความต้องการของครูและนักเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถหาความรู้ในเรื่องราวต่างๆ อย่างกว้างขวาง
4. เพื่อจัดประสบการณ์การใช้ห้องสมุดให้นักเรียน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาความสนใจและความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้
5. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการใช้ห้องสมุดตลอดจนวัสดุสิ่งพิมพ์ต่างๆ
6. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสนใจในการอ่าน
7. เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจในเวลาว่างของนักเรียน

สรุปได้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งที่สามารถสร้างนิสัยรักการอ่านสำหรับนักเรียน ครู อาจารย์ และบุคคลทั่วไป เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นแหล่งจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าของชุมชน

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning)

ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ทั่วโลกเต็มไปด้วยข่าวสารและข้อมูลต่างๆ ที่ล้นส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตและการตัดสินใจของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ที่สามารถเข้าถึง และมีความแม่นยำของข่าวสารและข้อมูลมากกว่า ย่อมตัดสินใจในสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และถูกต้อง การรับรู้ข่าวสารและข้อมูลเหล่านี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานของ

การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีกลุ่มมานุษยนิยม (Humanism) ซึ่งมีความเชื่อเรื่องความเป็นอิสระ และความเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์ ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความดี มีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง สามารถหาทางเลือกของตนเอง มีศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัด มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับนักจิตวิทยา มานุษยนิยม (Humanistic Psychology) ที่ให้ความสำคัญในฐานะที่ผู้เรียนเป็นปัจเจกบุคคล และมีแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ และมีความโน้มเอียงที่จะใส่ใจ ใฝ่รู้ ขวนขวายเรียนรู้ด้วยตนเอง มนุษย์สามารถรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเองและถือว่าตนเองเป็นคนที่มีความค่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีกระบวนการ ดังต่อไปนี้ การประเมินความต้องการของตนเอง (Assessing Needs) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Setting goals) การกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ (Specifying learning content) โดยกำหนดระดับความยากง่าย ชนิดของสิ่งที่ต้องการเรียน พิจารณาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการเรียน ความต้องการความช่วยเหลือ แหล่งทรัพยากร ประสบการณ์ ที่จำเป็นในการเรียน การจัดการในการเรียน โดยกำหนดปริมาณเวลาที่ต้องการให้อาจารย์สอน ปริมาณเวลาที่ต้องการให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน ปริมาณเวลาที่ต้องการให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ปริมาณเวลาที่ต้องการให้กับกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของแต่ละคน โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามประสบการณ์ที่ผ่านมา พร้อมทั้งกำหนดว่ากิจกรรมควรสิ้นสุด

4.1 ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

พัชรี พลาวงศ์. (2526: 83) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ว่า

การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง วิธีเรียนชนิดหนึ่งที่มีโครงสร้างมีระบบที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ การเรียนแบบ นี้ผู้เรียนอิสระในการเลือกเรียนตามเวลา สถานที่ ระยะเวลาในการเรียนแต่ละบทแต่ละเรื่องจะต้องอยู่จำกัดภายใต้ โครงสร้างของบทเรียนนั้นๆ เพราะในแต่ละบทเรียนจะมีวิธีเรียนชี้แนะไว้ในคู่มือ (Study Guide) โดยทั่วไปแล้ว การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการประยุกต์ร่วมกันระหว่างเทคนิคและสื่อการสอนให้ สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตัวอย่างของการจัดการเรียนโดยให้เรียนด้วยตนเอง เช่น การเรียนการสอนแบบโปรแกรม ชุดการเรียนการสอน การจัดตารางเรียนแบบยืดหยุ่นการเรียนการสอน แบบโมดูล การเรียนการสอนแบบ PSI ซึ่งวิธีเรียนเหล่านี้จะช่วยเสริมประสิทธิภาพของการดำเนินการจัด การเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่

4.2 จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเย่ และบริกส์. (Gagne; & Briggs.1974: 185-187) ได้กล่าวถึงการเรียนด้วยตนเอง ว่าเป็นหนทางที่ทำให้การสอนบรรลุจุดมุ่งหมายตามความต้องการ (Needs) และให้สอดคล้องกับบุคลิก (Characteristics) ของผู้เรียนแต่ละคนโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ 5 ประการคือ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินทักษะเบื้องต้นของผู้เรียน
2. เพื่อช่วยในการค้นหาจุดเริ่มต้นของผู้เรียนแต่ละคนในการจัดลำดับการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย
3. ช่วยในการจัดวัสดุและสื่อให้เหมาะสมกับการเรียน
4. เพื่อสะดวกต่อการประเมินผล และส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนแต่ละคนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนตามอัตราความสามารถของตน

4.3 ลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนที่ออกแบบเฉพาะสำหรับ นักเรียนแต่ละคน โดยมีรากฐานจากการวิเคราะห์ความสนใจ และความต้องการของแต่ละคน ประสบการณ์ที่กำหนดนั้นจะถูกควบคุมโดยนักเรียนเอง นักเรียนจะจัดการควบคุมเวลาเองตามความ สนใจและความสะดวกสบายของนักเรียน ซึ่งในเรื่องนี้ วัชรีย์ บุรณสิงห์. (2533: 417-418) ได้สรุป วิธีการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคลไว้ว่า

1. จัดแผนการเรียนให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ และความสนใจของนักเรียน เช่น จัดชั้นเร่งรัดสำหรับนักเรียนที่เรียนเก่ง มีตำราที่ใช้เรียนด้วยตนเอง จัดสอนซ่อมเสริม
2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน เช่น การมอบหมายงานตามระดับความสามารถ หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
3. ใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมตามระดับความสามารถของผู้เรียน
4. การประเมินผลควรกำหนดให้เหมาะสมกับรายวิชาและนักเรียนที่เกี่ยวข้อง

4.4 ประเภทของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองแบ่งออกได้หลายประเภทตามทัศนะของผู้จัดแบ่ง เช่น กาเย และบริกส์.(Gagne; & Briggs.1974: 187) แบ่งประเภทการเรียนรู้ด้วยตนเองออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. แผนการเรียนแบบอิสระ (Independents Study Plan) เป็นการเรียนรู้ที่ครูกับนักเรียนตกลงกันในเรื่องของจุดมุ่งหมายของการเรียนแล้วให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าให้บรรลุจุดมุ่งหมายด้วยตนเอง
2. ศึกษาด้วยการควบคุมตนเอง (Self-directed Study) จะมีการตกลงในจุดมุ่งหมายเฉพาะกำหนดเอาไว้ แต่วิธีการศึกษานั้นเป็นเรื่องของนักเรียน ครูอาจแนะนำการอ่านและวัสดุ ศึกษาไว้ให้แล้วแต่นักเรียนจะใช้หรือไม่ใช้ก็ได้ หากเขาผ่านการทดสอบก็ถือว่าใช้ได้
3. โปรแกรมผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-centered Programs) เป็นโปรแกรม ที่จัดขึ้นกว้างๆ แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียน โดยมีวิชาแกน วิชาเสริม และวิชาเลือก

4. เรียนตามความเร็วของตน (Self-pancing) เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเรียนตามอัตราความเร็ว หรือความสามารถของตนเอง มีการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ตลอดจนเกณฑ์ต่างๆ เอาไว้ทุกคน เหมือนกัน ต่างกันที่เวลาที่ใช้ในการเรียน

5. การเรียนการสอนที่ผู้เรียนกำหนดเอง (Student-determined Instruction)

4.5 ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนด้วยตนเองมีประโยชน์หลายประการ วีระ ไทยพานิช. (2529:126) ได้กล่าวถึง ประโยชน์หรือลักษณะข้อดีของการเรียนด้วยตนเองไว้ดังนี้

1. นักเรียนสามารถเรียนรู้ตามความสามารถของตน
2. เป็นการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. นักเรียนมีอิสระมากกว่าการสอนแบบปกติ
4. เป็นการจูงใจนักเรียน และนักเรียนจะชอบบรรยากาศในโรงเรียนมากขึ้น
5. ครูมีเวลาที่จะทำงานกับนักเรียนเป็นรายบุคคลเมื่อนักเรียนต้องการ

นอกจากนี้ ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. (2526: 188) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบเรียนด้วยตนเองไว้หลายประการดังนี้

1. หลักสูตรหรือรายวิชาถูกจัดไว้อย่างมีระเบียบ
2. ระบบการวัดผล ประกอบด้วย เครื่องมือวัดระดับความรู้ที่จะเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนอย่างกว้างขวางตามบุคลิกภาพของผู้เรียน
4. กระบวนการสอนเหมาะสมกับบุคลากรในหน่วยงาน

การเรียนการสอนแบบเรียนด้วยตนเองยังเกื้อหนุนสภาพการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพดังนี้

1. ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจ
2. ผู้เรียนมีโอกาสได้รับข้อมูลย้อนกลับทันที
3. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงตลอดเวลาในระหว่างการเรียน
4. การเรียนการสอนเป็นไปตามขั้นตอนอย่างเหมาะสม

4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เวบบ์ และโฮวาร์ด (Webb; & Howand. 1977: 356) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบเรียน ด้วยตนเอง โดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนระดับเกรด 6 จาก 52 โรงเรียน ทดลองกับวิชาวิทยาศาสตร์และความเข้าใจภาษา ให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง รวมเวลาครึ่งปีการศึกษา พบว่า การเรียนด้วยตนเองได้ผลเป็นที่น่าพอใจของครูและผู้ปกครอง

สุภาลักษณ์ พงษ์สุวรรณ. (2523: 31-35) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเมตริกซ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้หน่วยการเรียนการสอนกับการสอนปกติ ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องเมตริกซ์ของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียน การสอนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญ

สุภาลักษณ์ พงษ์สุวรรณ (2523: 31 - 35) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เมตริกซ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการให้หน่วยการเรียน การสอนกับการสอนปกติ ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยการใช้หน่วยการเรียนการสอน สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญ

วิวรรณ์ วณิชากิจชาติ. (2519: 21-23) ได้ทดลองเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเมตริกซ์และ ดีเทอร์มิแนนต์เบื้องต้นในระดับ ม.ศ.1 โดยใช้เปรียบเทียบโปรแกรมกับการสอนปกติผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนอย่างมี นัยสำคัญ จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนด้วยตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตนเองตาม ความสามารถสนองต่อความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนสามารถกำหนดแนวทางในการเรียนฝึกให้ช่างสังเกต มีความเพียรการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อการเรียน แบบเรียนรู้ด้วยตนเองขั้นสร้างแรงจูงใจในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เสถียร ศิริสถิตกุล. (2521: 36-38) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง เรื่องความสัมพันธ์และฟังก์ชันโดยใช้หน่วยการเรียนการสอนกับการสอนปกติ ผลปรากฏว่านักศึกษาที่เรียนโดยใช้หน่วยการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักศึกษาที่ เรียนโดยการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของแต่ละคน ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีปัจจัยหลักอยู่ที่ตัวผู้เรียนหรือผู้ที่ศึกษาจะต้องมีวินัยและมีความมุ่งมั่นและมีนิสัยอยากเรียน อยากรู้ ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและตลอดเวลาสถานศึกษาหรือครอบครัวก็ตามควรมีการส่งเสริมหรือจูงใจให้เกิดการเรียนรู้

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้รวบรวมมา พบว่า วิถีทัศน์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อทุก ๆ วงการโดยเฉพาะวงการการศึกษาที่นำเอาสื่อวิถีทัศน์มาใช้เพื่อลดข้อจำกัดต่างๆในการเรียนการสอน การผลิตสื่อที่ให้ความรู้ด้านการสืบค้นสารสนเทศโดยการนำวิถีทัศน์เข้ามาช่วยในการผลิต ทำให้ได้สื่อที่น่าสนใจ เป็นแหล่งรวบรวมความรู้และเป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทองในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การดำเนินการทดลองหาประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 50 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 500 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) จำนวน 48 คน และแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง ดังนี้

1. สุ่มห้องเรียนจาก 10 ห้องเรียนให้เหลือ 3 ห้องเรียน
2. สุ่มห้องเรียนจาก 3 ห้องเรียนให้เป็นห้องเรียนที่ 1 2 3 ตามลำดับ
3. จากห้องเรียนที่ 1 สุ่มนักเรียนมา 3 คน เพื่อใช้ในการทดลองครั้งที่ 1
4. จากห้องเรียนที่ 2 สุ่มนักเรียนมา 15 คน เพื่อใช้ในการทดลองครั้งที่ 2
5. จากห้องเรียนที่ 3 สุ่มนักเรียนมา 30 คน เพื่อใช้ในการทดลองครั้งที่ 3

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. บทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น โดยแบ่งเนื้อหาเป็นเนื้อหาสาระเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของห้องสมุด

ตอนที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด

ตอนที่ 3 การสืบค้นสารสนเทศ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. แบบประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

4. แบบประเมินความพึงพอใจบทเรียนวีดิทัศน์

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1. การสร้างบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

3.1.1. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุด

3.1.2. วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมเพื่อกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาที่นำมาสร้างเป็นบทเรียนวีดิทัศน์

3.1.3. วางโครงเรื่องในการนำเสนอเนื้อหา แบ่งออกเป็น 3 ตอนให้ครบถ้วนตามตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.1.4. นำเนื้อหาที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ มาเขียนเป็นบทเรียนวีดิทัศน์และกำหนดรูปแบบวีดิทัศน์

3.1.5. สร้างแบบฝึกหัดระหว่างเรียนของบทเรียนแต่ละตอน โดยสร้างตามหัวข้อเรื่องที่กำหนดไว้แบบถูกผิดและแบบเติมคำ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนๆละ 10 ข้อ รวม 30 ข้อ

3.1.6. สร้างบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้โปรแกรมตัดต่อ EDIUS 3.5

3.1.7. นำบทเรียนวีดิทัศน์เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 ท่าน ด้านเทคโนโลยีการศึกษา 3 ท่าน ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงให้เป็นบทเรียนวีดิทัศน์ที่สมบูรณ์

3.1.8. ดำเนินการผลิตบทเรียนวีดิทัศน์โดยพิจารณาการจัดลำดับเนื้อหาคุณภาพของภาพและเสียงความต่อเนื่องของรายการ เวลา ภาษาที่ใช้ประกอบกับรายการและรูปแบบรายการ

3.1.9. นำบทเรียนวีดิทัศน์ที่เสร็จแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.1.10. นำบทเรียนวีดิทัศน์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 ท่านและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.1.11. นำบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพต่อไป

3.2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยดำเนินการขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.1. ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบและการเขียนข้อสอบ

3.2.2. ทำการวิเคราะห์เนื้อหา จุดมุ่งหมาย และตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับการเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

3.2.3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple Choices) 4 ตัวเลือก ให้ครอบคลุมเนื้อหาและตัวชี้วัดทั้ง 3 ตอน มีจำนวน 60 ข้อ ตอนละ 20 ข้อ

3.2.4. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและประเมินคุณภาพของแบบทดสอบโดยผ่านการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาระหว่างตัวชี้วัดอยู่ที่ 0.67-1.00

3.2.5. จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.2.6. นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.2.7. นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง จำนวน 100 คน ที่เคยเรียนเนื้อหาแล้วเพื่อนำมาหาค่าความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิค 27 % ของ จูเนียร์ ฟาน โดยคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไปไว้ตอนละ 10 ข้อ จำนวน 3 ตอน รวม 30 ข้อ

3.2.8. นำแบบทดสอบตอนละ 10 ข้อ จำนวน 3 ตอน รวม 30 ข้อ ที่ได้ไปหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตรคูเดอว์ ริชาร์ดสัน (KR-20) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 197 - 199)

3.2.9. แบบทดสอบ จำนวน 30 ข้อ ได้ความเชื่อมั่น KR-20 ตามตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตอนที่	จำนวนข้อ	ค่าความยาก-ง่าย	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่น
1	10	0.20-0.67	0.27-0.69	0.61
2	10	0.38-0.70	0.30-0.69	0.53
3	10	0.36-0.76	0.31-0.63	0.61
รวม	30	0.20-0.76	0.27-0.69	0.79

3.3. การสร้างแบบประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์

3.3.1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแบบประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.2. พิจารณาโครงสร้าง คุณสมบัติที่ควรประเมินของบทเรียนวีดิทัศน์

3.3.3. สร้างแบบประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์ 2 ชุด คือ แบบประเมินคุณภาพสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น และแบบประเมินคุณภาพสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดความหมายของคะแนนตัวเลือกในแบบประเมินคุณภาพในแต่ละข้อดังนี้

คะแนน	5	หมายถึง	มีคุณภาพระดับดีมาก
คะแนน	4	หมายถึง	มีคุณภาพระดับดี
คะแนน	3	หมายถึง	มีคุณภาพระดับปานกลาง
คะแนน	2	หมายถึง	ต้องปรับปรุง
คะแนน	1	หมายถึง	ใช้ไม่ได้

3.3.4. นำแบบประเมินคุณภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา สารนิพนธ์ ตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาการสืบค้นสารสนเทศ จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์

3.3.5. นำผลการประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษามาค่าเฉลี่ย เพื่อนำผลจากการประเมินมาพิจารณาหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลของการประเมินคุณภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51-5.00 หมายถึง มีคุณภาพในระดับดีมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51-4.50 หมายถึง มีคุณภาพในระดับดี

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51-3.50 หมายถึง มีคุณภาพในระดับปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51-2.50 หมายถึง ต้องปรับปรุง

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.50 หมายถึง ใช้ไม่ได้

เกณฑ์ในการกำหนดว่าบทเรียนวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

3.4. การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจบทเรียนวีดิทัศน์

3.4.1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจที่ใช้ในการวิจัย

3.4.2. วิเคราะห์คุณลักษณะที่จะประเมินของบทเรียนวีดิทัศน์ การประเมินความพึงพอใจของบทเรียนวีดิทัศน์มีรูปเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ประเมิน

ส่วนที่ 2 แบบประเมินวัดความพึงพอใจที่ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

ด้านเนื้อหา

ด้านภาพ เสียง และภาษา

ด้านตัวอักษร และสี

ด้านแบบทดสอบ

ด้านการจัดการบทเรียน

3.4.3. สร้างแบบประเมินความพึงพอใจบทเรียนวีดิทัศน์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีการกำหนดความหมายของคะแนนในแบบทดสอบดังนี้

คะแนน 5 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

คะแนน 4 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

คะแนน 3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

คะแนน 2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

คะแนน 1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.4.4. นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข

3.4.5. นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้ว ไปให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ได้เรียนบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ประเมินความพึงพอใจของบทเรียนวีดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.4.6. นำผลการประเมินมาพิจารณาหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลของผลการประเมิน ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51-3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51-2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

4. การดำเนินการทดลอง

นำบทเรียนวีดิทัศน์ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

การทดลองครั้งที่ 1

นำบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน โดยให้นักเรียนศึกษาบทเรียนวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้นเพื่อหาข้อบกพร่องของบทเรียนในด้านต่างๆโดยการสัมภาษณ์ถามโต้ตอบและบันทึกถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้บทเรียน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

การทดลองครั้งที่ 2

นำบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน โดยให้นักเรียนเริ่มเรียนตอนที่ 1 ในขณะระหว่างที่เรียนให้ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนควบคู่ไปด้วย เมื่อเรียนตอนที่ 1 จบให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนทำเช่นนี้จนกระทั่งครบทั้ง 3 ตอนแล้วนำผลคะแนนของแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนแต่ละตอนที่ได้ไปหาแนวโน้มประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ โดยใช้สูตร E_1/E_2

การทดลองครั้งที่ 3

นำบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยให้นักเรียนเริ่มเรียนตอนที่ 1 ในขณะระหว่างที่เรียนให้ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนควบคู่ไปด้วย เมื่อเรียนตอนที่ 1 จบให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนทำเช่นนี้จนกระทั่งครบทั้ง 3 ตอนแล้วนำผลคะแนนของแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนแต่ละตอนที่ได้ไปหาประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ โดยใช้สูตร E_1/E_2

การทดลองหาความพึงพอใจ

การหาความพึงพอใจของผู้เรียนบทเรียนวีดิทัศน์โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของการทดลองครั้งที่ 3 จำนวน 30 คน โดยให้นักเรียนทั้ง 30 คน ตอบแบบประเมินความพึงพอใจบทเรียนวีดิทัศน์ ซึ่งผู้วิจัยแจกแบบประเมินให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังจากที่นักเรียนได้เรียน และทำแบบทดสอบหลังเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานของแบบทดสอบ

1.1. หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบทดสอบ

1.1. หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ โดยใช้เทคนิค 27 % ของ จุง เตห์ ฟาน

1.2. ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ คำนวณจากสูตรคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KR-20) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538: 185-187)

1.3. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์และคณะ, 2545, หน้า 145)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ ใช้สูตร E_1/E_2 (เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต. 2528: 294-295)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การการพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดและเพื่อศึกษาผลการใช้บทเรียนวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งได้ผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัย

ได้บทเรียนวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ที่บันทึกลงในรูปแบบแผ่น DVD มีความยาวทั้งหมด 59 นาที เกริ่นนำเข้าสู่บทเรียน 4 นาที 3 วินาที และความยาวของเนื้อหาทั้งหมด 54 นาที 97 วินาที ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของห้องสมุด บทเรียนมีความยาว 20 นาที 53 วินาที โดยมีแบบฝึกหัดจำนวน 10 ข้อ และแบบทดสอบจำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดบทเรียนมีความยาว 17 นาที 24 วินาที โดยมีแบบฝึกหัดจำนวน 10 ข้อ และแบบทดสอบจำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 การสืบค้นสารสนเทศบทเรียนมีความยาว 17 นาที 20 วินาที โดยมีแบบฝึกหัดจำนวน 10 ข้อ และแบบทดสอบจำนวน 10 ข้อ

ผลการประเมินคุณภาพของบทเรียนวีดิทัศน์

การหาคุณภาพจากการประเมินของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ผลการประเมินมีดังนี้

ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและด้านเทคโนโลยีการศึกษาใน ดังแสดงในตาราง

ตาราง 2 ผลการประเมินคุณภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น
โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ คุณภาพ
1.เนื้อหาและดำเนินเรื่อง	4.33	0.58	ดี
1.1 เนื้อหา มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	4.33	0.58	ดี
1.2 ความเหมาะสมในวิธีการนำเสนอ	4.33	0.58	ดี
1.3 ความเหมาะสมในการสรุปเนื้อหา	4.67	0.58	ดีมาก
1.4 ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา	4.67	0.58	ดีมาก
1.5 ความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	4.00	0.00	ดี
1.6 ความเหมาะสมในการสรุปเนื้อหา	4.00	0.00	ดี
2. ภาพและเสียงบรรยาย	3.89	0.19	ดี
2.1 ความถูกต้องของภาพ	4.00	0.00	ดี
2.2 ความถูกต้องของเสียงบรรยาย	3.67	0.58	ดี
2.3 ความสอดคล้องของภาพและเสียงบรรยาย	4.00	0.00	ดี
3. เวลา	3.67	0.19	ดี
3.1 ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเนื้อหาในภาพ	3.67	0.58	ดี
3.2 ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเสียงบรรยาย	3.67	1.15	ดี
3.3 ความเหมาะสมของเวลาฉายทั้งเรื่อง	3.67	1.15	ดี
เฉลี่ยรวม	4.05	0.19	ดี

จากตาราง 2 ผลการประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน พบว่า การประเมินคุณภาพโดยรวมของบทเรียนวีดิทัศน์ อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการประเมินมีคุณภาพดังนี้

ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่องมีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีคุณภาพในเรื่องเนื้อหา มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ความเหมาะสมในวิธีการนำเสนอ มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ความเหมาะสมในการสรุปเนื้อหา ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน และความเหมาะสมในการสรุปเนื้อหา มีคุณภาพอยู่ในระดับดี

ด้านภาพและเสียงบรรยายมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ในเรื่องความถูกต้องของภาพ ความถูกต้องของเสียงบรรยาย และความสอดคล้องของภาพและเสียงบรรยาย อยู่ในคุณภาพระดับดี

ด้านเวลาที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีคุณภาพในเรื่องความเหมาะสมของเวลาฉายกับเนื้อหาในภาพ ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเสียงบรรยาย และความเหมาะสมของเวลาฉายทั้งเรื่อง อยู่ในคุณภาพระดับดี

จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงแก้ไข ดังนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะแล้ว

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขเสียงบรรยายให้มีความเข้าใจมากขึ้น

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขช่วงเวลาในการทำแบบทดสอบที่มีช่วงของคำถามนานเกินไปโดยการตัดเวลาในช่วงข้อคำถามในแต่ละข้อให้น้อยลง

ตาราง 3 ผลการประเมินคุณภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับคุณภาพ
1. เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง	3.89	0.19	ดี
1.1 ความเหมาะสมในการนำเข้าสู่เนื้อหา	4.00	0.00	ดี
1.2 ความเหมาะสมในวิธีการนำเสนอ	3.67	0.58	ดี
1.3 ความเหมาะสมในการสรุปเนื้อหา	4.00	0.00	ดี
2. ภาพ	4.07	0.12	ดี
2.1 คุณภาพของภาพ	4.00	0.00	ดี
2.2 ความเหมาะสมของภาพในการสื่อความหมาย	4.00	0.00	ดี
2.3 ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร	4.33	0.58	ดี
2.4 ความสอดคล้องของภาพกับเสียงบรรยาย	4.00	0.00	ดี
2.5 ความเหมาะสมของเทคนิคตัดต่อ	4.00	0.00	ดี

ตาราง 3 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับคุณภาพ
3. เสียง	4.56	0.51	ดีมาก
3.1 ความชัดเจนของเสียงบรรยาย	4.67	0.58	ดีมาก
3.2 ความถูกต้องของเสียงบรรยาย	4.33	0.58	ดี
3.3 ความเหมาะสมของเสียงดนตรีประกอบ	4.67	0.51	ดีมาก
4. เวลา	4.11	0.19	ดี
4.1 ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเนื้อหาในภาพ	4.33	0.58	ดี
4.2 ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเสียงบรรยาย	4.00	0.00	ดี
4.3 ความเหมาะสมของเวลาฉายทั้งเรื่อง	4.00	0.00	ดี
เฉลี่ยรวม	4.14	0.12	ดี

จากตาราง 3 ผลการประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 3 ท่าน พบว่า การประเมินคุณภาพโดยรวมของบทเรียนวีดิทัศน์อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการประเมินมีคุณภาพดังนี้

ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่องมีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีคุณภาพในเรื่องความเหมาะสมในการนำเข้าสู่เนื้อหา ความเหมาะสมในวิธีการนำเสนอ และความเหมาะสมในการสรุปเนื้อหา อยู่ในระดับดี

ด้านภาพมีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีคุณภาพในเรื่องคุณภาพของภาพ ความเหมาะสมของภาพในการสื่อความหมาย ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร ความสอดคล้องของภาพกับเสียงบรรยาย และความเหมาะสมของเทคนิคตัดต่ออยู่ในระดับดี

ด้านเสียงมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีคุณภาพในเรื่องความชัดเจนของเสียงบรรยาย ความเหมาะสมของเสียงดนตรีประกอบ อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก และความถูกต้องของเสียงบรรยาย อยู่ในคุณภาพระดับดี

ด้านเวลามีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีคุณภาพในเรื่องความเหมาะสมของเวลาฉายกับเนื้อหาในภาพ ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเสียงบรรยาย และความเหมาะสมของเวลาฉายทั้งเรื่อง อยู่ในระดับดี

จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงแก้ไขซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะแล้ว ดังนี้

ผู้วิจัยได้แก้ไขช่วงเวลาการอธิบายของจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีเวลานานจนเกินไปโดยลดเวลาให้สั้นลงในการฉายหน้าจุดประสงค์การเรียนรู้

ผลการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์

ในการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพบทเรียนวีดิทัศน์ศึกษาด้วยตนเอง ได้ดำเนินการทดลอง 3 ครั้งดังนี้

การทดลองครั้งที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อบกพร่องของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน โดยผู้ศึกษาค้นคว้าใช้วิธีการสังเกตปฏิภิกิริยาระหว่างเรียน ชักถามความคิดเห็นและข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปทดลองในครั้งต่อไป จากการทดลองพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์และมีความเข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดี ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถตอบแบบฝึกหัดระหว่างเรียนได้ถูกต้อง และจากการรวบรวมการสังเกตปฏิภิกิริยาระหว่างเรียน ชักถามความคิดเห็นและข้อบกพร่องต่างๆ สรุปได้ว่า ต้องปรับปรุงเวลาของแบบฝึกหัดและแบบทดสอบที่ให้เวลามากเกินไป

การทดลองครั้งที่ 2 เพื่อหาแนวโน้มประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น โดยนำบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้นที่ผ่านการทดลองครั้งที่ 1 และทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ผลการทดลองแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการทดลองวีดิทัศน์ศึกษาด้วยตนเอง จากการทดลองครั้งที่ 2 ผลการทดลองบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการทดลองบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น จากการทดลองครั้งที่ 2

บทเรียน	แบบฝึกหัดระหว่างเรียน			แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์			E1/E2
	K	M	E1	K	M	E2	
ตอนที่1	10	9.20	92.00	10	8.60	86.00	92.00/86.00
ตอนที่2	10	8.60	86.67	10	8.60	86.00	86.67/86.00
ตอนที่3	10	9.00	90.00	10	8.60	86.67	90.00/86.67
รวม	30	26.80	89.56	30	25.80	86.22	89.56/86.22

จากตาราง 4 สรุปได้ว่าแนวโน้มของประสิทธิภาพโดยรวมของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศเบื้องต้น จากการทดลองครั้งที่ 2 โดยรวมเป็น 89.56/86.22 โดยมีแนวโน้มของประสิทธิภาพตอนที่ 1 เป็น 92.00/86.00 ตอนที่ 2 เป็น 86.67/86.00 ตอนที่ 3 เป็น 90.00/86.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

การทดลองครั้งที่ 3 เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น โดยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการทดลองแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการทดลองบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น จากการทดลองครั้งที่ 3

บทเรียน	แบบฝึกหัดระหว่างเรียน			แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์			E1/E2
	K	M	E1	K	M	E2	
ตอนที่1	10	9.20	92.00	10	9.00	90.33	92.00/90.33
ตอนที่2	10	9.00	90.33	10	9.00	90.00	90.33/90.00
ตอนที่3	10	8.90	89.00	10	9.10	91.33	89.00/91.33
รวม	30	27.10	90.44	30	27.10	90.22	90.44/90.22

จากการทดลองครั้งที่ 3 ประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยรวมเป็น 90.44/90.22 ตอนที่ 1 เป็น 92.00/90.33 ตอนที่ 2 เป็น 90.33/90.00 ตอนที่ 3 เป็น 89.00/91.33 แสดงว่าบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น มีประสิทธิภาพโดยรวม และทุกตอนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการประเมินความพึงพอใจในการเรียนบทเรียนวีดิทัศน์

การหาการประเมินความพึงพอใจของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้เรียนบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ผลการประเมินมีดังนี้

ผลการประเมินความพึงพอใจในการเรียนบทเรียนวีดิทัศน์ ดังแสดงในตาราง 6-7 ตาราง 6 - 7 ความพึงพอใจในการเรียนบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศชาย 12 คน

เพศหญิง 18 คน

ตาราง 6 ข้อมูลการเข้าใช้บริการห้องสมุด

การเข้าใช้บริการห้องสมุด	ทุกวัน	สัปดาห์ละครั้ง	เดือนละครั้ง	ไม่เคย
นักเรียน/คน	2	14	14	0
เฉลี่ยรวม	2	14	14	0

จากตาราง 6 ข้อมูลการเข้าใช้บริการห้องสมุดโดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น นักเรียนเพศชาย มีจำนวน 12 คน นักเรียนเพศหญิง มีจำนวน 18 คน และการเข้าใช้บริการห้องสมุดนั้นมีนักเรียนที่เข้าใช้บริการห้องสมุดเป็นประจำทุกวัน มีจำนวน 2 คน เข้าใช้บริการห้องสมุดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และเดือนละ 1 ครั้งนั้น มีจำนวน 14 คน ส่วนนักเรียนที่ไม่เคยเข้าใช้บริการห้องสมุดไม่มีนักเรียนคนใดที่ไม่เคยเข้าใช้บริการห้องสมุด

ตาราง 7 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้เรียนบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับคุณภาพ
1.ด้านเนื้อหา	4.22	0.54	พอใจมาก
1.1 การนำเข้าสู่บทเรียนมีความน่าสนใจ	4.23	0.57	พอใจมาก
1.2 บทเรียนมีการออกแบบให้ใช้ง่าย	4.10	0.71	พอใจมาก
1.3 วัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนทราบชัดเจน	4.33	0.66	พอใจมาก
2.ด้านภาพ เสียง และภาษา	4.13	0.50	พอใจมาก
2.1 การใช้ภาษาสามารถสื่อความหมายเข้าใจง่ายชัดเจน	4.30	0.65	พอใจมาก
2.2 ตรงตามเนื้อหาของภาพที่นำเสนอ	4.17	0.75	พอใจมาก
2.3 ความสอดคล้องระหว่างปริมาณของภาพกับเนื้อหา	4.07	0.58	พอใจมาก
2.4 เสียงดนตรีที่ใช้ประกอบบทเรียนเสียงบรรยายที่ใช้ประกอบบทเรียน	4.10	0.66	พอใจมาก

ตาราง 7 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความ เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ คุณภาพ
3.ด้านตัวอักษร และสี	4.22	0.60	พอใจมาก
3.1 รูปแบบของตัวอักษรที่ใช้ในการนำเสนอ	4.03	0.81	พอใจมาก
3.2 ขนาดของตัวอักษรที่ใช้ในบทเรียน	4.23	0.68	พอใจมาก
3.3 สีของตัวอักษรโดยภาพรวมที่ใช้ในบทเรียน	4.20	0.66	พอใจมาก
4.ด้านแบบทดสอบ	4.18	0.51	พอใจมาก
4.1 ความชัดเจนของคำสั่งแบบทดสอบ	4.23	0.73	พอใจมาก
4.2 ความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับเนื้อหา	4.23	0.68	พอใจมาก
4.3 ตัวคำถามและตัวลวงเหมาะสม	4.07	0.69	พอใจมาก
4.4 ความชัดเจนของคำสั่งแบบทดสอบ	4.17	0.75	พอใจมาก
5.ด้านการจัดการบทเรียน	4.23	0.51	พอใจมาก
5.1 การนำเสนอชื่อเรื่องหลักของบทเรียน	4.27	0.58	พอใจมาก
5.2 ความเหมาะสมของคำถามระหว่างบทเรียน	4.40	0.62	พอใจมาก
5.3 ความสอดคล้องระหว่างคำถามบทเรียนกับเนื้อหา	4.03	0.72	พอใจมาก
5.4 ความน่าสนใจชวนให้ติดตามบทเรียน	4.20	0.55	พอใจมาก
เฉลี่ยรวม	4.19	0.44	พอใจมาก

จากตาราง 4 ผลการประเมินความพึงพอใจบทเรียนวีดิทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้เรียนบทเรียนวีดิทัศน์เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น จำนวน 30 คน พบว่า การประเมินความพึงพอใจโดยรวมของบทเรียนวีดิทัศน์อยู่ในระดับ พอใจมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการประเมินความพึงพอใจดังนี้

ด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ พอใจมาก โดยมีความความพึงพอใจในเรื่องการนำเข้าสู่บทเรียนมีความน่าสนใจ บทเรียนมีการออกแบบให้ใช้ง่าย และวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนทราบชัดเจน อยู่ในระดับ พอใจมาก

ด้านภาพ เสียง และภาษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับ พอใจมาก โดยมีความพึงพอใจในเรื่องการใช้ภาษาสามารถสื่อความหมายเข้าใจง่ายชัดเจน ตรงตามเนื้อหาของภาพที่นำเสนอ ความสอดคล้องระหว่างปริมาณของภาพกับเนื้อหา และเสียงดนตรีที่ใช้ประกอบบทเรียนเสียงบรรยายที่ใช้ประกอบบทเรียนอยู่ในระดับ พอใจมาก

ด้านตัวอักษร และสี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ พอใจมาก โดยมีความพึงพอใจในเรื่องรูปแบบของตัวอักษรที่ใช้ในการนำเสนอ ขนาดของตัวอักษรที่ใช้ในบทเรียน สีของตัวอักษรโดยภาพรวมที่ใช้ในบทเรียน อยู่ในระดับ พอใจมาก

ด้านแบบทดสอบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ พอใจมาก โดยมีความพึงพอใจในด้านความชัดเจนของคำสั่งแบบทดสอบ ความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับเนื้อหา ตัวคำถามและตัวลวงเหมาะสม และความชัดเจนของคำสั่งแบบทดสอบ อยู่ในระดับ พอใจมาก

ด้านการจัดการบทเรียน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ พอใจมาก โดยมีความพึงพอใจในด้านการนำเสนอชื่อเรื่องหลักของบทเรียน ความเหมาะสมของคำถามระหว่างบทเรียน ความสอดคล้องระหว่างคำถามบทเรียนกับเนื้อหา และความน่าสนใจชวนให้ติดตามบทเรียน อยู่ในระดับ พอใจมาก

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้ได้ตามเกณฑ์ 85/85 ซึ่งสามารถสรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้บทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ประกอบการสอนที่ประสิทธิภาพ
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนประเภทวีดิทัศน์ในเนื้อหารายวิชาอื่นๆ
4. เพื่อให้นักเรียนรักการอ่านและให้ความสำคัญกับห้องสมุดมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ห้อง ห้องเรียนละ 50 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 500 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) จำนวน 48 คน และแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง ดังนี้

- 2.1.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งที่ 1 ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน
- 2.2.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งที่ 2 ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน
- 2.3.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งที่ 3 ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาวิชาในการวิจัยเพื่อพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาไว้เป็น 3 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของห้องสมุด
- ตอนที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด
- ตอนที่ 3 การสืบค้นสารสนเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
4. แบบประเมินความพึงพอใจบทเรียนวีดิทัศน์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ตามหลักสูตรสถานศึกษา แล้วแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอนๆ โดยมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในเนื้อหาแต่ละตอน
  2. ศึกษาการสร้างแบบทดสอบและการเขียนข้อสอบ
    - 2.1 สร้างแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน โดยสร้างแบบฝึกหัดระหว่างเรียนแบบเลือกตอบแบบถูกผิดและเติมคำตอบ และแบบทดสอบหลังเรียนสร้างแบบปรนัย 4 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์
    - 2.2 นำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาตรวจสอบความถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
    - 2.3 สร้างแบบประเมินด้านเนื้อหา ด้านเทคโนโลยีการศึกษา และแบบประเมินความพึงพอใจให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง
    - 2.4 สร้างบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้โปรแกรมตัดต่อ EDIUS 3.5

2.5 นำบทเรียนวีดิทัศน์การสอนและแบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและด้านการผลิตสื่อที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ทำการตรวจสอบเนื้อหาบทเรียน และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ทำการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของสื่อเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไข

2.6 นำบทเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา พิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง

2.7 นำบทเรียนวีดิทัศน์ที่ได้แก้ไขแล้ว ไปทดลองหาประสิทธิภาพต่อไป

การดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งที่ 1 โดยการนำบทเรียนวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 3 คน โดยให้เรียน 1 คน ต่อคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง แล้วสังเกต และสอบถามความคิดเห็น เพื่อนำข้อบกพร่องต่างๆ ที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข

การทดลองครั้งที่ 2 เพื่อหาแนวโน้มประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ โดยนำบทเรียนวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 15 คน โดยให้เรียน 1 คน ต่อคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง โดยนักเรียนจะต้องทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนทั้ง 3 ตอน แล้วผู้วิจัยนำคะแนนแบบฝึกหัดระหว่างเรียนกับคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนแต่ละตอนที่ได้ไปหาแนวโน้มประสิทธิภาพของบทเรียน และนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขบทเรียน

การทดลองครั้งที่ 3 เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ โดยนำบทเรียนวีดิทัศน์ ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจากการทดลองครั้งที่ 2 มาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มทดลองที่ 3 จำนวน 30 คน โดยให้เรียน 1 คน ต่อคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง แล้วผู้วิจัยนำคะแนนแบบฝึกหัดระหว่างเรียนกับคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนแต่ละตอนที่ได้ไปหาประสิทธิภาพของบทเรียนตามเกณฑ์ 85/85

การทดลองหาความพึงพอใจ

นำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนบทเรียนวีดิทัศน์โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของการทดลองครั้งที่ 3 จำนวน 30 คน โดยให้นักเรียนทั้ง 30 คน ตอบแบบประเมินความพึงพอใจบทเรียนวีดิทัศน์ ซึ่งผู้วิจัยแจกแบบประเมินให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังจากที่นักเรียนได้เรียนและทำแบบทดสอบหลังเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยและการพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ได้บทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของห้องสมุด

ตอนที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด

ตอนที่ 3 การสืบค้นสารสนเทศ

2. ประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ได้ผลดังนี้

2.1 คุณภาพจากการประเมินบทเรียนของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา พบว่าบทเรียนวีดิทัศน์มีคุณภาพอยู่ในระดับดี

2.2 คุณภาพจากการประเมินบทเรียนของผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา พบว่าบทเรียนวีดิทัศน์มีคุณภาพอยู่ในระดับดี

2.3 ประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 จากการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า บทเรียนวีดิทัศน์มีประสิทธิภาพ 90.44/90.22 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ โดยแต่ละเรื่องมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของห้องสมุด มีประสิทธิภาพ 92.00/90.33

ตอนที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด มีประสิทธิภาพ 90.33/90.00

ตอนที่ 3 การสืบค้นสารสนเทศ มีประสิทธิภาพ 89.00/91.33

3. ความพึงพอใจของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมของบทเรียนวีดิทัศน์อยู่ในระดับพึงพอใจมาก

อภิปรายผล

จากการพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพโดยรวม 90.44/90.22 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 85/85 และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา มีความเห็นว่าบทเรียนมีคุณภาพด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดี และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี มีความเห็นว่าบทเรียนมีคุณภาพด้านเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในระดับดี ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการหาประสิทธิภาพของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะเห็นได้ว่าบทเรียนวีดิทัศน์มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากบทเรียนวีดิทัศน์มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ คือ มีการศึกษาเนื้อหาและวิเคราะห์เนื้อหา มีการสร้างบทเรียนที่น่าสนใจเนื่องจากมีการนำ ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และเสียงไว้ในบทเรียนมาใช้ในการเรียนรู้ อีกทั้งบทเรียนนี้ยังได้มีการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา รวมไปถึงได้มีการดำเนินการทดลองตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาอีกด้วย

2. บทเรียนวีดิทัศน์นี้เป็นการเรียนที่สอดคล้องกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ที่ใช้เวลาแตกต่างกัน ดังนั้นบทเรียนวีดิทัศน์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกพอใจกับการเรียน และไม่เกิดความกดดันเมื่อผู้เรียนเรียนไม่ทันผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนรู้สึกไม่เครียดในระหว่างเรียน จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้สูงขึ้น และยังพบว่าบทเรียนวีดิทัศน์ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากบทเรียนวีดิทัศน์ มีลักษณะเป็นวีดิทัศน์ มีการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้มีภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ข้อความเสียง บรรยาย และเสียงดนตรี จึงทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจและยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น

3. จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจต่อเนื้อหาภาพประกอบ วีดิทัศน์ เนื่องจากมีการค้นคว้าอย่างเป็นระบบ และพบว่าผู้เรียนรู้สึกพึงพอใจ ตั้งใจตอบคำถามเมื่อได้ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนหรือทำแบบทดสอบหลังเรียน ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะได้รับทราบผลคะแนนทันทีหลังจากที่เรียนจบบทเรียน จึงทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ ตั้งใจทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนมากยิ่งขึ้น

4. จากการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนบทเรียนวีดิทัศน์ มีความพึงพอใจมาก ทั้งนี้เพราะการผลิตสื่อวีดิทัศน์ได้มีขั้นตอนและกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบ กล่าวคือได้มีการศึกษาเนื้อหา รวมถึงการสร้างและพัฒนาสื่อโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งทำให้ผลการประเมินสื่อวีดิทัศน์เพื่อการสร้างความเข้าใจในบทเรียนวีดิทัศน์ในครั้งนี้ มีความพึงพอใจมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ตามที่เสนอไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. เพื่อจัดเก็บและประชาสัมพันธ์ใช้ในสื่อการศึกษาต่อไปของบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศ โดยผ่านระบบการจัดเก็บของหอสมุด หรือสำนักสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย
2. การผลิตบทเรียนวีดิทัศน์ เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ถ่ายทอดเนื้อหาวิชาไปสู่ผู้เรียน จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความชำนาญในหลายด้าน เช่น ด้านกล้องวิดีโอ ด้านการตัดต่อวิดีโอ ด้านเนื้อหา ด้านเทคโนโลยีการศึกษา เป็นต้น ผู้ที่จะผลิตและพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ ควรพิจารณาถึงความพร้อมและความร่วมมือของบุคลากรในทุกๆ ด้าน เพื่อที่จะได้พัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและเหมาะสมที่จะนำไปใช้งานจริงได้
3. ปัจจุบันบทเรียนวีดิทัศน์เข้ามามีบทบาทมากในวงการศึกษาดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมและพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ให้เพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับนักเรียนที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ในการศึกษาพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเนื้อหาเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ของนักเรียนเท่านั้น น่าจะมีการศึกษาพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ในเรื่องอื่นๆ อีก เพื่อที่จะได้เป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับครูผู้สอนเพื่อจะได้นำไปใช้ในการเรียนการสอนต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนระหว่างการเรียนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์ กับการเรียนรู้ของผู้เรียนใช้กับสื่อประเภทอื่น เช่น เปรียบเทียบกับการเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือเปรียบเทียบกับการเรียนการสอนจากครูในห้องเรียนปกติ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2543). *วิวัฒนาการของการใช้วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: หน้า 17.
- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *คู่มือการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2539). *คู่มือดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- (2527). *ประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กัญญาณี สถาปนเงิน. (2537). *ผลการใช้บทเรียนโปรแกรมและบทเรียนโปรแกรมเทปโทรทัศน์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง สึนในน้ำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ถ่ายเอกสาร.
- กัลยา จยุติรัตน์ และคนอื่นๆ. (2531). *การทำบัตรรายการโสตทัศนวัสดุ*. กรุงเทพฯ: คณะทำงานกลุ่มโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา.
- กัญญาณี จีรนิรันดร์กุล. (2539). *ผลการเรียนรู้จากการเรียนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง "การเข้าพบ การสาริต" ของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช).* สังกัดกรมอาชีวศึกษา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2536). *เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพลส.
- (2535). *เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2540). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุหลาบ ปันลายนาค. (2542). *การปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เกศินี โชติกเสถียร. (2538). *การใช้เทคโนโลยีการสอนในห้องเรียน.เอกสารประกอบการสอนเทคโนโลยี 320*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โกวิท ทรัพย์พิศาล. (2527). "จุดกำเนิดและพัฒนาการของแนวคิดเรื่อง สังคมยุคข่าวสาร," *โดมทัศน์*. 5 ; 123-125.
- ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์. (2535). *การใช้และความต้องการสารนิเทศของนักวิจัยสาขาไทยศึกษาในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์. อ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- จิรพรรณ พีระวุฒิ. (2533). *สื่อการเรียนการสอนทางพยาบาลสงขลา : ภาควิชาโสตนาสิกการังษ์ วิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- ฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ. (2528). *การเลือกใช้สื่อการสอน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจลีเยว พันธุ์สีดา. (2539). *คู่มือการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน.* กรุงเทพฯ: บริษัท คอทฟอร์ม.
- ชนิดตา โกวิทวที. (2530). *ความต้องการของนิสิตอักษรศาสตร์ในการใช้บริการห้องสมุด คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์. อ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อัดสำเนา.*
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. (2533). *เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1-5.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- ชุตินา สัจจนันท์. (2550). *การรู้สารสนเทศ : การสอนและการวิจัย. วารสารห้องสมุด. 51,2 ฉบับพิเศษ (กรกฎาคม – ธันวาคม.) 22-45.*
- เชิดพงษ์ ชีระจิตต์. (2548). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากรายการวีดิทัศน์ที่มีผู้ดำเนินรายการ 2 รูปแบบ เรื่องท้องถิ่นจอมทอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดนาคานิมิตร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.*
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2526). *เทคโนโลยีการศึกษา:หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.*
- นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ. (2526). "บริการสนเทศ ความหมายและประเภท," *บรรณารักษศาสตร์ 3(1) : 26-33; มกราคม.*
- นนทนา เผือกผ่อง. (2531). *บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- นฤมล วังไฉ. (2533). *ผลการอ้างอิงในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษจากโปรแกรมวีดิทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธพิสัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์. ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*
- นายิกา เมฆจรสกุล. (2529). *ความต้องการและการใช้สารสนเทศของคณาจารย์ศูนย์วิทยาศาสตร์ สุขภาพมหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์. อ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*
- บุญเที่ยง จุ้ยเจริญ. (2534). *เทคนิคพื้นฐานการใช้และการบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.*
- บุญสม เลิศพิเชษฐ. (2536). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ชีววิทยาและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยชุดบทเรียนเทปโทรทัศน์การสอนตามคู่มือ. ปรินญาณานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.*

- ปรัชญา ใจสะอาด. (2522). *บทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอน*. กรุงเทพฯ: หัดถโกศลการพิมพ์.
- ปรียานุช คลอวุฒิวัฒน์. (2535). *ความต้องการและการใช้สารสนเทศของบุคคลากรฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์. (2531, เมษายน-พฤษภาคม). *การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา*. ใน *รวมบทความที่เกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา*. เล่ม 2. 11(4): 21-25.
- พวา พันธุ์เมฆา. (2526). *สารสนเทศกับการศึกษาค้นคว้า*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรี พลาวงศ์. (2526). *การเรียนด้วยตนเอง*. *วารสารรามคำแหง* 9(ฉบับพิเศษ พัฒนาบุคลากร). รามคำแหง.
- พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2535). *พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศในกระบวนการค้นคว้าเพื่อการเขียนรายงานเผยแพร่ในการป้องกันโรคเอดส์ ของเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข*. วิทยานิพนธ์. อ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พินิต วัฒนโธ. (2520). *การผลิตรายการโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ไพโรจน์ ตีรธนากุล, นิพนธ์ ศุภศรี, และขจีรัตน์ ปิยะกุล. (2528). *เทคนิคการผลิตรายการวิดีโอเทปเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ วรกระมล. (2539). *การพัฒนารายการวีดิทัศน์การสอนเรื่อง การฝึกภาพและการใช้ภาพทางการศึกษา*. วิทยานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ภิญญาพร นิตยประภา. (2534). *การผลิตหนังสือเด็ก*. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์. พระนคร: โอเดียนสโตร์.
- เมธี เจริญสุข. (2538). *การพัฒนารายการวีดิทัศน์โดยใช้ชุดถ่ายทำแบบกล้องเดี่ยวแบบเบ็ดเตล็ด*. วิทยานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- แมนมาส ขวลิต. (2528). "นโยบายสารสนเทศและระบบสารสนเทศแห่งชาติ," *วารสารห้องสมุด*. 29 : 5-15 ; มีนาคม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). "การบัญญัติศัพท์," *จดหมายข่าว*. 6(1) : 3 มิถุนายน.
- รุ่งนภา เขียวสุตร. (2535). *การใช้บริการแฟ้มสารสนเทศของนักศึกษา ในหอสมุดและศูนย์สนเทศมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- ลมูล รัตตากร. (2538). *การใช้ห้องสมุด*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *หลักการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ. (2545). *สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS = Statistics for rescarch and SPSS application techniques*. กรุงเทพฯ: รวิน พรินติ้งกรุ๊ป.
- วรพล แก้วจรัส. (2547). *การพัฒนาวิดิทัศน์ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหมี่ตะกุด กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- วสันต์ อติศัพท์. (2533). *การผลิตเทปโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วัชรีย์ บุรณสิงห์. (2533). *"การสอนคณิตศาสตร์ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล"* เอกสารการสอน ชุดวิชาการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วัฒนวรรณ สงวนเรือง. (2528). *การประเมินโปรแกรมการสอนทักษะการฟังที่ประกอบด้วยแถบบันทึกภาพและแถบบันทึกเสียงของหลักสูตรฝึกอบรมภาษาอังกฤษแบบเข้มภาคฤดูร้อน : รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาณี ฐาปนวงศ์สานติ. (2531). *กิจกรรมสำหรับห้องสมุด*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิจิตร ภัคศิริรัตน์. (2523). *วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์กับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. (2527). *ประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- วิวรรณ วณิชชาติ .(2519). *การทดลองเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เมตริกซ์ (Matrices) และดีเทอร์มิแนนท์ (Determinants) เบื้องต้นในระดับชั้น มศ .1 โดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (คณิตศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วีระ ไทยพานิช. (2529). *57 วิธีสอน*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริวรรณ พึ่งปรีดา. (2532). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์กายภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้บทเรียนเทปโทรทัศน์ ประกอบกับการสอนตามคู่มือครู*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สมใจ สิปปกรณ์. (2542). *รายงานผลการใช้ห้องสมุดจัดกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี*. ปัตตานี: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี.

- สังวาล พวงย่อย. (2541). การศึกษาผลการใช้รายการวีดิทัศน์การสอนชุด สิ้นในน้ำวิชา
วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่2. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สันทัด ภิบาลสุข. (2527). "วีดีโอ." วารสารศึกษาศาสตร์. 1: 20 ตุลาคม 2526-2527.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2530). รายงานประเมินผลพัฒนา
แห่งชาติ ฉบับที่6 (พ.ศ. 2530-2534) ระยะครึ่งแผน : ระดับประถมศึกษา ระดับ
มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2531). "สารนิเทศและสารนิเทศศาสตร์," ความรู้เบื้องต้นทางสารนิเทศ
ศาสตร์. ปทุมธานี: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะศึกษามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์.
วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาสงครณ.
- สุนีย์ นุ้ยจันทร์. (2524). การสำรวจความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดในคณะเภสัชศาสตร์ใน
ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- สุภาลักษณ์ พงษ์สุวรรณ. (2523). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
คณิตศาสตร์ เรื่อง เมตริกซ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 โดยใช้การเรียนแบบหน่วยการ
เรียนการสอนกับการสอนปกติ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต. (2528). ความรู้เบื้องต้นวิทยุและโทรทัศน์การศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
ครุศาสตร์เทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- (2538). สื่อมวลชนกับการศึกษา. ชุดแผ่นใสประกอบการสอบรายวิชา ทน.
523. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต และเสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต. (2535). ศัพท์เทคโนโลยีทางการศึกษา.
กรุงเทพฯ: ดวงกลมม.
- เสถียร ศิริสถิตกุล. (2521). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา
ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง เรื่องความสัมพันธ์ และฟังก์ชันโดยใช้หน่วยการเรียน
การสอนกับการสอนปกติ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต. (2528). เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอม
เกล้าพระนครเหนือ.
- อนันต์นพ นิรมล. (2531). การศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้กิจกรรมนาฏศิลป์ ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 จากเทปโทรทัศน์กับการสอนปกติ. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- อัญชลี บุญญานุกูล. (2535). *พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศในกระบวนการค้นคว้าเพื่อการเขียนรายงานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สหวิทยาลัยทักษิณ. วิทยานิพนธ์. อ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*
- อาริศา สามห้วย. (2538). *การพัฒนารายการวีดิทัศน์การสอนจริยธรรม เรื่อง มารยาทไทย สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โรงเรียนเศรษฐเสถียร กรุงเทพ. ปริญญา นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.*
- อุทิศ ลิ้มสุวรรณ. (2540). *การพัฒนารายการวีดิทัศน์ศึกษาด้วยตนเองแบบอนุमानในการเรียน กลุ่มวิชาทักษะคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่5. ปริญญา นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.*
- อุไร สรรพเศรษฐ. (2536). *การสอนการใช้ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์. อ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*
- Blackie,Edna and John M. Smith.(1981). "Student Information Need and Library User Education," *Education Libraies Bulletin*. 24: 16-23 ; Autumn.
- Borg, Walter R. and Gall, Meridith D. (1979). *Educational Research*. New York: Longman.
- Brevik, Patricia. (1982). *Planning the Library Instruction Program*. Chicago : ALA.
- Elliort, Lloyd Gene.(1977). "A Study of the Use by Undergradates of One University Library." *Dissertation A bstracts Internal*. 38:2391A; November.
- Gagne, Roboert M and Leslie J . Briggs (1974:187) *Principle of instructional Design*. New York: Holt,Rinehart and Winston,Inc.
- Groves, Bette and Charles H. Davis.(1980). "A User Study of the Alberta A lcoholism and Drug A busa Commission Library" *Special Librarics*. 71 : 22-29 ; January.
- Gustavsson, Normen. (1982). *Construction Achievemert Test*. 3rd ed. Prentice Hall. Ine.
- Hanson, Jarice. (1987). *Understanding Video : Application, Impact and Theory*. California : Sage Publication. Lnc.
- Harrod, Leonard Montague. (1987). *Harrod's Librarians Glossary*. 6th ed. Gower : Gower.
- Harrod, Leonard Montague. (1990). *Harrod's Librarians Glossary*. 6th ed. Gower : Gower.
- Heinich Robert, Michael Molenda and Jamrs D. Russell. (1993). *Instructionnal Media and The New Technologies of Instruction. Fourth Edition*, New York: Macmillan.
- Kelly, Frec C. (1960). "Evaluation Report on First Usig Education Television 1957-1960 *Docs Moines and Pold Country School,*" *Audio visual Communication Review*.
- Koenig, Allen E. and Robent Leestma. (1959). *Supplementary Course Materials in Audio Visual Education*. Slaten's bookstore.

- Koenig, A. E., & Hill, R. B. (Eds.). (1967). *The farther vision: Educational television today*. Madison, WI: The University of Wisconsin Press
- Lin, Nan and William P. Garevy. (1972). "Information Needs and Uses," in *Annual Review of Information Science and Technology v.7*. Washington D.C. American Society for Information Science.
- Lamler, Ford L and Robert. (1959). *Supplementary Course Materials in Audio Visual Education*. Slater's bookstore.
- Miller, Roert. (1984). "The Effectiveness of Video Technology in Safety Training at an Industrial Site," in *Dissertation Abstracts International*. 44(9) : 2659-A : March.
- Rowntree, Derek. (1981). *A Dictionary of Education*. London: Harper and Row Ltd.
- Subrahmanyam, T. (1983). "A study of Information Seeking Behavior of Doctoral Candidates in Social Sciences" *Herald of Library Science*. 22: 200-204 ; July-October.
- Van Styvendaale, B.J.H. (1981). "University Scientists as Seekers of Information : Sources of References of Book and Their First Use Versus Data of Publication," *Journal of Librarianship*. 13(2) : 83-92 ; April.
- Webb, L. Leon and Howard. Theesa E. (1977). "Individualized Learning : An Achievable Goal for All" *Educational Leadership*.
- Webster, Noah. (1980). *Webster's New Twentieth Century Dictionary. Second Edition*. Maxio : William Collins Publishers, Inc.
- Young, Heartsill, ed. (1983) *The ALA glossary of library and information science*. Chicago : American Library Association.

ภาคผนวก ก

ตารางแสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r)

แบบทดสอบของรายการวิดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น ทั้ง 3 ตอน มีค่าความเชื่อมั่นตามตาราง ดังนี้

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของห้องสมุด

ข้อ	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนก
1	0.67	0.39
2	0.51	0.36
3	0.20	0.30
4	0.56	0.27
5	0.44	0.48
6	0.58	0.69
7	0.61	0.42
8	0.36	0.51
9	0.53	0.63
10	0.63	0.42

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ (KR-20) = 0.61

ตอนที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด

ข้อ	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนก
1	0.70	0.60
2	0.50	0.69
3	0.48	0.48
4	0.49	0.57
5	0.38	0.36
6	0.49	0.33
7	0.65	0.30
8	0.65	0.30
9	0.45	0.42
10	0.51	0.63

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ (KR-20) = 0.53

ตอนที่ 3 การสืบค้นสารสนเทศ

ข้อ	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนก
1	0.76	0.42
2	0.36	0.63
3	0.63	0.38
4	0.72	0.39
5	0.69	0.31
6	0.44	0.45
7	0.44	0.53
8	0.62	0.38
9	0.73	0.34
10	0.48	0.47

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ (KR-20) = 0.61

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างบทรายการวิดิทัศน์ เรื่องการสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

บทวิดีโอ เรื่อง เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รูปแบบรายการ สารคดีสื่อการสอน

ความยาว 59 นาที

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของห้องสมุด

ลำดับ	ภาพ	เวลา/ นาที	เสียงบรรยาย
1	Animation Loop สัญลักษณ์ องค์กร (มหาวิทยาลัย) Text มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	0.10	เสียงประกอบ(Sound effect)
2	Animation Loop Text บทเรียนวิดีโอ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น	0.10	เสียงประกอบ(Sound effect)
3	LS - บรรยากาศโดยรวม ห้องสมุด CU - เด็กอ่านหนังสือ text ตอนที่ 1 ประวัติความ เป็นมาของห้องสมุด	0.30	เสียงประกอบ(Sound effect) ตอนที่หนึ่ง ประวัติความเป็นมาของห้องสมุด
4	MS - บรรยากาศห้องสมุด ต่าง ๆ โดยรวม	0.30	Fade in เสียงประกอบ(Sound effect) ห้องสมุดจัดทำขึ้นเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ในด้าน การอ่าน การค้นคว้า ส่งเสริมการอ่านให้ กว้างขวางและทั่วถึงบรรยากาศของห้องสมุดนั้น เราจะเห็นได้ว่าทั้งสะอาด สงบ สะดวกสบาย และมีการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศให้เกิด ความสะดวกในการบริการ ห้องสมุดจึงมี ความสำคัญเป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ทุก ระดับที่เข้ามาใช้บริการ ห้องสมุดโรงเรียนจึงเป็น ห้องที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

			<p>เพื่อให้นักเรียน ครู อาจารย์ บุคลากร ผู้ปกครอง ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ในห้องสมุดมากที่สุด ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถเข้าไปอ่าน ดู หรือฟัง ข้อมูลสารสนเทศทุกรูปแบบและทุกประเภทจากห้องสมุดได้ และสามารถยืมคืนทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่างๆ ตามระเบียบการยืมของห้องสมุดแต่ละแห่ง เพื่อให้ความสะดวกในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ในกรณีที่ยืมเกินกำหนด ผู้ยืมจะต้องเสียค่าปรับตามอัตราที่ห้องสมุดกำหนด ห้องสมุดจึงจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการอ่านหนังสือ การศึกษาค้นคว้า พัฒนา นักเรียนให้เกิดทักษะในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน</p>
5	<p>Still image</p> <ul style="list-style-type: none"> - ห้องสมุดโบราณ - ห้องสมุดของพระเจ้าชาร์ลคอน 	0.60	<p>Fade inเสียงประกอบ(Sound effect) เสียงบรรยาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - คำว่าห้องสมุด Library มาจากศัพท์ภาษาละตินว่า libraria แปลว่าที่เก็บหนังสือ และคำว่า libraria มาจากรากศัพท์ว่า liber แปลว่า หนังสือ โดยในอดีตกาล ทำหน้าที่รวบรวม สะสม ข้อมูลความรู้ - ข้อมูลดังกล่าวนี้ในรูปแบบ แผ่นดินเหนียว แผ่นหิน ม้วนหนัง กระดาษปาปรัส ข้อมูลเหล่านี้ถูกจารึกด้วยลายมือเขียน ห้องสมุดในยุคแรกๆ จึงอยู่ในราชสำนักหรือศาสนสถานที่ได้รับ การค้าจากชนชั้นสูงหรือนักปราชญ์ ในราชสำนัก - จุดกำเนิดของห้องสมุดเกิดขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏชัดแต่จากการขุดค้นของนักโบราณคดีได้พบห้องสมุดที่นับว่าเก่าแก่

			<p>ที่สุดในโลกแห่งหนึ่ง ห้องสมุดของพระเจ้าชาร์กอน แห่งอัสซีเรีย ราว ๓,๐๐๐ ปีคริสตกาล</p> <p>Fade out เสียงประกอบ(Sound effect)</p>
6	<p>LS</p> <ul style="list-style-type: none"> - หอสมุดแห่งชาติ - หอสมุดวัด <p>ECU</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนังสือโบราณ 	1.20	<p>Fade in เสียงประกอบ(Sound effect)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ห้องสมุดในประเทศไทยเริ่มมีครั้งแรกเมื่อใดไม่ปรากฏ แต่ในสมัยสุโขทัย มีการบันทึกเรื่องราวรวมถึงพระคัมภีร์ต่างๆ ลงบนใบลาน ซึ่งในราชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ทรงประดิษฐ์ตัวอักษรไทยขึ้นใช้ เป็นครั้งแรก พ.ศ. ๑๘๒๖ มีการจารึกลงบนแผ่นหินศิลาจารึกหลักที่ ๑ ซึ่งกลายมาเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ชิ้นแรกของไทย - ต่อมามีการจดบันทึกพระไตรปิฎกและคัมภีร์ลงบนใบลาน นำมาผูกเรียงด้วยเชือกแล้วพับเป็นทบ เรียกว่า หนังสือโบราณ แล้วนำไปเก็บรักษาไว้ยังเรือนหรือหอที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะ เรียกกันว่า หอไตร - ต่อมาสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้มีการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามหรือวัดโพธิ์ วัดพระเชตุพนจึงเป็นห้องสมุดสำหรับ ประชาชน แห่งแรกของประเทศนอกจากนี้ยังถือว่าเป็นมหาวิทยาลัยประชาชน หรือ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ - ห้องสมุดสมัยใหม่เริ่มต้นที่

			<p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอใน รัชกาลที่4ทรงบริจาค</p> <p>- ทรัพย์ร่วมกันสร้าง “หอสมุดวชิรญาณ” ขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่พระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ยัง โปรดให้สร้าง “หอพระพุทธรักษา สังคหะ” เพื่อใช้เก็บหนังสือและ พระไตรปิฎก ต่อมารัชกาลที่5ได้ทรง โปรดเกล้าให้รวมหนังสือต่างๆจาก หอสมุดวชิรญาณหอมนเทียรธรรม และ หอสมุดศาสนสังคหะ แล้วเปิดเป็น หอสมุดใหม่ชื่อว่า “หอพระสมุดวชิ รญาณสำหรับพระนคร” หอพระสมุด แห่งนี้ถือว่าเป็นรากฐานแห่งหอสมุด แห่งชาติในปัจจุบัน</p> <p>Fade out เสียงประกอบ(Sound effect)</p>
7	MS	1.0	<p>Fade inเสียงประกอบ(Sound effect)</p> <p>ห้องสมุดประชาชน เช่นเดียวกับหอสมุด แห่งชาติ ห้องสมุดประชาชนดำเนินการโดยรัฐ อาจจะเป็นรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่นหรือ เทศบาล ห้องสมุดประชาชนเป็นห้องสมุดที่ ประชาชนต้องการให้มีในชุมชน หน้าที่ของ ห้องสมุดประชาชนก็คือให้บริการหนังสือเพื่อ การศึกษาตลอดชีวิต บริการข่าวสารความ เคลื่อนไหวทางวิชาการและเหตุการณ์ต่างๆที่ ประชาชนควรทราบ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ให้ข่าวสาร ข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานและการ พัฒนาด้านต่างๆ ของแต่ละคนและสังคม</p> <p>ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย</p>
	MS		
	- ห้องสมุดของ		

	<p>มหาวิทยาลัยและวิทยาลัย</p> <p>MS</p> <ul style="list-style-type: none"> - ห้องสมุดโรงเรียนมัธยม <p>CU</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กนักเรียนทำกิจกรรมในห้องสมุดสืบค้นข้อมูล <p>LS</p> <ul style="list-style-type: none"> - บรรยายภาคโดยรวมห้องสมุด 	<p>เป็นห้องสมุดที่ตั้งอยู่ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรโดยการจัดรวบรวมหนังสือและสื่อความรู้อื่นๆ ในหมวดวิชาต่างๆ ตามหลักสูตร ช่วยเหลือในการค้นคว้าวิจัยของอาจารย์และนักศึกษา ส่งเสริมพัฒนาการทางวิชาการของ อาจารย์และนักศึกษาโดยจัดให้มีแหล่งความรู้ และช่วยจัดทำบรรณานุกรมและดัชนีสำหรับค้นหาเรื่องราวที่ต้องการ แนะนำนักศึกษาในการใช้หนังสืออ้างอิงบัตรรายการและคู่มือสำหรับการค้นเรื่อง</p> <p>ห้องสมุดเฉพาะ คือห้องสมุดซึ่งรวบรวมหนังสือในสาขาวิชาบางสาขาโดยเฉพาะ มักเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยราชการ องค์กรการบริษัทเอกชน หรือธนาคาร ทำหน้าที่จัดหาหนังสือและให้บริการความรู้ ข้อมูล และข่าวสารเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหน่วยงานนั้นๆ</p> <p>ห้องสมุดโรงเรียนเป็นห้องสมุดที่ตั้งอยู่โรงเรียนมัธยม และโรงเรียนประถมศึกษา มีหน้าที่ส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยการรวบรวมหนังสือและสื่อความรู้ต่างๆ ตามรายวิชา แนะนำสั่งสอนการใช้ห้องสมุดแก่นักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน แนะนำให้รู้จักหนังสือที่ควรอ่าน ให้รู้จักวิธีศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ให้รู้จักรักและถนอมหนังสือ และเคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้ห้องสมุดและยืมหนังสือซึ่งเป็นสมบัติของทุกคนร่วมมือกับครูอาจารย์ในการจัดชั่วโมงใช้ห้องสมุดจัดหนังสือและสื่อการสอนอื่นๆ ตามรายวิชาให้แก่ ครูอาจารย์</p>
--	---	--

			Fade out เสียงประกอบ(Sound effect)
8	<p>Animation Loop</p> <p>CU เด็กอ่านหนังสือ</p> <p>LS</p> <p>เข้าแถวในการยืม-คืนหนังสือ</p> <p>กำลังค้นคว้าหนังสือ</p> <p>ทำกิจกรรมต่างๆในห้องสมุด</p> <p>LS</p> <p>นักเรียนกำลังค้นคว้าหนังสือ</p>	0.20	<p>เสียงประกอบ(Sound effect)</p> <p>ระเบียบละมารยาทในการใช้ห้องสมุด</p> <p>1.นักเรียนต้องใช้บัตรประจำตัวนักเรียนในการยืม-คืนหนังสือทุกครั้ง และยืมด้วยบัตรของตนเอง</p> <p>2.หนังสือทั่วไปยืมได้ครั้งละ 3 เล่ม กำหนดระยะเวลา 7 วัน</p> <p>หนังสือจองยืมได้ครั้งละ 1 เล่ม กำหนดระยะเวลา 7 วัน</p> <p>3.หนังสือที่ยืมได้ ได้แก่ หนังสือแบบเรียน คู่มือหนังสือความรู้ทั่วไป นวนิยาย เรื่องสั้น และหนังสืออ่านนอกเวลา</p> <p>4. หนังสือยืมไม่ได้ ได้แก่ หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร และกฤตภาค</p>
9	กราฟิก		<p>ข้อปฏิบัติในการใช้ห้องสมุด</p> <p>1.ผู้ใช้ห้องสมุดต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อย</p> <p>2.ห้ามนำกระเป๋า อาหาร เครื่องดื่ม เข้าไปในห้องสมุด</p> <p>3.การตัดฉีกหนังสือ วารสาร ของห้องสมุด ผู้กระทำผิดจะได้รับโทษสถานหนัก</p> <p>4.ผู้ใช้ห้องสมุดจะต้องไม่นำหนังสือออกจากห้องสมุดโดยมิได้ยืมตามระเบียบ</p> <p>5.ห้ามนำบัตรห้องสมุด ที่ไม่ใช่ของตนเองมายืมหนังสือ</p> <p>เสียงประกอบ(Sound effect)</p>

บทวิดีโอ เรื่อง เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รูปแบบรายการ สารคดีสื่อการสอน

ตอนที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด

ลำดับ	ภาพ	เวลา/ นาที	เสียงบรรยาย
10	Animation Loop Text ตอนที่ 2 เรื่องทรัพยากร สารสนเทศในห้องสมุด	0.10	เสียงประกอบ(Sound effect)
11	Animation+text - ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด - วัสดุตีพิมพ์ Animation+Still image - หนังสืออ้างอิง - หนังสือตำราวิชาการ - หนังสือสารคดี - หนังสือบันเทิงคดี - วารสาร	1.30	Fade inเสียงประกอบ(Sound effect) - วัสดุตีพิมพ์ ทรัพยากรสารสนเทศซึ่งบันทึกความรู้ที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า อ้างอิง หรือเพื่อความบันเทิง โดยผลิตเป็นหนังสือสิ่งพิมพ์ หรือเอกสาร - หนังสืออ้างอิง หนังสือที่รวบรวมข้อเท็จจริงจากแหล่งต่างๆ นำมาเรียบเรียงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระเบียบ มีความประณีตในการจัดทำ และมีความถูกต้องเชื่อถือได้ - หนังสือตำราวิชาการ หนังสือตำราแบบเรียน ของวิชาที่มีการเรียนการสอนตามหลักสูตรในระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตร คู่มือครู ประมวลการสอน - หนังสือสารคดี หนังสือที่เขียนขึ้นจาก

			<p>ความเป็นจริง มีลักษณะเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้เป็นหลัก และให้ความบันเทิงเป็นส่วนประกอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนังสือบันเทิงคดี หนังสือที่เขียนขึ้นจากประสบการณ์หรือจินตนาการของผู้เขียน โดยอาศัยเค้าความจริงของชีวิตและสังคม - วารสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ข้อมูลเนื้อหาที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ จัดพิมพ์อย่างต่อเนื่องมีกำหนดออกแน่นอน
12	<p>Animation+Still image</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนังสือพิมพ์ - สิ่งพิมพ์รัฐบาล - วิทยานิพนธ์ 	1.30	<p>-หนังสือพิมพ์ จัดเป็นวารสารประเภทหนึ่งเนื่องจากมีกำหนดออกเป็นวาระแน่นอนมุ่งเน้นการเสนอข่าวที่ทันต่อเหตุการณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิ่งพิมพ์รัฐบาล สิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์โดยหน่วยงานของทางราชการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ ผลการปฏิบัติงาน วิชาการความรู้ นโยบายการดำเนินงาน กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของราชการ - วิทยานิพนธ์ เป็นสิ่งที่เป็ผลงานการค้นคว้าวิจัยของนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย อันเป็นข้อกำหนดตามหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาตรี
13	<ul style="list-style-type: none"> - จุลสาร - กฤตภาค - รายงาน 	0.30	<ul style="list-style-type: none"> - จุลสาร เป็นสิ่งพิมพ์ที่กล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งจบสมบูรณ์ในเล่ม เนื้อหาของจุลสารแตกต่างกันไป อาจเป็นบทความทางวิชาการสุนทรพจน์ของบุคคลสำคัญ ระเบียบข้อบังคับของสมาคม คำแนะนำและประกาศ

			<p>ของหน่วยราชการ หรืออาจเป็นเรื่องที่พิมพ์เนื่องในพิธีการ โอกาสสำคัญ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กฤตภาค เป็นสิ่งพิมพ์ที่ได้จากการตัดข่าวบทความจากหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร และนำมาปะบนกระดาษ - รายงาน เป็นสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์อย่างต่อเนื่อง มีเนื้อหาครอบคลุมทุกสาขาวิชา มุ่งเน้นการรายงานความก้าวหน้าของสาขาวิชา
14	<p>Animation+text</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัสดุตีพิมพ์อื่นๆ <p>Animation+Still image</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนังสือตัวเขียน - จดหมายเหตุ - สิทธิบัตร - มาตรฐาน - แผนที่ 	1.30	<ul style="list-style-type: none"> - วัสดุตีพิมพ์อื่นๆ - หนังสือตัวเขียน ลักษณะของหนังสือตัวเขียน มีทั้งเป็นจดหมายส่วนตัว บันทึกประจำวัน บันทึกเกี่ยวกับธุรกิจ หรือต้นฉบับ นวนิยาย - จดหมายเหตุ จดหมายเหตุเป็นเอกสารบันทึกการปฏิบัติงานของหน่วยงาน สถาบัน องค์กรใน - สิทธิบัตร คือเอกสารที่จดทะเบียนสิ่งประดิษฐ์ใหม่เพื่อแสดงกรรมสิทธิ์ หรือเพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ - มาตรฐาน เอกสารที่ระบุเกณฑ์หรือข้อกำหนดซึ่งใช้เป็นเครื่องมือบ่งชี้ถึงคุณภาพความเหมาะสมความปลอดภัย - แผนที่ เป็นวัสดุที่ใช้แสดงลักษณะของพื้นผิวโลกและสิ่งที่ปรากฏบนผิวโลก โดยใช้ภาพ เส้น สี และสัญลักษณ์

			แสดง
			Fade out เสียงประกอบ(Sound effect)
15	Animation+text - วัสดุไม่ตีพิมพ์	0.60	<p>Fade inเสียงประกอบ(Sound effect)</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัสดุไม่ตีพิมพ์ วัสดุที่ต้องใช้กับอุปกรณ์พิเศษ เพื่อสามารถฟังและหรือมองเห็นภาพได้ ใช้คั่นคว่ำหรือตอบคำถามเฉพาะเรื่อง เป็นแหล่งการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ - สไลด์ เป็นภาพนิ่งทำจากฟิล์มสไลด์ และนำมาเข้ากรอบ สไลด์ต้องใช้กับเครื่องฉายสไลด์ซึ่งมีทั้งชนิดใช้กับจอฉายหรือชนิดมีจอในตัวเครื่อง - ฟิล์มสตริป เป็นภาพนิ่งจำนวนหนึ่งถ่าย- - เรียงลำดับต่อเนื่องบนฟิล์ม ขนาด 35 มม. ประกอบด้วยภาพประมาณ 30 - 60 ภาพ ม้วนเก็บในตลับพลาสติกเล็กๆ - แผ่นโปร่งใส เป็นแผ่นอาซีเตตขนาดใหญ่เข้ากรอบ กระดาษแข็ง บรรจุสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า <ul style="list-style-type: none"> - วัสดุย่อส่วน คือวัสดุที่ถ่ายย่อส่วนหน้า หนังสือ วารสาร หรือเอกสารอื่น ๆ ลงบนฟิล์มถ่ายภาพ - ภาพยนตร์ วัสดุที่ให้ภาพเคลื่อนไหวเป็น ธรรมชาติ ขนาดของฟิล์มภาพยนตร์ให้บริการในห้องสมุด คือ 8 มม. และ 16 มม. <p>Fade out เสียงประกอบ(Sound effect)</p>

16	Animation+Text - สื่ออิเล็กทรอนิกส์	0.20	Fade inเสียงประกอบ(Sound effect) - สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อที่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ในปริมาณมหาศาล โดยข้อมูลที่จัดเก็บอยู่ในรูปดิจิทัล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ห้องสมุดจัดให้บริการโดยทั่วไป ซีดีรอม และฐานข้อมูลออนไลน์ Fade out เสียงประกอบ(Sound effect)
----	--	------	---

บทวีดิทัศน์ เรื่อง เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รูปแบบรายการ สารคดีสื่อการสอน

ตอนที่ 3 การสืบค้นสารสนเทศ

ลำดับ	ภาพ	เวลา/ นาที	เสียงบรรยาย
17	<p>Animation Loop</p> <p>Text</p> <p>ตอนที่ 3 เรื่อง การสืบค้น สารสนเทศ</p> <p>Animation+Text+LS (เด็กหาหนังสือ)</p> <p>-</p>	1.0	<p>Fade inเสียงประกอบ(Sound effect)</p> <p>ระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือ</p> <p>ระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือที่นิยม กันแพร่หลายมีดังนี้</p> <p>ระบบทศนิยมดิวอี้ (Dewey Decimal Classification) เรียกย่อๆ ว่า D.C. หรือ D.C.C. เป็นระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือในห้องสมุดที่ นิยมระบบหนึ่ง คิดค้นขึ้นโดยชาวอเมริกันชื่อ เมลวิล ดิวอี้ โดยเขาได้แบ่งหนังสือออกเป็น หมวดหมู่ต่างๆ จากหมวดหมู่ใหญ่ไปหา หมวดหมู่ย่อย การแบ่งหมวดหมู่หนังสือครั้งที่ 1 ตามประเภทของสรรพวิชาใหญ่ 10 หมวด และ แบ่งครั้งที่ 2 แบ่งออกเป็นอีก 10 หมวดย่อย โดยใช้ตัวเลขหลักสิบเป็นตัวบ่งชี้ รวมเป็น 100 หมวดย่อย ดังนี้</p>
18	<p>Animation +Text</p> <p>- 10หมวดย่อย</p>	2.30	<p>00 เบ็ดเตล็ดหรือความรู้ทั่วไป วิชาความรู้ ที่ไม่อาจจัดไว้ในหมวดใดๆ</p> <p>100 ปรัชญา วิชาที่มนุษย์ต้องการทราบว่ ตนคือใคร เกิดมาทำไม</p> <p>200 ศาสนา วิชาที่ ค้นหาความจริงที่ทำให้ เกิด ทุกข์และความหลุดพ้นจากความทุกข์</p> <p>300 สังคมศาสตร์ กล่าวถึงความสัมพันธ์ ของมนุษย์ เมื่อ มนุษย์ มาอยู่รวมกันเป็นสังคม ขึ้นมา</p> <p>400 ภาษาศาสตร์ วิชาที่ช่วยในการสื่อสาร ทำให้มนุษย์เข้าใจซึ่งกันและกัน</p>

	<p>Animation +Text</p> <ul style="list-style-type: none"> - 10หมวดย่อย 		<p>500 วิทยาศาสตร์ วิชาที่มนุษย์ต้องการทราบความจริงของธรรมชาติ</p> <p>600 วิทยาศาสตร์ประยุกต์ หรือ เทคโนโลยี วิชาที่มนุษย์เอาความรู้เกี่ยวกับความจริงของธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์</p> <p>700 ศิลปกรรมและการบันเทิง วิชาที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อความบันเทิงใจ</p>
19	<p>Animation +Text</p> <p>10หมวดย่อย</p>		<p>800 วรรณคดี วิชาที่มนุษย์ต้องการแสดงความคิด ความประทับใจไว้ด้วยสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษร</p> <p>900 ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ วิชาที่ได้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยต่างๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รับทราบ</p>
20	<p>Animation +Text+Still Image</p> <ul style="list-style-type: none"> - ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน - ระบบห้องสมุดแห่งชาติคืออเมริกัน 	1.0	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เป็นระบบที่ใช้ตัวอักษรผสมตัวเลขเป็นสัญลักษณ์ นิยมใช้กับห้องสมุดขนาดใหญ่ มีหนังสือจำนวนมาก แบ่งออกเป็น 20 หมวดใหญ่ โดยใช้ตัวอักษร A-Z ยกเว้น I, O, W, X และ Y - ระบบห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน เป็นการจัดหมู่หนังสือสำหรับห้องสมุดแพทย์โดยตรง สามารถแบ่งออกเป็น 2 หมวดใหญ่ สัญลักษณ์เป็นตัวอักษร QS-QZ โดย Q นั้นเป็นการให้เลขหมู่สำหรับหนังสือเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ การแพทย์พื้นฐาน และ W-WZ สำหรับหนังสือที่เกี่ยวกับวิชาการแพทย์และวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับใช้ตัวเลขประกอบกัน

<p>21</p>	<p>หลักการจัดเรียงหนังสือบนชั้น MS,LS</p> <p>หนังสือแต่ละเล่ม CU</p>	<p>2.30</p>	<p>หลักการจัดเรียงหนังสือบนชั้น เมื่อหนังสือเล่มหนึ่งได้เลขเรียกหนังสือเขียนบนสัน และได้ดำเนินการต่างๆ ตามวิธีการของห้องสมุดเรียบร้อยแล้ว หนังสือเล่มนั้นก็พร้อมที่จะออกให้บริการได้ ห้องสมุดจะนำไปเก็บบนชั้นหนังสือ แทรกรวมกับหนังสืออื่นๆ ที่อยู่บนชั้นตามเลขเรียกหนังสือแต่ละเล่ม โดยมีหลักการจัดเรียงดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หนังสือแต่ละชั้นจะเรียงลำดับจากเลขหมู่ที่มีค่าน้อยไปหาเลขหมู่ที่มีค่ามาก กรณีเป็นการจัดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้คือ 000-900 หากเป็นระบบการจัดเก็บหมวดหมู่แบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันใช้ A-Z โดยอาจเรียงภาษาไทย แยกจากภาษาอังกฤษ หรือเรียงรวมกันก็ได้ 2. การเรียงหนังสือบนชั้น จะเรียงจากซ้ายไปขวา และเรียงเป็นช่วง ๆ ของชั้นซึ่งปกติแล้ว ถ้าเป็นชั้นหนังสือมาตรฐานชั้นหนึ่งๆ จะมี 3 ช่วงชั้น (ยาวช่วงชั้นละ 90-100 ซม. อาจจะเรียกเป็นช่วงชั้นซ้ายมือ ช่วงชั้นกลาง และช่วงชั้นขวามือ) และสูง 6 ระดับชั้น จะจัดเรียงจากชั้นบนสุดในช่วงชั้นซ้ายมือก่อนพอจบ 1 ช่วงชั้นก็เรียงต่อชั้นสองในช่วงชั้นเดิม ลงไปเรื่อยๆ จนถึงชั้นล่างสุด แล้วจึงเรียงต่อชั้นบนสุดในช่วงชั้นกลางจากบนลงล่าง หหมดแล้วก็ต่อในช่วงชั้นขวามือ จากบนลงล่างอีกเช่นเดียวกัน การที่เรียงหนังสือบนชั้นเป็นช่วงๆ ชั้นนั้น ก็เพื่อผู้อ่านเวลาจะค้นหนังสือบนชั้นจะได้ไม่ต้องเดินดูไปตามความยาวของชั้นหนังสือ เพียงแต่ยืนดูที่ละช่วงชั้น กวาดสายตาดูหนังสือบนชั้นจากบนลงล่าง ถ้าไม่พบก็ค่อยขยับตัวไปอยู่ในช่วงชั้นถัดไป
-----------	--	-------------	--

			<p>3. ถ้าหนังสือมีเลขหมู่เหมือนกัน ให้พิจารณาอักษรของผู้แต่ง ถ้าอักษรเหมือนกันอีกให้พิจารณาเลขผู้แต่ง เลขน้อยมาก่อน ถ้าเลขผู้แต่งยังซ้ำกันอีกให้พิจารณาอักษรชื่อเรื่องที่อยู่ถัดไป เช่น</p>
22	MS, CU หนังสือที่เล่มแต่ละชั้น plan ซ้ายไปขวา, plan จากบนลงล่าง	1.30	<p>วิธีการเรียงหนังสือบนชั้น</p> <p>การเรียงลำดับของหนังสือบนชั้นจะเรียงจากน้อยไปมาก จากซ้ายไปขวา และจากบนลงล่าง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หนังสือวิชาการหรือหนังสือสารคดีทั่วไปเรียงหนังสือตามลำดับเลขหมู่จากเลขหมูน้อยไปหาเลขหมู่มาก เช่น 2. ถ้าเลขหมู่ซ้ำกัน จัดเรียงตามลำดับอักษรของเลขผู้แต่ง 3. หนังสือที่ใช้สัญลักษณ์อื่นแทนเลขหมู่ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น จัดเรียงตามลำดับอักษรของเลขผู้แต่ง เช่น 4. หนังสือที่เป็นผู้แต่งคนเดียวกัน แต่แต่งหลายชื่อเรื่อง ต้องจัดเรียงตามลำดับอักษรของชื่อเรื่องอีกที เช่น หนังสือนวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟ เจ้าจันทร์ผมหอม วิถีคนกล้า แต่งโดยมาลา คำจันทร์ จัดเรียงดังนี้ 5. หนังสือชุดเดียวกันแต่มีหลายเล่มจบ จัดเรียงลำดับตามเลขเล่ม 6. หนังสือเรื่องเดียวกันแต่มีหลายฉบับ (copy) จัดเรียงตามลำดับเลขฉบับ
23	<p>Animation Loop</p> <ul style="list-style-type: none"> - Credit ผู้จัดทำภาพ ลำดับภาพ เสียง 	1.0	

	<ul style="list-style-type: none"> - ขอบคุณสถานที่ในการถ่ายทำ - Logo องค์กร		<p>Fade inเสียงประกอบ(Sound effect)</p> <p>Fade out เสียงประกอบ(Sound effect)</p>
--	--	--	---

ภาคผนวก ค
แบบประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์

แบบประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์ ด้านเทคโนโลยีการศึกษา
เรื่อง การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการ	ความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง	ใช้ไม่ได้
1.เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง					
- ความเหมาะสมในการนำเข้าสู่บทเรียน					
- ความเหมาะสมในวิธีการนำเสนอ					
- ความเหมาะสมในการสรุปเนื้อหา					
2 ภาพ					
- คุณภาพของภาพ					
- ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร					
- ความสอดคล้องของภาพกับเสียงบรรยาย					
-ความเหมาะสมของเทคนิคตัดต่อ					
2.เสียง					
-ความชัดเจนของเสียงบรรยาย					
-ความถูกต้องของเสียงบรรยาย					
-ความเหมาะสมของเสียงดนตรีประกอบ					
4.เวลา					
- ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเนื้อหาในภาพ					
- ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเสียงบรรยาย					
- ความเหมาะสมของเวลาฉายทั้งเรื่อง					

ความคิดเห็นอื่น ๆ

.....
.....

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน
(.....)

แบบประเมินคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์ ด้านเนื้อหา
เรื่อง การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการ	ความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง	ใช้ไม่ได้
1 เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง					
- เนื้อหา มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง					
- ความเหมาะสมในการนำเข้าสู่เนื้อหา					
- ความถูกต้องของเนื้อหา					
- ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา					
- ความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน					
- ความเหมาะสมในการสรุปเนื้อหา					
2 ภาพและเสียงบรรยาย					
- ความถูกต้องของภาพ					
- ความถูกต้องของเสียงบรรยาย					
- ความสอดคล้องของภาพและเสียงบรรยาย					
3 เวลา					
- ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเนื้อหาในภาพ					
- ความเหมาะสมของเวลาฉายกับเสียงบรรยาย					
- ความเหมาะสมของเวลาฉายทั้งเรื่อง					

ความคิดเห็นอื่น ๆ

.....
.....

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน
(.....)

ภาคผนวก ง
แบบประเมินความพึงพอใจ

แบบสอบถามความพึงพอใจ
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1
 ที่ได้เรียนบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ระดับการประเมิน

คะแนน 5 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
 คะแนน 4 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
 คะแนน 3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
 คะแนน 2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
 คะแนน 1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ ชาย หญิง

เคยเข้าใช้ห้องสมุด

ทุกวัน

สัปดาห์ละครั้ง

เดือนละครั้ง

ไม่เคย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ได้เรียน
บทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเบื้องต้น

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านเนื้อหา					
1.1.การนำเข้าสู่บทเรียนมีความน่าสนใจ					
1.2.บทเรียนมีการออกแบบให้ใช้ง่าย					
1.3.วัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนทราบชัดเจน					
2. ด้านภาพ เสียง และภาษา					
2.1.การใช้ภาษาสามารถสื่อความหมายเข้าใจง่ายชัดเจน					
2.2.ตรงตามเนื้อหาของภาพที่นำเสนอ					
2.3.ความสอดคล้องระหว่างปริมาณของภาพกับเนื้อหา					
2.4.เสียงดนตรีที่ใช้ประกอบบทเรียน					
2.5.เสียงบรรยายที่ใช้ประกอบบทเรียน					
3. ด้านตัวอักษร และสี					
3.1.รูปแบบของตัวอักษรที่ใช้ในการนำเสนอ					
3.2.ขนาดของตัวอักษรที่ใช้ในบทเรียน					
3.3.สีของตัวอักษรโดยภาพรวมที่ใช้ในบทเรียน					
4. ด้านแบบทดสอบ					
4.4.ความชัดเจนของคำสั่งแบบทดสอบ					
4.5.ความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับเนื้อหา					
4.6.ตัวคำถามและตัวเลือกเหมาะสม					
4.7.ความชัดเจนของคำสั่งแบบทดสอบ					
5. ด้านการจัดการบทเรียน					
5.1.การนำเสนอชื่อเรื่องหลักของบทเรียน					
5.2.ความเหมาะสมของคำถามระหว่างบทเรียน					
5.3.ความสอดคล้องระหว่างคำถามบทเรียนกับเนื้อหา					
5.4.ความน่าสนใจชวนให้ติดตามบทเรียน					

ความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

.....

ตารางที่ 3-10 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อบทเรียนรวมทุกด้าน

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านเนื้อหา	4.26	0.32	ดี
2. ด้านแบบทดสอบ	4.27	0.33	ดี
3. ด้านตัวอักษรและสี	3.88	0.43	ดีมาก
4. ด้านภาพ ภาษา และเสียง	3.87	0.18	ดี
5. ด้านการจัดการบทเรียน	4.26	0.42	ดี
6. ด้านคู่มือการใช้บทเรียน	4.40	0.40	ดี
รวม	4.15	0.35	ดี

สรุปภาพรวมทุกด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับดี ($\bar{X} = 4.15$) แสดงว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบอินเตอร์แอคทีฟมัลติมีเดียที่สร้างขึ้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี พร้อมทั้งจะนำไปใช้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพบทเรียนวีดิทัศน์

ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเทคโนโลยีการศึกษา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อลิศรา เจริญวานิช
หัวหน้าภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประวัติ เลิศจันทร์รางกูล
อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการถ่ายภาพและภาพยนตร์ จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
3. อาจารย์ชนกร ชันทเขตต์
อาจารย์ประจำจากวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1. อาจารย์จิตติมา แสงโชติ
หัวหน้างานห้องสมุดโรงเรียนอัสสัมชัญ ธนบุรี
2. อาจารย์สุภัส เลิศประเสริฐรัตน์
บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนอัสสัมชัญ ธนบุรี
3. อาจารย์อรุณี สุระบุตร
บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนวัดทองนพคุณ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อชื่อสกุล

นางสาวชุตีมา คำแก้ว

วัน เดือน ปีเกิด

18 กุมภาพันธ์ 2526

สถานที่เกิด

จังหวัดยะลา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549

ปริญญาตรี ศศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

พ.ศ.2555

ปริญญาโท กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา)

คณะศึกษาศาสตร์

จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

